

FR. R. KREUTZWALDI NIM. EESTI NSV RIIKLIK
RAAMATUKOGU

V. KABUR

**EESTI NÕUKOGUDE
KIRJANDUS**

Bio-bibliograafiline soovitusnimestik

TALLINN
1955

A-20940

FR. R. KREUTZWALDI NIM. EESTI NSV RIIKLIK
RAAMATUKOGU

E 8
K

V. KABUR

EESTI NÕUKOGUDE KIRJANDUS

Bio-bibliograafiline soovitusnimestik

Eesti NSV Ministrite Nõukogu
RAAMATUKOGU

TALLINN
1955

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Eesti nõukogude kirjandus sammub kindlalt tõusuteed. Tema arenemise elustavaks allikaks on olnud ja jääb aktiivne osavõtt üldrahvalikust kommunistlikust ülesehitustööst. Eesti nõukogude kirjandus arendab eesti klassikalise kirjanduse parimaid traditsioone, rikastub paljurahvuselise nõukogude kirjanduse ja maailma klassikalise kirjanduse kogemustega.

Eesti nõukogude kirjanikud loovad oma teosed sotsialistliku realismi meetodil. Nad taotlevad tõetruult, ajaloolise konkreetsusega kujutada tegelikust selle revolutsioonilises arenemises, seades endale ülesandeks töötajate kommunistliku kasvatuse.

Ilukirjandus, nagu kõik teisedki kunstiliigid, innustab nõukogude inimesi loovale tööle ning kõigi ettetulevate raskuste ja puuduste võitmisele, kommunismi ülesehitamise suurele tööle.

Sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku tingimustes on kasvanud võrratult nõukogude ilukirjanduse ühiskonda ümberkujundav ja aktiivselt kasvatav osa. Seetõttu on vajalik sügavamalt tundma õppida kirjanikke, kes oma teostes on tõetruult ning kunstiliselt haaravalt kajastanud meie suurepärase aega ja kujutanud eredalt meie inimesi — kommunismi ehitajaid.

Käesolev bio-bibliograafiline soovitusnimestik «Eesti nõukogude kirjandus» on mõeldud abiks kirjanduse tundmaõppimisel nii raamatukogudes, õpetajate ja õpilaste hulgas kui ka kirjandushuviliste ning kirjanduse alal töötajate seas.

Soovitusnimestik annab ülevaateid üksikute kirjanike elust ning loomingust, esitab nende nõukogude ajal ilmunud teosed ja toob põhilisi eesti keelses ajakirjanduses ilmunud artikleid kirjanike loomingu kohta.

Nimestikku on sisse võetud need eesti nõukogude kirjanikud, kelle töid on ilmunud eri raamatutena. Autorid on järjestatud alfabeetiliselt, teosed on toodud kronoloogilises järjestuses, kusjuures kogutud ja valitud tööd on esitatud loetelu algul. Kordusväljaannete puhul on näidatud ainult uuemad trükid. Artiklid kirjanike loomingu kohta on grupeeritud üksikute žanride ja teoste järgi.

Nõukogude kirjanduse olemust ja ülesandeid käsitlevat kirjandust — V. I. Lenini ja J. V. Stalini töid, partei suunavaid materjale, artikleid kirjanike viimastest kongressidest, kirjanduse üldkõikumustest ja vabariigi kirjandusest — leidub soovitusnimestiku algul.

Lastekirjanikke ja lastele kirjutavate kirjanike töid käsitleb Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu väljaandel ilmunud bio-bibliograafiline soovitusnimestik «Eesti nõukogude lastekirjandus» (1955).

«Eesti nõukogude kirjanduse» koostamisest võttis osa EN Kirjanike Liit.

NÕUKOGUDE KIRJANDUSE OLEMUS JA ÜLESANDED

Lenin, V. I. Partei organisatsioon ja parteiline kirjandus. — Teosed. 10. kd., lk. 26—31.

Lenin, V. I. Lev Tolstoi kui Vene revolutsiooni peegel. — Teosed. 15. kd., lk. 179—185.

Lenin, V. I. L. N. Tolstoi. — Teosed. 16. kd., lk. 296—300.

Lenin, V. I. L. N. Tolstoi ja tänapäeva tööliikumine. — Teosed. 16. kd., lk. 303—305.

Lenin, V. I. Tolstoi ja proletaarne võitlus. — Teosed. 16. kd., lk. 326—327.

Lenin, V. I. L. N. Tolstoi ja tema ajastu. — Teosed. 17. kd., lk. 29—32.

Lenin, V. I. Publitsisti märkmed. — Teosed. 16. kd., lk. 188—189.

Lenin, V. I. Herzeni mälestuseks. — Teosed. 18. kd., lk. 9—15.

Lenin, V. I. Kriitilisi märkmeid rahvusküsimuse kohta. — Teosed. 20. kd., lk. 1—33.

Lenin, V. I. Venemaa töölisajakirjanduse minevikust. — Teosed. 20. kd., lk. 219—226.

Lenin, V. I. Proletaarsest kultuurist. — Teosed. 31. kd., lk. 283—284.

Lenin, V. I. Noorsooühingute ülesanded. (Kõne

Venemaa Kommunistliku Noorsooühingu III ülevenemaalisel kongressil 2. okt. 1920.) — Teosed. 31. kd., lk. 252—268.

Lenin, V. I. A. M. Gorkile. — Teosed. 34. kd., lk. 340—342.

Lenin, V. I. A. M. Gorkile. — Teosed. 35. kd., lk. 89—92.

Lenin, V. I. A. M. Gorkile. — Teosed. 35. kd., lk. 93—95.

Lenin, V. I. A. M. Gorkile. — Teosed. 35. kd., lk. 357—360.

Stalin, J. V. Kiri sm. Demjan Bednõile. — Teosed. 6. kd., lk. 268—271.

Stalin, J. V. Vastus Bill-Belotserkovskile. — Teosed. 11. kd., lk. 321—324.

Stalin, J. V. Sm. Feliks Konile. — Teosed. 12. kd., lk. 110—113.

Stalin, J. V. Kiri A. M. Gorkile. — Teosed. 12. kd., lk. 167—171.

Stalin, J. V. Sm. Demjan Bednõile. (Väljavõtted kirjast.) — Teosed. 13. kd., lk. 23—27.

ÜK(b)P Keskkomitee otsused «Ajakirjadest «Zvezda» ja «Leningrad»», «Draamateatrite repertuaarist ja abinõudest selle parandamiseks», «Kinofilmist «Suur elu»» ja «V. Muradeli ooperist «Suur sõprus»». Tln., 1953. 24 lk.

Ždanov, A. Seltsimees Ždanovi kõne ajakirjade «Zvezda» ja «Leningrad» kohta. — «Looming», 1946, nr. 10/11, lk. 1103—1124; sama: Dubovikov, A. ja Severin, J. Vene nõukogude kirjandus. Lugemik XI kl. Tln., 1955, lk. 21—40.

Fadejev, A. Sm. Fadejevi kõne. [NLKP XIX kongressil.] — «Sirp ja Vasar», 1952. 17. okt.

Ideoloogiliste moonutuste vastu kirjanduses. («Pravda» 2. juulil.) — «Sirp ja Vasar», 1951, 14. juuli.

Antipatriootlike vaadete retsidiivide vastu kirjanduskriitikas. («Pravda» 29. okt.) — «Rahva Hääl», 1951, 2. nov.

Võita dramaturgia mahajäämus. («Pravda» 7. aprillil.) — «Sirp ja Vasar», 1952, 11. apr.

Nõukogude kirjanduse ideelisuse ja meisterlikkuse eest. «Pravda» juhtkiri 8. sept. — «Sirp ja Vasar», 1954, 10. sept.

Nõukogude rahva kirjandus. «Pravda» juhtkiri 15. dets. — «Rahva Hääl», 1954, 16. dets.

Gorki, M. Kirjandusest. Artiklid ja kõned 1928—1935. Tln., 1948. 438 lk.

Meilah, B. Lenin ja XIX sajandi lõpu ning XX sajandi alguse vene kirjanduse probleeme. Uurimusi ja esseid. Tln., 1954. 320 lk.

* * *

*

Nõukogude kirjanike teisele üleliidulisele kongressile. (Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomiteelt.) — «Looming», 1955, nr. 1, lk. 3—6.

Surkov, A. Nõukogude kirjanduse olukorrast ja ülesannetest. Ettekanne nõukogude kirjanike

teisel üleliidulisel kongressil. — «Looming», 1955, nr. 1, lk. 49—71.

Korneitšuk, A. Nõukogude dramaturgia. (Ettekandest II üleliidulisel kirjanike kongressil.) — «Sirp ja Vasar», 1954, 31. dets.

Rjurikov, B. Nõukogude kirjanduskriitika põhi-
probleeme. Kaasaruanne nõukogude kirjanike
teisel üleliidulisel kongressil. — «Looming»,
1955, nr. 2, lk. 185—219.

Teise üleliidulise nõukogude kirjanike kongressi
resolutsioon. — «Looming», 1955, nr. 1, lk.
72—75.

L. Remmelga sõnavõtust. — «Sirp ja Vasar»,
1954, 31. dets.

Remmelgas, L. Sotsialistliku realismi küsimusi
kongressil. — «Looming», 1955, nr. 4, lk. 486—
498.

Raud, M. Kriitika ja kirjandusteaduse üles-
anded. Kirjanike kongressi delegaadi märkmeid.
— «Sirp ja Vasar», 1955, 7. jaan.

Parve, R. Mõtteid ja märkmeid. [Teiselt üle-
liiduliselt kirjanike kongressilt.] — «Looming»,
1955, nr. 1, lk. 76—85.

* * *

*

Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee
kaheksas pleenum. [Eesti Nõukogude Kirjanike
Liidu tööst.] — «Rahva Hääl», 1953, 2. dets.;
«Sirp ja Vasar», 1953, 4. dets.

Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu III kongress.
— «Rahva Hääl», 1954, 9., 12. juuni.

Smuul, J. Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu tööst ja meie kirjanduse ees seisvatest ülesannetest. — «Looming», 1954, nr. 7, lk. 844—861.

Kuusberg, P. Eesti nõukogude proosakirjandusest. — «Sirp ja Vasar», 1954, 18. juuni.

Remmelgas, L. Eesti nõukogude dramaturgiast. — «Sirp ja Vasar», 1954, 18. juuni.

Niit-Hiob, E. Eesti nõukogude laste- ja noorsookirjandus. — «Sirp ja Vasar», 1954, 18. juuni.

Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu III kongressi otsus. — «Looming», 1954, nr. 7, lk. 862—864.

Eesti nõukogude kirjanduse uue tõusu eest. — «Eesti Kommunist», 1954, nr. 9, lk. 8—17.

* * *

*

Fadejev, A. Mõned Kirjanike Liidu töö küsimused. — «Sirp ja Vasar», 1953, 10. apr.

Fadejev, A. Märkmeid kirjandusest. — «Sirp ja Vasar», 1955, 30. sept., 7. okt., 14. okt., 21. okt.

Ajakirja «Novõi Mir» vigadest. Nõukogude Kirjanike Liidu juhatuse presiidiumi resolutsioon. — «Sirp ja Vasar», 1954, 20. aug.

Remmelgas, L. Kirjanduse parteilisuse eest. — «Sirp ja Vasar», 1954, 10. sept.

Jermilov, V. Sotsialistliku realismi eest. — «Rahva Hääle», 1954, 6. juuni.

Ozerov, V. Tüüpilisuse probleem nõukogude kirjanduses. Tln., 1954. 52 lk.

Uibo, A. Sotsialistliku kunsti rahvuslikust vormist. — «Looming», 1954, nr. 11, lk. 1334 — 1343.

Uibo, A. Formalism ja naturalism on kahjulikud kõrvalekaldumised sotsialistliku realismi põhimõttest. — «Rahva Häälel», 1954, 24. det.

Sööt, B. Naturalismi vastu kirjanduses. — «Looming», 1954, nr. 12, lk. 1503—1515.

Stolovitš, L. Esteetilise ja eetilise vahekorra elus ja kunstis. — «Looming», 1955, nr. 5, lk. 608—616.

Sobolev, A. Esteetika küsimused ja nõukogude kirjandus. — «Sirp ja Vasar», 1954, 24. sept.

Psühholoogilisest analüüsist kirjanduses. — «Sirp ja Vasar», 1955, 18. märts.

Timofejev, L. Kirjandusteooria põhiliste mõistete süstematiseerimisest. — «Nõukogude Õpetaja», 1955, 25. juuni, 2. ja 9. juuli.

* * *

*

15 aastat eesti nõukogude kirjandust. Tln., 1955. (ENSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.) [Ilmumisel.]

Sisu: E. Sõgel. Sissejuhatus. — E. Prink. Eesti nõukogude kirjandus 1940.—1941. aastal ja Suure Isamaasõja perioodil. — E. Säärts. Kirjanik-revolutsionäär Juhan Madarik. — O. Kruus. Juhan Sütiste elu ja looming. — E. Nirk. Eesti nõukogude luule sõjajärgsel perioodil. — O. Izmetstjev. Eesti dramaturgia arengust sõja-

järgsel ajal. — R. Alekõrs. Sõjajärgse eesti proosa-
kirjanduse arenguhooni. — R. Alekõrs. August
Jakobson. — A. Sokolov. Aadu Hindi looming. —
E. Nirk. Juhan Smuul. — P. Izmetjev. Hans
Leberechti loominguline tee. — E. Nirk. Debora
Vaarandi luule.

Nirk, E. Rahvaste sõpruse idee eesti kirjandu-
ses. — «Looming», 1955, nr. 7, lk. 858—882.

Nirk, E. Eesti nõukogude luule sõjajärgsel pe-
rioodil. — «Looming», 1954, nr. 10, lk. 1249—
1259; nr. 11, lk. 1344—1356.

Vaarandi, D. Mõtteid viimase aja luulest. —
«Looming», 1955, nr. 5, lk. 617—622 .

Peegel, J. Meie mullusest proosaloomingust. —
«Looming», 1955, nr. 3, lk. 332—342.

AUGUST ALLE 1890 — 1952

Luuletaja August Alle sündis 31. aug. 1890. a. Viljandis kiviraiduri perekonnas. Juba 7—8-aastaselt hakkas poisike külas karjasena teenima. Ta õppis Viljandi kihelkonnakoolis ja hiljem Narva Jaanlinna õhtukoolis. Hoolimata majanduslikest raskustest õiendas Alle apteekriõpilase eksami ja asus 1909. a. tööle Lõuna-Venemaale. Hiljem töötas ta koduõpetajana Vilniuses. Ühtlasi õppis ta ladina keelt, antiikajalugu, maalikunsti, tegeles luuletamisega ja harrastas sporti. Ta õppis selgeks ka poola keele. 1915. a. õiendas A. Alle küpsusksamid Orjolis ja astus samal aastal Saraatovi ülikooli arstiteadust õppima. Kodusõja tõttu lahkus A. Alle 1918. a. Saraatovist ja asus kirjanikutsele pühendudes 1919. a. püsivalt elama Tartu. 1937. a. lõpetas A. Alle Tartu ülikooli õigus-teaduskonna.

Pärast juunipööret 1940. a. asus Alle tööle haridusministeeriumi ja hiljem Kunstide Valitsusse. Kirjanik oli kommunistliku partei liige 1940. aastast.

Suure Isamaasõja ajal evakueerus A. Alle Nõukogude tagalasse. Teravate epigrammidega piitsutas ta fašismi ja kutsus oma luuletustega nõuko-

gude inimesi orjastajate vastu võitlusele. Sõja-
järgsel perioodil töötas A. Alle alates 1946. a.
kuni oma elu lõpuni ajakirja «Looming» toimetaja-
jana. A. Alle suri 8. juulil 1952. aastal. Nõuko-
gude võim autasustas teda ordeniga «Austuse
märk» ning medaliga «Eeskujuliku töö eest
Suures Isamaasõjas».

Oma esikkogus «Üksinduse saartele»
(1918) on autor kaugel kaasaja ühiskondlikest
sündmustest. Luuletuskogu peamiseks aineks on
antiikkultuuri klassikalised teemad, subjektiivsed
elamused ja loodusvaatlused. Kogu väärtusliku-
maks luuletuseks on karjalapse rasket elu kujutav
«Eesti pastoraal». Esmakordselt ilmub ka A. Alle
epigramme. Revolutsiooni kajastusi leidub järg-
mises tõusujärku tähistavas kogus «Carmina
barbata» («habemikud värsid» — 1921).
A. Alle poolehoid kuulub töölisele, kes on «tõst-
nud lipu punase, puruks lüües tunase türanni
jalgealust...» Lihtrahva esindajast saab kodan-
luse karistaja, «kes tulisulega märgib üles te
nurjatud teod, rahaahned, rasvased peod!»

Kodanliku riigi algaastaisse kuuluvad ka
A. Alle kirjanduslikud följetonid, miles ta kä-
sitseb kodanliku klikiriigi majanduspoliitikat,
tõusikkodanluse natsionalistlikku kirjandust ja
laostuva kultuuri allakäiku.

Kodanliku ühiskonna umbsust ja roiskumist
näitab A. Alle luuletuskogu «Ummiklained»
(1930). Kaotanud sidemed teadliku töörahvaga,

kibestunud maksvast ühiskonnakorrast, langeb aus üksikvõitleja paratamatult pessimismi.

Raevukalt ja jõuliselt süüdistab kirjanik luuletuskogus «K a r m i d r ü t m i d» (1934) kodu- ja välismaist fašismi, joonistab süngeid pilte vaese töölisrahva elust agulis ja paljastab kodanliku Eesti fassaadipoliitikat. Luuletuskogus esineb ka õnnestunud loodusepilte. Suure helluse ja soojusega kirjutab A. Alle väikestest lastest.

Kodanliku diktatuuri lõppaastail oli A. Alle peamiseks avaldusvormiks epigramm.

Suure Isamaasõja ajal tegutseb A. Alle aktiivse võitluslaulikuna Nõukogude tagalas. Selleaegne looming on koondatud kogusse «E p i g r a m m e» (1944). Suurt löögijõudu omasid sõjapäevil ka tema raadios ette kantud följetonid ja publitsistlikud sõnavõttud.

Sõjajärgsel perioodil ülesehitustööle rakendunud A. Alle ilukirjanduslik looming ei ole suur, kuid seda iseloomustab kindel usk rahuvõitlejate ja demokraatialeeri kasvavasse jõusse. Ajakirjanduses ilmunud luuletused ja epigrammid on koondatud teosesse «V a l i t u d t ö ö d» (1954).

August Alle on hinnatav kui terava satiiri meister ja paremate epigrammide viljeleja Eestis. Suure kirglikkuse ja tulise vihkamisega paljastas ta kodanlust, võitles ülekohtu ja rõhumise vastu kapitalistlikus ühiskonnas, astus kartmatult võitlusse fašismiga.

A. ALLE TEOSED

Valitud tööd. Valik luulet ja publitsistikat. Tln., 1954. 352 lk.; illustr., 1 leht portr.

KIRJANDUST A. ALLE LOOMINGU KOHTA

Parve, R. August Alle elust ja loomingust. — Rmt.: A. Alle. Valitud tööd. Tln., 1954, lk. 5—50.

Parve, R. August Alle elust ja loomingust. — «Looming», 1954, nr. 4, lk. 452—480.

Urgart, O. August Alle kodanluse paljastajana. — «Looming», 1950, nr. 9, lk. 1099—1103.

Barbarus, J. August. [Luuletus.] August Alle 50-ndaks sünnipäevaks (1940. a. 31. augustil). — Rmt.: Barbarus, J. Luuletused. II. Tln., 1948, lk. 46—47.

ALEKSANDER ANTSON

1899—1945

Aleksander Antson sündis 31. aug. 1899. a. Saaremaal Pihtla vallas talupidaja perekonnas. Ta lõpetas Kuressaare linnakooli ja õpetajate täienduskursused. Pikemat aega töötas ta kooli-õpetajana Saaremaal ja Võrus, hiljem aga ajakirjanikuna Rakveres ja Tallinnas. Lühemat aega oli A. Antson vabakuulajaks Tartu ülikoolis. Innuka sportlasena (oli parimaid pikamaajooksjaid) ja võimlemisõpetajana asutas ta Saaremaal esimese spordiseltsi «Harjutaja». Ka oli ta üks Eesti Töölisspordi Liidu asutajaid ja esimees. Aastail 1928—1930 organiseeris A. Antson mitmeid töölissportlaste võistlusmatku Nõukogude Liitu.

Pärast juunipööret oli A. Antson energiline nõukogude korra eest võitleja, kes juhtis spordielu, toimetas ajakirja «Kehakultuur» ja ajalehte «Noorte Hääle».

Fašistlike okupantide kallaletungi järel asus A. Antson sõnarelvaga meie kirjanike lahingurivisse, kuid sattus vangi hitlerlaste kätte. Piinamiste tulemusel murdis ta tervis ja raske närvihaigena pidi ta isoleerituna elama seni, kui Nõukogude Armee vabastas meie maa. Nüüd paranes

küll kirjaniku tervis, kuid loomingupäevi polnud enam kauaks. A. Antson suri 22. sept. 1945. a.

Kirjanduslikku tegevust alustas A. Antson kahekümnendail aastail. Ta avaldas rea näiden-deid ja proosateoseid, kuid peamise tähelepanu osaliseks sai ta epigrammide autorina. Kodanlikul perioodil ilmus temalt kolm kogu epigramme. Neljas autori poolt koostatud kogu «Epi-gra m m e» ilmus posthuumselt (1946), see sisaldab kirjaniku loomingut alates 1934. aastast. Sisukates, isikupärastes epigrammides näitab ta kodanliku vabariigi rahaahnitsejaid, tõusikuid, rahva rõhujaid. Talle on selge:

«Ülim moraal
kapitalistlikul maal:
orjale väikene lõik,
härrale — kõik!»

Ühtlasi näitab ta ka kodanliku kirjanduse ja kunsti reaktsioonilist olemust, kaldumist estetismi, sümbolismi, dekadentsi. Juba kolmekümnendail aastail astus kirjanik võitlusse fašismi vastu. Arvukais epigrammides kujutab ta fašismi kiskja-palet, barbaarsust, kultuurivaenulikkust, hoiatab rahvaste orjastajate eest.

Noortele on A. Antson kirjutanud ajaloolise romaani «V õ i t» (1946), mis jutustab eestlaste muistsest vabadusvõitlusest esimeste maaletungi-nud ristirüütlite jõukudega.

A. ANTSONI TEUSED

Epigramme. 4. kogu. Illustr. V. Karrus. Tln., 1946. 102 lk.

Võit. Romaan. Illustr. H. Sarap. Tln., 1946. 144 lk.

Valik epigramme. — «Looming», 1955, nr. 9, lk. 1120—1124.

KIRJANDUST A. ANTSONI LOOMINGU KOHTA

Parve, R. Aleksander Antson ja tema epigrammid. — «Looming», 1945, nr. 11, lk. 1159—1162.

Parve, R. Aleksander Antsoni epigrammidest. — «Looming», 1955, nr. 9, lk. 1125—1130.

Ruus, K. Aleksander Antson ja tema epigrammid. — «Sirp ja Vasar», 1955, 23. sept.

Sirge, R. Aleksander Antsoni proosast. — «Looming», 1955, nr. 9, lk. 1131—1136.

Altoa, V. Mälestusi A. Antsonist. [Keskvanglas 1941. a.] — «Sirp ja Vasar», 1945, 13. okt.

Raudsepp, E. A. Antsoni posthuumseid teoseid. [«Epigramme IV».] — «Sirp ja Vasar», 1946, 27. juuli.

Sikemäe, I. Lahkunud võitleja viimne sõna. [«Võit».] — «Rahva Hääl», 1946, 7. juuli.

Huik, T. Kümme aastat Aleksander Antsoni surmast. «Rahva Hääl», 1955, 22. sept.

JOHANNES BARBARUS

1890 — 1946

Luuletaja, riigitegelane ja arst Johannes Vares, kirjanikunimega Barbarus, sündis 12. jaan. 1890. a. Viljandimaal Raudna vallas talupidaja pojana. Ta õppis Heimtali vallakoolis, Viljandi kihelkonnakoolis ja Pärnu gümnaasiumis, mille lõpetas 1910. aastal. 1910—1914 õppis ta Kiievis arstiteadust, mille järel võttis arstina osa esimesest maailmasõjast. Aastail 1920—1939 töötas J. Vares-Barbarus hinnatud närvi- ja sisehaiguste arstina Pärnus. Eesti kodanluse diktaatori kukutamise järel 21. juunil 1940. a. kutsuti J. Vares peaministriks. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi loomisel valiti ta Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimeheks, millisel kohal töötas elu lõpuni. Ühtlasi oli J. Barbarus NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitja. Suure Isamaasõja ajal jätkas ta vastutusrikast riigimehe tööd Nõukogudemaa tagalas.

1945. a. anti J. Barbarusele Eesti NSV teenelise kirjaniku aunimetus ja 1946. a. juulis Lenini orden.

J. Vares-Barbarus suri 29. nov. 1946. a.

Kirjanduslikke katsetusi alustas J. Barbarus

koolipäevil. Esikkogus «F a t a - M o r g a n a» (1918) võib leida ainult kodanliku võltsmoraali vastu sihitud protesti kõige üldisemal kujul. Rohkem sotsiaalseid probleeme näeb luuletaja järgmises kogus «I n i m e n e j a s f i n k s» (1919), mis kutsus ajakirjanduses esile valitsevate ringkondade ägeda kriitika. Järgmises luuletuskogus «K a t a s t r o o f i d» (1920) jõuab ta juba kehtiva korra eitamiseni. Ületanud ebaküpsuse oma senistes kogudes, koostas ta uue valikkogu «K o l m n u r k» (1921). Selgelt vastandab luuletaja ennast kodanlusele järgmises kogus «V a h e k o r r a d» (1922). Põhiliselt formalismi kammitsais on ta järgmistes luuletuskogudes «G e o m e e t r i l i n e i n i m e n e» (1924) ja «M u l t i p l i t s e e r i t u d i n i m e n e» (1927). Kuid edaspidi on peaaegu kogu ta looming kantud sisemisest rahulolematusest ja leppimatusest ümbritseva õhkkonna vastu. Luuletuskogu «M a a i l m o n l a h t i» (1930) iseloomustab autori lähene mist realistlikule elutunnetusele. Konkreetsete piltide varal kirjeldab autor eesti töörahva lootusetult viletsat olukorda, peatub 1924. a. 1. detsembri ülestõusul, Irboska veresaunal ja juhib tähelepanu reaktsiooni süvenemisele Eestis.

Kolmekümnendail aastail astus J. Barbarus aktiivselt võitlusesse fašismi vastu. Eesti demokraatliku võitlusluule ilmekaks näiteks on J. Barbaruse üheksas luuletuskogu «T u l i p u n k t» (1934), milles autor ennustab uue maailma sündi. Kodanlusevastane hoiak jätkub ka

järgmises kogus «M e m e n t o» (1936), milles on ära toodud ka mälestuspoeem Eduard Vildele.

J. Barbarust kui ühiskondlikku võitlejat iseloomustab eriti brošüür «H i s p a a n i a t u l e s» (1937), kus ta esineb Hispaania rahvarinde võitluse kaitsjana fašismi vastu.

Sotsiaalseid võitlusülesandeid püstitab ka luuletuskogu «K a l a d k u i v a l» (1937). Autori ühiskonnakriitikat iseloomustavad juba sümboolsed pealkirjad («Umbne õhtu», «Ehitised liival», «Põualaul» jt.). Selgelt tunnistab ta enda kuuluvust kodanluse vastasleeri.

Kodanliku perioodi viimases luuletuskogus «Ü l e l ä v e» (1939) õpetab autor lugema ridade vahelt, sest paljude aastate vältel oli kodanlus lämmatanud tema vaba sõna. Luuletaja tunnetab selgesti proletariaati kui rahva vabastajat ja uue maailma ehitajat.

J. Barbarus armastas palavalt sotsialismimaad. Igasuguseid kodanliku valitsuse tõkkeid ületades külastas ta kaks korda Nõukogude Liitu. Alati rõhutas ta eesti ja vene rahva koostöö tähtsust.

Nõukogude korra tingimustes avanes luuletajal võimalus kogu jõuga ja täiel häälel aktiivselt osa võtta uue elu loomisest. 1940. aastast kuulus ta parteisse. Tema parimad luuletused on pühendatud kirjanike loomingulisele vabanemisele ja uuestisünnile töörahva riigis. J. Barbaruse Suure Isamaasõja aegne luule on avaldatud kogudes «R e l v a s t a t u d v ä r s i d» (1943) ja «R i n d e t e e d e l» (1944). Ta käsitleb

Nõukogude Armees võitlust kogu inimkonna progressiivse kultuuri ja vabaduse eest. Autor räägib hitlerlaste poolt okupeeritud Eestist, paljastab halastamatult kodanlikke natsionaliste.

Nõukogude rahvaste sõpruse viljastaval pinnal kasvab ka J. Barbaruse kodumaa teenimisele pühendatud sõjajärgne luule. Valimiku nõukogudeaegsest luuleloomingust avaldas ta kogus «S a m m s a m m u l t v õ i d u l e» (1946), valiku varemilmunud luuletustest kogus «V a s t u v o o l u» (1946).

Tema artikleid ja sõnavõtte on koondatud teosesse «N õ u k o g u d e E e s t i t a a s s ü n d» (1945). Aastail 1948—1950 ilmusid kolmes köites J. Barbaruse «K o g u t u d t e o s e d».

Vene keeles on J. Barbaruse teoseid ilmunud kahes väljaandes.

Otsingutes ja võitlustes kujunes J. Barbarus demokraatlikust kirjanikust kirjanikuks-kommunistiks, täis leppimatut võitlust ülekohtuse maailmakorra vastu. Ta oli esimesi kirjanikke, kes lülitus aktiivsesse võitlusse fašismi vastu. J. Vares-Barbaruse nimi on lahutamatu seotud eesti rahva ennastsalgava töö ja võitlusega oma Nõukogude riigi loomisel ja ülesehitamisel.

J. BARBARUSE TEOSSED

Kogutud teosed 1.—3. kd. Tln., 1948—1950.

1. kd. Luuletused. 1910—1939. 1948.

420 lk., portr.

2. kd. Luuletused. 1939—1946. 1948. 288 lk., portr.

3. kd. Reisikirjad ja kirjanduskriitilised artiklid. 1950. 204 lk., portr.

Relvastatud värssid. Luuletusi 1941—1943. Illustr. P. Luhtein. M., 1943. 80 lk.

Rindeteedel. 1942—1944. Illustr. G. Rein-dorff. Tln., 1944. 75 lk.

Vastu voolu. Valik varemilmunud luulekogu-dest aastaist 1920—1940. Illustr. E. Kollom. Tln., 1946. 200 lk.

Samm-sammult võidule. Valimik luuletusi. (1939—1945.) Illustr. E. Kollom. Tln., 1946. 150 lk.

Aasta nõukogude võimu Eestis. M., 1942. 51 lk.

Eesti rahvas Suures Isamaasõjas ja tema põhi-lised ülesanded võitluses saksa röövvalutajatega praegusel ajajärgul. Tln., 1944. 20 lk.

Nõukogude Eesti taassünd. Valimik artikleid ja sõnavõtte. 1942—1945. Tln., 1945. 192 lk.

KIRJANDUST J. BARBARUSE LOOMINGU KOHTA

Jakobson, A. Huvasti, sm. Barbarus. — «Rahva Hääl», 1946, 1. dets.

Smuul, J. Sõber ja õpetaja. — «Noorte Hääl», 1946, 1. dets.

Semper, J. Mälestusi J. Barbarusest. — «Loo-ming», 1946, nr. 12, lk. 1305—1312.

Peep, H. J. Vares-Barbarus — tulihingeline poeet-võitleja. Märkmeid kirjaniku arenguteest kuni 1940. a. juunipöördeni. — «Looming», 1955, nr. 5, lk. 579—607.

Päll, E. «Kirjanikul peos on sirp ja vasar». J. Vares-Barbaruse 65. sünni-aastapäeva puhul. — «Noorte Hääl», 1955, 12. jaan.

Taev, K. Luuletaja-võitleja. Johannes Barbaruse 60-ndaks sünnipäevaks. — «Edasi», 1950, 12. jaan.

Peep, H. J. Vares-Barbaruse hinnanguid kodanlikule kirjandusele. (Kirjaniku 65. sünni-aastapäeva puhul.) — «Rahva Hääl», 1955, 12. jaan.

Alle, A. Johannes Barbaruse mälestuseks. [Luuletus.] — Rmt.: Alle, A. Valitud tööd. Tln., 1954, lk. 241.

Raud, M. Lein lipud langetas. [Luuletus.] — Rmt.: Raud, M. Valitud luuletused. Tln., 1948, lk. 221.

VLADIMIR BEEKMAN

s. 1929

Eesti nooremaid luuletajaid Vladimir Beekman sündis 23. augustil 1929. a. Tallinnas töölisperekonnas; isa töötas autojuhina, ema juhuslikel töödel. Algkoolis õppis V. Beekman 1937. aastast alates algul Nõmmel, siis Narvas, kus vanemad vahepeal töötasid, ja hiljem Tallinnas. Suure Isamaasõja algul evakueerus V. Beekman koos vanematega Leningradi. Kuna vanemad läksid rindele — isa armeesse, ema tööle sõjaväekaubastusse, viibis 12-aastane Vladimir «polgu pojana» rindel kuni 1942. a. kevadeni, seejärel oli ta lühikest aega Oranienbaumi lastekodus, millega koos evakueerus Gorki oblastisse. Siin leidis ta vahepeal blokaadipäevil haigestunud ja evakueeritud ema, isa aga jäi rindel teadmata kadunuks. V. Beekman töötas kolhoosis ja õppis samal ajal koolis, lõpetades 8 klassi. 1946. aastal reevakueerus ta Nõukogude Eestisse. 1948. a. omandas V. Beekman keskhariduse Tallinna Polütehnilise Instituudi juures ja astus siis Tallinna Polütehnilise Instituudi keemia- ja mäeteaduskonda, mille lõpetas 1953. aastal. Praegu töötab V. Beekman Eesti Riikliku Kirjastuse ilukirjanduse toimetuse juha-

tajana. 1950. a. astus V. Beekman üliõpilasena ÜLKNÜ ridadesse.

Kirjanduslikke katsetusi alustas V. Beekman juba koolipäevil. 1944. a. sai ta rajooni isetegevuse olümpiaadil oma luuletuste eest auhinna, 1945. a. ilmusid tema esimesed luuletused rajooniajalehe veergudel. 1948. a. avaldas V. Beekman esimese kirjandusvõistlusel auhinnatud luuletuse «Noorte Hääles». Sellest ajast alates on V. Beekmanilt ilmunud pidevalt luuletusi perioodilistes väljaannetes.

V. Beekmani luuletuste esikkogu «L a u l n o o r u s e s t» (1952) kajastab Suure Isamaasõja võitlusaastaid (tsüklis «Nad võitlesid kodumaa eest»), patriotismi ja rahvaste sõpruse teemat («Kremli müüri juures»), nõukogude noorust («Laul noorusest») ja rahuüritust kogu maailmas («Rahu eesliinil»). Silmapaistvaid luuletusi kogus on «Sangar», «Peterhofi legend», «Hindu», «Robeson laulab», «Rahuvalve» jt.

Pärast esikkogu ilmumist on V. Beekman avaldanud rea tähelepanuväärseid luuletsükleid: Staligradi muljeid, Leedu-matkapäevikust, luuletusi üliõpilastest. Peale luuletuste on V. Beekman kirjutanud jutustusi lastele ja noortele (ajakirjas «Stalinlik Noorus» ilmus teaduslik-fantastiline jutustus «Kiired maailmaruumist»), olukirjeldusi, artikleid ning tegelnud tõlkimisega.

V. BEEKMANI TEUSED

Laul noorusest. Illustr. A. Vender ja O. Soans. Tln., 1952. 104 lk.

Kiired maailmaruumist. Teaduslik-fantastiline jutustus. — «Stalinlik Noorus», 1953, nr. 10, lk. 32—34; nr. 11, lk. 31—33; nr. 12, lk. 30—32; 1954, nr. 1, lk. 29—34.

Tee ellu. Luuletusi 1952—1955. Tln., 1955. [Ilmumisel.]

Rahutu teekond. Noorsoojutustus. Tln., 1955. [Ilmumisel.]

KIRJANDUST V. BEEKMANI LOOMINGU KOHTA

«Laul noorusest»

Kivi, K. Õnnestumisi ja ebaõnnestumisi. — «Looming», 1953, nr. 4, lk. 494—497.

Paas, V. Laul noorusest. — «Stalinlik Noorus», 1953, nr. 4, lk. 32.

Oru, H. «Laul noorusest». — «Noorte Hääl», 1953, 19. märts.

Poots, Ü. Noore autori esikkogu. — «Edasi», 1953, 3. märts.

Treier, E. Ühest esikluuletuskogust. — «Sirp ja Vasar», 1953, 8. mai.

«Kiired maailmaruumist»

Pukk, H. Teaduslik-fantastiline jutustus. — «Sirp ja Vasar», 1954, 26. veebr.

VILLEM GROSS

s. 1922

Villem Gross sündis 11. jaanuaril 1922. aastal Tartus. Samal aastal siirdusid ta vanemad Kohtla-Järvele, kus möödus V. Grossi lapsepõlv ja kooliaastad. Ta isa töötas põlevkivikaevurina, ema sorteerimisplatvormil laadijana. Pärast algkooli lõpetamist õppis V. Gross Jõhvi ja Rakvere keskkoolis. Koolivaheaegadel käis ta karjas, hiljem, vanemaks saades töötas mitmesugustel juhuslikel töödel ehitustöölisena, katusetõrvajana jne. 1940. aasta augustis astus V. Gross kommunistlikku noorsooühingusse.

Fašistliku Saksamaa poolt alustatud sõda katkestas V. Grossi õppimise keskkoolis aasta enne selle lõpetamist. 1941. aasta juulis ta mobiliseeriti. Suure Isamaasõja ajal võitles ta Nõukogude Eesti Rahvuskorpuse ridades luurajana. Nõukogude Eesti vabastamislahinguis autasustati teda «Kuulsuse» III järgu ordeniga.

V. Gross on kommunistliku partei liige alates 1946. aastast.

Pärast demobiliseerimist astus V. Gross tööle «Talurahvalehe» toimetusse. Siit algas tema tegevus ajakirjanikuna, millisel alal on ta töötanud

tänaseni. 1951. aastast peale kuulus V. Gross ajalehe «Rahva Hääli» toimetuse koosseisu, kus ta töötas pikemat aega kirjanduse- ja kunsti-osakonna juhatajana.

Esimesi kirjanduslikke katsetusi hakkas V. Gross tegema juba armee teenides. Ta kirjutab kaks näidendit, mis osutusid küll kunstiliselt ebaküpseks, kuid olid autorile esimeseks õppetunniks kirjanduslikus loomingus. Ajakirjanduslik töö viis teda kõige tihedamasse kontakti eluga, andis talle väärtuslikke kogemusi kirjanduslikuks tegevuseks. 1949. aastal ilmus noorte autorite koguteoses «Võitlev sõna» V. Grossi jutustus «Noored». Edasi kirjutab ta näidendi «J ä ä s u l a b», mis lavastati 1950. aastal Rakvere ja Lõuna-Eesti teatris. Järgmisel aastal valmib V. Grossi uus näidend «S u u r e s p e r e k o n n a s», mille tõi lavale Rakvere ja Kuressaare teater. Mõlemad näidendid käsitlevad kolhoosielu probleeme. Samal aastal avaldab «Looming» tema olukirjelduse Eugen Kapist.

Aktuaalse teema ja kunstilise teostuse poolest pälvib suuremat tähelepanu «A n k e e t» (1955). See näidend, mis ründab bürokraatlikku, formaalset suhtumist inimestesse ja paljastab karjerismi, toob esile õige idee, et inimese üle ei tule otsustada mitte üksnes tema ankeediantmete järgi, vaid määrav on see, kuidas ta täidab oma ülesandeid, kuidas ta töötab ja käitub. Näidend lavastati V. Kingissepa nimelise Tallinna Riikliku Draamateatri poolt.

V. Grossi sulest on ilmunud rida olukirjeldusi, kirjanduskriitilisi artikleid ja teatriretsensioone.

V. GROSSI TEOSED

Ankeet. Näidend 3 vaatuses, 5 pildis. Tln., 1955. 68 lk.

Noored. (Jutustus.) — Koguteoses: Võitlev sõna. Tln., 1949, lk. 182—224.

KIRJANDUST V. GROSSI LOOMINGU KOHTA

Insel, V. Kirglikkus kõrvuti kiretusega. V. Grossi näidend «Ankeet» V. Kingissepa nim. TR Draamateatris. — «Noorte Hääl», 1954, 28. jaan.

Liives, A. Inimene ja ankeet. — «Sirp ja Vasar», 1954, 1. jaan.

Lumet, H. Mitte mis, vaid kes. — «Õhtuleht», 1954, 15. jaan.

Remmelgas, L. Noore dramaturgi kordaminek. — «Rahva Hääl», 1954, 27. jaan.

ERNI HIIR

s. 1900

Luuletaja Erni Hiir sündis 29. märtsil 1900. a. Valgamaal Taagepera vallas talupoja perekonnas. Pärast keskhariduse omandamist Tartus alustas ta 1918. a. kirjanduslikku tööd. Avaldas kodanlikul perioodil rea luuletuskogusid.

Nõukogude võimu taaskehtestamise järel töötas ta Tartus ajalehe toimetuses, siis Tallinnas Riikliku Kirjastuse «Ilukirjandus ja Kunst» peatoimetaja asetäitjana. Suure Isamaasõja ajal jätkas kirjanduslikku tegevust Nõukogude tagalas. Sõja järgsel ajal oli «Postimehe» toimetaja kohusetäitja, alates 1945. aastast Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu Tartu osakonna sekretär.

E. Hiir on kommunistliku partei liige alates 1944. a.

Võitlust sünnimaa vabastamise eest rindel ja tagalas käsitleb luuletuskogu «Võidule» (1944). Valimikuna kümnest eelmisest kogust ilmus «Elu nimel» (1946). Suure Isamaasõja ajal kirjutas ta rea võitluslaule. Südamesoojusega on kirjutatud sõjaaegsed luuletused «Läänetuul», «Lahkumine», «Sõnum» jt.

Võitlustandrite kajastusi («Täistuledes», «Sõja-

kevad») on ka järgmises kogus «Uutele võitudele» (1950), mis läheb üle tõelise elu ehitamisele sõjajärgses töös. Kirjanik on sõna võtnud peaaegu kõigi meie vabariigi elu alade kohta. Kollektiviseerimine («Uuele tõusule»), metsatööd («Metsakampaania»), viisaastak, valimised — kõik need sündmused on paelunud luuletaja tähelepanu. Õnnestunud on «Laul liitlasest», mis annab elava pildi popsist-maatamehest, kes nõukogude korras on saanud inimõigused. E. Hiire üheks paremaks luuletuseks on «Vene rahvas», mis on pühendatud rahvaste sõpruse ideele ning näitab vene rahva hindamatut abi teistele rahvastele.

E. Hiire luulele on iseloomulikuks jooneks konkreetne temaatika, reageerimine aktuaalsetele päevaprobleemidele. Sellega annab ta läbilõike meie elust ja tööst.

E. HIIRE TEOSED

Võidule. Luuletusi Isamaasõjast. Leningrad, 1944. 72 lk., illustr.

Elu nimel. Värsivalimik 1918—1945. Illustr. V. Karrus. Tln., 1946. 248 lk., portr.

Uutele võitudele. Luuletusi 1944—1950. Illustr. H. Sarap. Tln., 1950. 92 lk.

«Elu nimel»

Parve, R. «Elu nimel». — «Sirp ja Vasar», 1946, 2. märts.

Sikemäe, I. E. Hiir: «Elu nimel». — «Rahva Hääl», 1946, 19. veebr.

«Uutele võitudele»

Saar, A. Kahest uuest luuletuskogust. — «Looming», 1951, nr. 4, lk. 492—494.

Villandi, V. Uutele võitudele töös ja luules. — «Edasi», 1951, 18. veebr.

AADU HINT

s. 1910

Proosakirjanik ja dramaturg Aadu Hint sündis 10. jaan. 1910 aastal Muhu saarel meremehe pojana. Ta lõpetas 1929. a. Kuressaare gümnaasiumi ja töötas kuni 1940. a. algkooli õpetajana, algul Saaremaal, hiljem, alates 1936. a. Tartus.

1940. a. revolutsioonilistest sündmustest võttis A. Hint aktiivselt osa. Ta asus tööle ajakirja «Viisnurk» vastutava toimetajana.

Suure Isamaasõja ajal organiseeris A. Hint Tadžiki NSV-s artelli evakueerunud eestlastekaluritest, hiljem astus ta Nõukogude armee ridadesse.

Pärast Eesti NSV vabastamist töötas A. Hint Kalurite Ühistute Liidu esimehena, hiljem siirdus täielikult kirjanduslikule loomingle.

A. Hint on kommunistliku partei liige alates 1940. aastast. Sõjapäevil kirjutas A. Hint jutustusi eestlaste võitlusest oma orjastajate vastu. Nii 1343. aasta ülestõusu kui ka Suure Isamaasõja episoodide sisaldavad jutustused kogus «M e t s h a n e d» (1945). Teosest hoovab rõhujatele alistamatu rahva võitmatut vastupanu.

Rahva ennastsalgavat rahulikku tööd kujutab

kirjanik olukirjelduste kogus «Töömeeste portreid» (1948), milles ta jutustab uutest nõukogude inimestest, vabariigi eesrindlastest — tootmise novaatoritest, leiutajatest, ratsionaliseerijatest.

Paralleelselt olukirjeldustega töötas A. Hint draamakirjanduse alal. Saaremaa kalurite ühist tööd, nende kujunemist nõukogulikuks kollektiiviks ja võitlust rahvavaenlastega kujutab näidend «Tagaranna meeste kalakuunar» (1947). Näidendis on selgesti esile toodud kommunistliku partei ja nõukogude valitsuse hoolitsus rahva eest.

Tagaranna kalurite poliitilise teadlikkuse edasist kasvu käsitleb näidend «Kuhu lähed, seltsimees direktor?» (1949). Ühistu edusammudest peapööriruse saanud ja vaenlase mõju alla sattunud esimees Tõnis Hoopkaup saab otsustava vastulöögi kogu kalurite kollektiivilt. Teos kujutab meie tegelikkust tema revolutsioonilises arenemises, kutsub üles valvsusele ja kriitika ning eneskriitika arendamisele.

«Kuhu lähed, seltsimees direktor?» ainetel on A. Hint kirjutanud filmistsenaariumi «Peibutuslaul» (1955).

Lastele on A. Hint kirjutanud ajaloolise jutustuse «Vesse poeg» (1948) ja ilukirjandusliku-populaarteadusliku teose «Anger ja teekond» (1950).

Marksistlikult käsitleb A. Hint ajaloolist teemat romaanis «Tuuline rand» I (1951), mis

kujutab Saaremaa talurahva elu, küla kihistumist, revolutsioonilist liikumist aastail 1901—1905. Kirjanik näitab, kuidas sotsiaaldemokraatliku partei selgitustöö tulemusel kasvab rahvahulkade teadlik klassiliikumine, mis on suunatud ekspluaatorliku ühiskondliku ja poliitilise korra kukutamisele.

Väärtuslikuks näidendiks, täis pingerikkast võitlusest tulvil stseene, kujunes ka «Tuulise ranna» esimese osa dramatiseering.

Sündmusi Kaugatomal 1905. a. revolutsiooni ja esimese maailmasõja vahel käsitleb «Tuuline rand» II (1954). Meisterlikult vastandab kirjanik eesti kodanluse tüüpilisele esindajale, kapitalistlikule kiskjale Tõnis Tihule rahva ülestõusus hukkunud Matis Tihu poja Sandri ja tema naise Mare kõrge moraali ja puhta vaimulaadi.

Kirjaniku loomingust on ilmunud vene keeles «Kuhu lähed, seltsimees direktor?», «Angerja teekond» ja «Tuuline rand».

A. Hindi loomingut iseloomustab parteilisus ja sügav rahvapärasus. Kirjanik näitab rahvahulkade organiseeritud revolutsioonilist liikumist kui ajaloolise arengu peamist edasiviivat jõudu. Ta jutustab meile eesti rahva elust ja võitlusest tsaari-isovalitsuse ajal, Suure Isamaasõja päevil ja sõja järgse ülesehitustöö aastail.

A. Hindi looming on võitnud rahva sooja poolehoidu. 1955. aastal omistati talle väljapaistva kirjandusliku tegevuse eest Eesti NSV teenelise kirjaniku aunimetus.

A. Hindi looming teenib nõukogude ühiskonna moraalse ja poliitilise ühtsuse tugevdamise ülesannet, aitab kasvatada nõukogude inimestes neid omadusi, mis on meie sotsialistliku kodumaa rahvaste edasiste saavutuste tagatiseks võitluses kommunismi eest.

A. HINDI TEOSED

Romaanid

Tuuline rand. 1.—2. Illustr. E. Okas. Tln., 1951—1955.

1. kd. 1951. 307 lk.

1. kd. 2. täiend. tr. 1952. 392 lk.; 14 lehte illustr.

1. kd. 3. tr. 1955. 364 lk.; 14 lehte illustr.

2. kd. 1954. 392 lk.; 16 lehte illustr.

Näidendid

Tagaranna meeste kalakuunar. Näidend 3 vaatuses 5 pildis. Tln., 1947. 92 lk. (Rahvaloomingu Keskmaja.)

Kuhu lähed, seltsimees direktor? Näidend 5 pildis. Illustr. R. Sagrits. Tln., 1949. 88 lk.

Tuuline rand. A. Särevi dramatiseering A. Hindi samanimelise romaani järgi 4 vaatuses 7 pildis. — Valimik näidendeid. VIII. Tln., 1953. lk. 191—259.

Jutustused

Metshaned. Jutte ja laaste. Tln., 1945. 124 lk.

Sisu: Pöidet piiramas. — Kintsu-Simmu. — Metshaned. — Vennad. — Jääminek. — Täiskäik edasi! — Kaks laastu Albert Kariste elust.

Vesse poeg. Noorsoojutt. 1. osa. Illustr. E. Okas. Tln., 1948. 68 lk.

Töömeeste portreid. Tln., 1948. 78 lk.

Sisu: Töömehe portree. — Leidur. — Neeme Laes ja härra Krutinsky. — Sellest eeskujulikust talumehest. — Uued naabrimehed. — Kuulus sepp. — Lihtsa naise lihtne lugu.

Angerja teekond. Illustr. T. Kulles. 2. tr. Tln., 1953. 103 lk., kaart.

Kirjandust A. Hindi loomingu kohta

Tigane, L. A. Hindi loominguust noortele. — «Noorte Hääl», 1952, 1. märts.

Kull, R. Keeleliste vahendite kasutamine A. Hindi teostes. — «Edasi», 1951, 14. nov.

«Tuuline rand»

1. o s a 1. t r.

Männik, E. Romaan eesti proletariaadi võitlusteest sajandi algul. — «Looming», 1951, nr. 9, lk. 1132—1142.

Alekõrs, R. Tuuline rand. — «Noorte Hääl», 1951, 9. juuni.

Kuusberg, P. Romaan töötava rahva võitlusrik-
kast minevikust. — «Rahva Hää!», 1951, 26.
juuni.

Nirk, E. Aadu Hindi «Tuuline rand». — «Sirp
ja Vasar», 1951, 7. juuli.

Märtman, L. Rahvaluulelisi aineid Aadu Hindi
romaanis «Tuuline rand». — «Edasi», 1953, 16.
mai.

2. t r.

Gross, V. Kunstiküps teos. — «Rahva Hää!»,
1952, 12. aug.

Kuusberg, P. Loominguline kasv. — «Sirp ja
Vasar», 1952, 12. sept.

Lumet, H. Veelgi sisukam. — «Õhtuleht»,
1952, 30. juuli.

Uukkivi, A. Teos rannarahva revolutsioonili-
sest võitlusest. — «Looming», 1954, nr. 1.
lk. 126—127.

Matt, F. A. Hindi «Tuuline rand» I osa
illustratsioonidest. — «Noorte Hää!», 1952,
3. juuli.

Lavastus TR Draamateatris

Gross, V. «Tuuline rand» TR Draamateatris.
— «Noorte Hää!», 1951, 4. dets.

Lumet, H. «Tuuline rand» TR «Draamateat-
ris. — «Sirp ja Vasar», 1951, 24. nov.

Nirk, E. A. Hindi «Tuuline rand» TR Draama-
teatri laval. — «Rahva Hää!», 1951, 23. nov.

«Tuuline rand» 2. osa

Villandi, V. Elu sügav ja tõetruu peegeldus. — «Rahva Hääl», 1955, 21. jaan.

Sikemäe, I. Teos võitlusest inimliku õnne eest. — «Noorte Hääl», 1954, 15. det.

Saks, I. Kaugatoma radadel. — «Õhtuleht», 1955, 12. jaan.

Pärsimägi, A. Lihtsa töötava naise üldistatud kuju. — «Sirp ja Vasar», 1955, 4. märts.

Siiisker, H. Sisu ja vormi probleeme A. Hindi teose «Tuuline rand» II osas. — «Edasi», 1955, 13. märts.

Väin, H. Hea raamat, nõrgad illustratsioonid. — «Sirp ja Vasar», 1955, 7. jaan.

Liives, A. «Kaugatoma kuningas» V. Kingisepa nim. TR Draamateatris. — «Sirp ja Vasar», 1955, 28. okt.

«Tagaranna meeste kalakuunar»

Altoa, V. Tagaranna meeste kalakuunar. — «Rahva Hääl», 1947, 11. apr.

«Kuhu lähed, seltsimees direktor?»

Lumet, H. A. Hint. Kuhu lähed, seltsimees direktor? — «Looming», 1949, nr. 10, lk. 1261 — 1266.

Lumet, H. Rahvas on peremees. «Kuhu lähed, seltsimees direktor?» TR Draamateatris. — «Rahva Hääl», 1949, 17. mai.

Sirge, R. Aadu Hint ja «... seltsimees direktor». — «Sirp ja Vasar», 1950, 5. aug.

«Metshaned»

Smuul, J. Aadu Hindi «Metshaned». — «Sirp ja Vasar», 1945, 21. apr.

«Töömeeste portreid»

Kruus, V. Uue inimese piirjooni. — «Noorte Hääl», 1948, 29. det.

Soo, R. Raamat töömeestest. — «Sirp ja Vasar», 1948, 11. det.

Tulik, A. A. Hint. Töömeeste portreid. — «Looming», 1948, nr. 12, lk. 1526—1528.

AUGUST JAKOBSON

s. 1904

Eesti NSV rahvakirjanik, Stalini preemia laureaat, väljapaistev ühiskonna- ja riigitegelane August Jakobson sündis 2. sept. 1904. a. Pärnu lähedal Rääma töölisagulis. Majanduslike raskustega võideldes, üheaegselt õppides ja töötades, lõpetas ta 1926. a. kevadel Pärnu ühisgümnaasiumi ja siirdus Tartu ülikooli, kus õppis majandus- ja hiljem arstiteaduskonnas. Tartus hakkas Jakobson tööle elukutselise kirjanikuna. Ilmusid mitmeköitelised mahukad romaanid «T u h k u r h o b u n e» (1928—1933), «A n d r u k s o n i d e s u g u v õ s a» (1931—1934), «I g a v e s e d e e s t l a s e d» (1937—1940), romaanid «V a n a k a a r d i v ä g i» (1935), «M e t s a l i s e r a d a» (1936), suurel hulgal jutustusi ja 1939. a. draama «V i i r a s t u s e d», mis 1955. a. ilmus pealkirja all «T o n d i d».

Kuigi ta selleaegseis teoseis jääb kriitilise realismi pinnale ja enamasti piirdub klassivastuolude kujutamisega, tajume selgelt, et autor mõistab hukka ühiskondliku ebavõrdsuse ja kapitalistliku süsteemi.

30-ndate aastate lõpul puutus kirjanik isiklikult kokku kommunistide ja vabanenud poliitvangi-

dega, kes aitasid tal näha toimuvaid sündmusi õiges valguses ja panid aluse tema kujunemisele teadlikuks marksistiks. Üleminekut sotsialistliku realismi teele tähistavad jutustused «Roomlased» ehk kohtumine sillal» (1940) ja «Oskar Tiitus astub üle läve» (1940), milles aktuaalsete ühiskondlik-poliitiliste sündmuste taustal kajastub töötava rahva klassiteadlikkuse otsustav tõus kodanliku diktatuurivõimu viimastel kuudel.

Nõukogude korra taaskehtestamist 1940. a. suvel tervitas A. Jakobson kui ajaloolise tähtsusega sündmust. Temast saab võitleja nii kirjanduslikul kui ka ühiskondlikul rindel.

1940—41. a. töötas A. Jakobson Riikliku Kirjastuse «Ilukirjandus ja Kunst» peatoimetajana. 1940. a. valitakse ta rahvasaadikuks Eesti NSV Ülemnõukogusse, 1941. a. NSV Liidu Ülemnõukogusse.

Suure Isamaasõja aastail tegi kirjanik propagandatööd Nõukogude Armees eesti väeosades ja Eesti NSV-st evakueerunud elanikkonna hulgas, ühtlasi jätkas ta oma kirjanduslikku loomingut. Ilmusid jutustuste kogud «Tules ja veres» (1942) ja «Hiiglaste tee» (1944).

Kommunistlikku parteisse kuulub kirjanik 1942. aastast.

Pärast Eesti NSV vabastamist töötas A. Jakobson Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu esimehena, Riikliku Kirjastuse «Ilukirjandus ja Kunst» peatoimetajana (1944—1948) ja ajakirja «Loomingu» toimetuse kolleegiumi liikmena. Alates

1950. aastast töötab A. Jakobson Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehena ja NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitjana.

Sõjajärgseil aastail töötas kirjanik kõigepealt ümber oma kodanlusaegsete jutustuste paremiku ja andis «Valitud jutustuste» sarjas välja kolm köidet: «S a d a m u d u t a g a» (1945), «A o v a l g u s» (1946) ja «T u l i k u u m p ä e v» (1949). Nõukogudeaegseid jutustusi ilmus valimikus «K a s v u t u n g» (1949). Valimiku eesti rahva muinasjutte töötas kirjanik ümber teoses «Ö ö b i k j a v a s k u s s» (1947).

A. Jakobsoni kasv nõukogude kirjanikuna avaldub kõige silmapaistvamalt draama alal. Oma näidendeis näitab autor eesti töötava rahva revolutsioonilist võitlust kodanliku diktatuuri vastu, rahvaste võitlust rahu eest, annab läbilõike eesti tööliste, talupoegade ja intelligentsi elust ja sotsialistlikust ülesehitustööst ning võitlusest rahva vaenlaste ja kapitalistlike igandite vastu nõukogude võimu aastail.

Draama «E l u t s i t a d e l l i s» (1946) sündmustik areneb 1944. a. suvel ja käsitleb ühe osa nõukogude intelligentsi apoliitilist eraldumist ühiskondlikest ülesandeist. Vanade keelte eruprofessor August Miilas, sulgedes end oma majja nagu «tsitadelli», püüab kõrvale jääda võitlusest, mis otsustab rahva saatuse. Kirjanik näitab veenvalt, et säärane apoliitiline hoiak on kasuks ainult rahva vaenlastele. Draama alusel on loodud ka

esimene Nõukogude Eesti kunstiline film «Elu tsitadellis».

Dramaatilises jutustuses «Võitlus», hiljem «Võitlus rindejooneta» (1947) kujutab kirjanik kapitalistide-vabrikantide ja tööliste vahelist lepitamatut klassivõitlust kodanliku Eesti algaastail. Draamaga annab kirjanik võtme nende ühiskondlik-poliitiliste vastuolude mõistmiseks, mis viisid ummikusse kodanliku korra ja töid võimule töötava rahva.

Ka dramaatilises jutustuses «Rooste» (1947) kasutab A. Jakobson vabriku- ja tööliselu ainet, kuid seekord toimub tegevus juba nõukogude perioodil.

Dramaatilises jutustuses «Kaks leeri» (1948) näitab autor ühe ja sama haritlasperekonna liikmete kaudu võitlust demokraatia ja reaktsiooni leeri vahel sõjajärgsel perioodil.

Klassivõitlust eesti külas esimeste kolhooside loomise päevil 1947. a. sügisel käsitleb dramaatiline jutustus «Meie elu» (1949). Dramaatilise jutustuse «Ehitaja d» (1950) tegevus toimub ühes sõja poolt purustatud Eesti sadamalinnas 1946. a., mille taastamisega seoses autor näitab, kuid võrd tähtis on juhtivate töötajate õige tööstiil ja suhtumine kaadrisse.

Oma järgmise dramaatilise jutustusega «Õõ ja päeva piiril» (1950) pöörduv A. Jakobson uue temaatika juurde, mis käsitleb võitlust rahu ja rahvaste vabaduse eest rahvusvahelises ulatuses.

Kolme järgneva aasta jooksul kirjutab A. Jakobson kolm dramaatilist satiiri «Š a a k a l i d» (1951), «K a i t s e i n g e l N e b r a s k a s t» (1952) ja «S u r e m i n e» (1953) (hiljem «Kaotatud paradiis»).

Kahes esimeses näidendis on satiiri teravik pööratud ameerika imperialismi ja reaktsioonilise kultuuri vastu. Dramaatiline satiir «Suremine» näitab, kuhu tänapäeval on välja jõudnud agoonias viskleva reaktsioonilise kodanluse riismed ja nende sabarakud maal, kus juba võimule on tulnud töötav rahvas.

Viimases draamateoses «V a n a t a m m» (1954) pöördub kirjanik jälle kodumaise ainekogu juurde, võttes vaatluse alla ja hukka mõistes kodanliku individualismi nähtused meie tänapäeva intelligentsi elus ja tegevuses.

Kirjaniku teoseid on ilmunud vene ja teiste NSV Liidu rahvaste keeltes, samuti rahvademokraatia maades.

Dramaatiliste jutustuste «Elu tsitadellis» ja «Võitlus rindejooneta» eest on autorit autasustatud Stalini preemiaga. 1945. a. omistati A. Jakobsonile Eesti NSV teenelise kirjaniku ja 1947. a. Eesti NSV rahvakirjaniku aunimetus. 1946. a. autasustati A. Jakobsoni Tööpunalipu, 1950. a. ja 1954. a. Lenini ordeniga.

A. JAKOBSONI TEOSSED

Valitud teosed. 1.—10. kd. Tln., 1954 —

1. kd. **Jutustused. 1.** Illustr. O. Kangilaski. 1954. 504 lk.; 16 lehte portr. ja illustr.

Sisu: Üks paljudest. — Vabanemine. — Kotkapoeg ehk Naatanael Ahasveeruse surmaeelsed päevad. — Esimesed meheteod. — Tung kaugustesse. — Kangelane. — Hõbesüdamete ordu. — Agnes Meereki tagasitulek. — Hundid. — Maaomanik Sakkeus. — Šaakalite võitlus. — Sadam udu taga. — Pime mees ja maailm. — Kaks vana varest. — Lõppjaamas.

2. kd. **Jutustused 2.** Illustr. O. Kangilaski. 1954. 456 lk.; 11 lehte illustr.

Sisu: Mirjam ja armastus. — Ummikvesi. — Viimne kutse. — Suur vari. — Mälestus laulvast kuldnokast. — Reamees Mattias. — Kapten Lepp. — See, kes käib «tõusuteed». — «Roomlased» ehk kohtumine sillal. — Oskar Tiitus astub üle läve.

3. kd. **Jutustused. 3.** Illustr. R. Kaljo. 1954. 575 lk.; 13 lehte illustr.

Sisu: Valged metslased. — Isa Angervaksa lugu. — Aristokraadid ehk proua Fatiima ja teised. — Pasunapuhuja. — Kasvutung. — Tuusik. — Pööriöö. — Tondid. — Üks juulipäev. — Lunastus. — Ärkamine. — Tuleviku nimel. — Väike kangelane. — Esimene armastus. — Ema. — Kojutulek. — Vestlus vagunis.

4. kd. **Näidendid. 1.** Illustr. E. Okas ja E. Kollom. 1954. 603 lk.; 7 lehte portr. ja illustr.

Sisu: Tondid. — Elu tsitadellis. — Võitlus rindejooneta. — Rooste. — Meie elu. — Ehita-
jad.

5. kd. **Näidendid. 2.** Illustr. E. Kollom. 1955. 510 lk.; 5 lehte illustr.

Sisu: Kaks leeri. — Öö ja päeva piiril. — Šaa-
kalid. — Kaitseingel Nebraskast. — Kaotatud
paradiis.

Jutustused

Valitud jutustused. 1—3. kd. Tln., 1945—
1949.

1. kd. **Sadam udu taga.** 1945. 432 lk., portr.

Sisu: Üks paljudest. — Vabanemine. —
Kotkapoeg ehk Naatanael Ahasveeruse surma-
eelsed päevad. — Esimesed meheteod. — Hun-
did. — Kangelane. — Hõbesüdamate ordu. —
Maaomanik Sakkeus. — Šaakalite võitlus. —
Sadam udu taga. — Pime mees ja maailm. —
Kaks vana varest. — Lõppjaamas.

2. kd. **Aovalgus.** 1946. 452 lk., portr.

Sisu: Tung kaugustesse. — Mirjam ja armas-
tus. — Agnes Meereki tagasitulek. — Viimne
kutse. — Ummikvesi. — Reamees Mattias. —
Kapten Lepp. — See, kes käib tõusuteed. —
«Roomlased» ehk kohtamine sillal. — Oskar
Tiitus astub üle läve.

3. kd. **Tulikum päev.** 1949. 572 lk., portr.
Sisu: Valged metslased. — Isa Angervaksa
lugu. — Aristokraadid ehk proua Fatiima ja tei-
sed. — Pasunapuhuja. — Kasvutung. — Tuusik.
— Pööriöö. — Tondid. — Üks juulipäev. —
Lunastus. — Ärkamine. — Tuleviku nimel. —
Väike kangelane. — Esimene armastus. — Ema.
— Kojutulek. — Vestlus vagunis.

Tules ja veres. [Jutustused.] M., 1942. 56 lk.

Sisu: Valged metslased. — Isa ja pojad. —
Üks juulipäev. — Seltsimehed. — Väike kange-
lane. — Hiiglase teel.

Hiiglaste tee. Kolm jutustust. L., 1944. 116 lk.

Sisu: Ärkamine. — Lunastus. — Esimene ar-
mastus.

Kasvutung. [Jutustused.] Tln., 1949. 168 lk.

Sisu: Valged metslased. — Esimene armastus.
— Kojutulek. — Kasvutung.

Ööbik ja vaskuss. Eesti rahva muinasjutte lin-
dudest ja loomadest. Illustr. E. Okas. Tln., 1954.
212 lk.

Näidendid

Autasustatud näidendid. Elu tsitadellis. —
Võitlus rindejooneta. Tln., 1949. 304 lk., portr.
(Stalini preemiaga autasustatud teos.)

Elu tsitadellis. Dramaatiline jutustus 4 vaatuses.
Illustr. V. Karrus. Tln., 1946. 128 lk.

Võitlus. Dramaatiline jutustus 4 vaatuses, 10
pildis. Illustr. V. Karrus. Tln., 1947. 146 lk.

Võitlus rindejooneta. Näidend 3 vaatuses,
6 pildis. Väikelavadele. Tln., 1948. 103 lk.

Rooste. Dramaatileine jutustus 9 pildis epiloo-
giga. Illustr. V. Karrus. Tln., 1948. 172 lk.

Kaks leeri. Dramaatileine jutustus 7 pildis.
Illustr. R. Kaljo. Tln., 1948. 124 lk.

Meie elu. Dramaatileine jutustus. Tln., 1949.
116 lk.

Ehitajad. Dramaatileine jutustus 4 vaatuses,
7 pildis. Tln., 1950. 132 lk.

Õö ja päeva piiril. Dramaatileine jutustus
7 pildis. Tln., 1950. 148 lk.

Saakalid. (Ameerika elulaad.) Dramaatileine
satiir 4 vaatuses. Tln., 1952. 136 lk.

Kaitseingel Nebraskast. Dramaatileine satiir 3
vaatuses. Tln., 1953. 143 lk.

Suremine. Dramaatileine satiir 5 vaatuses. Tln.,
1953. 120 lk.

Tondid. Perekonnadraama 4 vaatuses. Tln.,
1955. 75 lk.

Vana tamm. Draama 6 pildis. Tln., 1955.
116 lk.

Kirjandust A. Jakobsoni loomingu kohta

Agranenko, Z. Tõe ja võitluse dramaturgia.

— «Sirp ja Vasar», 1950, 3. juuni.

Toom, L. August Jakobsoni loominguline tee.

— «Looming», 1954, nr. 9, lk. 1124—1142;
nr. 10, lk. 1229—1248.

Toom, L. August Jakobsoni draamaloomingust.

— «Sirp ja Vasar», 1951, 25. aug.

Zolotnitski, D. Rahva nimel. Märkmeid August

Jakobsoni dramaturgiast. — «Looming», 1951, nr. 8, lk. 994—1006.

Smuul, J. August Jakobson. — «Looming», 1954, nr. 9, lk. 1122—1123.

August Jakobson 50-ne aastane. — «Sirp ja Vasar», 1954, 3. sept.

Alekõrs, R. Rahva osa kujutamine A. Jakobsoni draamaloomingus. — «Sirp ja Vasar», 1954, 27. aug.

Alekõrs, R. Noored August Jakobsoni loomingu. — «Noorte Hääl», 1953, 13. veebr.

Alekõrs, R. August Jakobsoni draamaloomingu keelest ja stiilist. — «Looming», 1954, nr. 8, lk. 996—1013.

Kuusberg, P. Elutõe kirjanik. — «Rahva Hääl», 1954, 2. sept.

Tamm, A. August Jakobsoni draamalooming võitluses rahu kaitseks. — «Edasi», 1953, 20. märts.

Liives, A. Naine ja ema August Jakobsoni dramaturgias. — «Nõukogude Naine», 1954, nr. 9, lk. 5—7.

Vinkel, A. A. Jakobsoni loomingulises laboratooriumis. — «Edasi», 1955, 20. veebr.

Jutustused

A. Jakobsoni teoste väljaandmine. — «Sirp ja Vasar», 1954, 27. aug.

Alekõrs, R. Jutustusi rahva elust, tööst ja võitlusest. [Jutustused I—III.] — «Rahva Hääl», 1955, 12. märts.

Tamm, A. Jutustused süngest eilsest. A. Jakobson, «Jutustused» I. — «Edasi», 1954, 18. sept.

Kiik, S. Üle läve. «Jutustused» I ja II. — «Noorte Hääl», 1954, 14. okt.

Poots, Ü. Lõpparve minevikuga. Valitud teosed II. — «Edasi», 1954, 1. okt.

Tamm, A. Murranguaastad. «Jutustused» III. — «Edasi», 1954, 27. nov.

Lepik, H. Jutustusi nõukogude patriotismist. Kasvutung. — «Sirp ja Vasar», 1949, 29. okt.

Kuusberg, P. Inimesed kahesugusest maailmast. [«Tulikum päev».] — «Rahva Hääl», 1950, 13. juuni.

«Ööbik ja vaskuss»

Mälk, V. Folkloor ja lastekirjandus. — «Sirp ja Vasar», 1951, 7. juuli.

«Elu tsitadellis»

Jakobson, A. Ralf kehastab fašismi tüübilisemaid jooni. — «Rahva Hääl», 1946, 1. nov.

Urgart, O. August Jakobsoni «Elu tsitadellis». — «Looming», 1947, nr. 4, lk. 484—489.

Lumet, H. «Elu tsitadellis» «Estonias». — «Rahva Hääl», 1946, 16. nov.

Lumet, H. On ainult kaks võimalust — poolt või vastu. «Elu tsitadellis» esietendus «Vane-muises». — «Rahva Hääl», 1946, 4. okt.

Lebedev, N. «Elu tsitadellis». Esimene eesti kunstiline film. — «Õhtuleht», 1948, 14. jaan.

«Võitlus rindejooneta»

Jakobson, A. Mõni sõna näidendist «Võitlus rindejooneta». — «Rahva Hää!», 1947, 26. märts.

Urgart, O. A. Jakobson: Võitlus. — «Looming», 1948, nr. 4, lk. 493—496.

Feldbach, J. Klassivõitluse rinnetel. «Võitlus rindejooneta» RT «Vanemuises». — «Postimees», 1947, 17. juuni.

Liives, A. «Võitlus rindejooneta» V. Kingisepa nim. TR Draamateatris. — «Noorte Hää!», 1953, 8. dets.

«Rooste»

Lumet, H. A. Jakobson: Rooste. — «Looming», 1948, nr. 9, lk. 1143—1147.

Urgart, O. Valvsusele ja loovale tööle õhutatav näidend. — «Sirp ja Vasar», 1951, 20. sept.

Lumet, H. «Rooste». A. Jakobsoni draama RT «Estonias». — «Sirp ja Vasar», 1947, 13. dets.

«Kaks leeri»

Kuusberg, P. August Jakobson. «Kaks leeri». — «Rahva Hää!», 1948, 18. juuni.

Tulik, A. Tuleb lüüa serviti. A. Jakobsoni näidendi «Kaks leeri» lavastus «Estonias». — «Rahva Hää!», 1948, 14. okt.

Feldbach, J. Näidend tänapäeva võitlusest. — «Edasi», 1948, 8. dets.

«Meie elu» ja «Ehitajad»

Kuusberg, P. Kaks teravat võitlusnäidendit. — «Looming», 1950, nr. 4, lk. 499—508.

Urgart, O. Meie elu — võitlusele pühendatud elu. — «Sirp ja Vasar», 1950, 29. juuli.

Süvalepp, K. «Ehitajad». (Lavastuse puhul TR Draamateatris.) — «Õhtuleht», 1950, 26. juuli.

«Õö ja päeva piiril»

Kuusberg, P. Rahujõud on võitmatud. — «Rahva Häälel», 1951, 30. jaan.

Gross, V. «Õö ja päeva piiril». A. Jakobsoni näidendi uue lavastuse puhul TR Draamateatris. — «Rahva Häälel», 1951, 25. nov.

«Šaakalid»

Jermilov, V. August Jakobsoni dramaatilisest satiirist. — «Looming», 1953, nr. 5, lk. 595—630.

Jermilov, V. Šaakalid. — «Rahva Häälel», 1952, 13. dets.

Kuusberg, P. Ameerika imperialistide kiskjapale. — «Looming», 1952, nr. 11, lk. 1274—1279.

Gross, V. Sügavalt lahtimõtestatud idee. — «Rahva Häälel», 1953, 27. juuni.

Uibo, K. «Šaakalid». Uuslavastus V. Kingisepa nimelises TR Draamateatris. — «Rahva Häälel», 1953, 25. apr.

Lumet, H. «Saakalid» RT «Vanemuise» küla-
lissetendusena. — «Sirp ja Vasar», 1952, 11. apr.

«Kaitseingel Nebraskast»

Jermilov, V. August Jakobsoni dramaatilisest
satiirist. — «Looming», 1953, nr. 5, lk. 595—
630.

Rommelgas, L. Ameerika imperialistid ja nende
tallalakkujad satiiri kõverpeeglis. — «Eesti
Kommunist», 1953, nr. 4, lk. 66—70.

Kuusberg, P. Riisujad ja rahvaste orjastajad.
— «Looming», 1953, nr. 3, lk. 369—374.

Kivi, K. Tänapäeva ristirüütlid korraldavad
Euroopat. — «Sirp ja Vasar», 1952, 21. nov.

Lumet, H. Kaitseingel, kes kedagi ei kaitse.
[Lavastus V. Kingissepa nim. TR Draamateatris,]
— «Rahva Hää!», 1953, 4. okt.

Liives, A. A. Jakobsoni «Kaitseingel Nebras-
kast» RT «Vanemuises». — «Rahva Hää!», 1953,
30. apr.

«Suremine» («Kaotatud paradiis»)

Kuusberg, P. Näidend sureva kapitalistliku
maailma mürgistest esindajatest. — «Sirp ja Va-
sar», 1953, 18. dets.

Lumet, H. Hävitav naer. — «Rahva Hää!»,
1953, 31. dets.

Levin, S. Näidend nendest, kes kaotasid oma
paradiisi. «Kaotatud paradiis» V. Kingissepa nim.
TR Draamateatris. — «Õhtuleht», 1954, 30. sept.

Kilk, V. Minevikuarjud teatrikohtus. («Sure-

mine» Riiklikus Teatris «Vanemuine».) — «Rahva Hääl», 1954, 26. veebr.

«Vana tamm»

Alekõrs, R. Näidend meie intelligentsi elust — «Sirp ja Vasar», 1954, 15. okt.

Gross, V. Inimene peab endast lugu. — «Rahva Hääl», 1954, 13. okt.

Lumet, H. «Vana tamme» kahest lavastusest. [V. Kingissepa nim. TR Draamateatris ja L. Koidla nim. Pärnu Draamateatris.] — «Sirp ja Vasar», 1955, 4. märts.

Utt, O. Õnnestunud lavastus. «Vana tamm» RT «Vanemuine». — «Edasi», 1955, 27. sept.

Utt, O. Ühest teosest ja selle arvustusest. — «Edasi», 1954, 12. nov.

«Viirastused» («Tondid»)

Liives, A. A. Jakobsoni «Viirastuste» lavastusest RT «Vanemuises». — «Sirp ja Vasar», 1954, 30. juuli.

Hameri, A. «Viirastused» RT «Vanemuise» laval. — «Edasi», 1954, 14. juuli.

AIRA KAAL

s. 1911

Aira Kaal (Hone) sündis 7. nov. 1911. a. Saaremaal Uuemõisa vallas talupoja perekonnas. Ta õppis kohalikus algkoolis ja Kuressaare gümnaasiumis. 1931. a. astus A. Kaal Tartu ülikooli, mille filosoofiateaduskonna ta lõpetas 1940. a. Aastail 1938—1939 viibis ta inglise keele õppimiseks Londonis, kus töötas majateenijana ja tunniandjana. Londonis viibimise ajal oli tal lähedasi kokkupuuteid inglise kommunistliku partei liikmetega.

1940. a. 21. juuni sündmustest võttis A. Kaal aktiivselt osa. Tööle asus ta ajalehe «Tartu Kommunist» toimetusse. 1941. a. astus ta Tartu Riikliku Ülikooli aspirantuuri marksismi-leninismi alal. Suure Isamaasõja ajal evakueerus A. Kaal Nõukogude tagalasse.

Sõjajärgseil aastail töötas A. Kaal algul aja- kirjanikuna, õppis siis Moskva Riikliku Ülikooli juures marksismi-leninismi aluste kursusel ja töötas aastail 1945—1950 Tartu Riiklikus Ülikoolis marksismi-leninismi kateedris vanemõpetajana. 1950. a. alates on ta kutseline kirjanik.

Võitlevaks luuletajaks ja publitsistikks kujunes

A. Kaal Suure Isamaasõja aastatel. Meie rahva võitlust kajastab luuletuskogu «Ma ei anna relva käest» (1945). Hoogsalt on edasi antud tagala tööpinge («Vabrik kutsub»). Nõukogude patriotismist kantud õnnestunud luuletusi on «Esimene Nõukogude suvi Eestis», «Teesillutajad», «7. november» jt.

Mälestusi läbitud võitlusteedelt kui ka sõja järgset ülesehitustööd käsitleb luuletuskogu «Võiduraketid» (1948).

Võitlev, patriootiline luuletuskogu on «Vabadumaa» (1950), mis tervikuna on pühendatud rahuürituse teenimisele. Siin leidub satiirilisi ja epigrammilise teravusega värsse sõjaõhutamise kohta, kuid ka luuletusi toimuvast ülesehitustööst, meie rahva revolutsioonilisest minevikust («Viktor Kingissepa mälestuseks») ja nõukoguliku elu mitmepalgelisusest.

Kodanliku Eesti «inglise orientatsiooni» paljastab autori Londoni muljete põhjal kirjutatud jutustus «Sajandite vangla» (1950).

Näidendis «Tõele lähedal» (1954) käsitleb autor kodanlike natsionalistide ja välisriikide agentuuri vaenulikku tegevust ning nende paljastamist meie intelligentsi hulgas.

A. Kaal on kirjutanud ka mitmeid ulatuslikke kirjanduskriitilisi artikleid.

A. KAALU TEOSED

Ma ei anna relva käest. Luuletusi 1939—1944. Illustr. E. Kits. Tln., 1945. 80 lk.

Võidurakett. [Luuletused.] Illustr. R. Kaljo Tln., 1948. 100 lk.

Vaba kodumaa. [Luuletused.] Illustr. V. Toots. Tln., 1950. 156 lk.

Sajandite vangla. Jutustus. Tln., 1950. 196 lk.

Tõele lähedal. Draama kolmes vaatuses proloogiga. — «Looming», 1954, nr. 3, lk.261—325.

KIRJANDUST A. KAALU LOOMINGU KOHTA

«Võidurakett»

Tulik, A. Tõusu tähised. — «Looming», 1949, nr. 5, lk. 612—622.

Kotta, F. Üha uute võitude poole. — «Edasi», 1949, 9. veebr.

Sarv, M. Kangelaslikust võitlusest kangelaslikule tööle. — «Rahva Hääle», 1949, 12. mai.

«Vaba kodumaa»

Saar, A. Kahest uuest luuletuskogust. — «Looming», 1951, nr. 4, lk. 489—492.

Niit, H. Luuleraamat kodumaast. — «Edasi», 1951, 19. aug.

«Tõele lähedal»

Lumet, H. Positiivne kangelane peab tegutsema. Veel mõningaid märkmeid A. Kaalu näidendi «Tõele lähedal» puhul. — «Sirp ja Vasar», 1954, 10. sept.

Saks, I. Näidendist «Tõele lähedal». — «Sirp ja Vasar», 1954, 3. sept.

Selge, A. Veel kord näidendist «Tõele lähedal». — «Sirp ja Vasar», 1954, 22. okt.

FELIX KOTTA

s. 1910

Luuletaja Felix Kotta sündis 25. juunil 1910. a. Tartus tislari pojana. Raske majandusliku olukorra tõttu rändas perekond 1913. a. Siberisse Tomski oblasti. Seal lõpetas F. Kotta keskkooli, töötas mõned aastad õpetajana eesti koolides ja ajakirjanikuna Siberi eesti ajalehe «Kommunaar» juures. Ühtlasi oli F. Kotta komso-moli algorganisatsiooni sekretäriks ning võttis aktiivselt osa põllumajanduse kollektiviseerimisest. Aastail 1934—1938 õppis ta A. I. Herzeni nimelises Pedagoogilises Instituudis Leningradis. Seejärel töötas ta vene keele ja kirjanduse õpetajana Siberi koolides. 1944. a. detsembris asus F. Kotta elama Nõukogude Eestisse. Siin töötas ta esialgu assistendina Tartu Riikliku Ülikooli marksisimi-leninismi kateedris, alates 1946. aastast elab kutselise kirjanikuna Elvas.

F. Kotta on kommunistliku partei liige 1945. aastast. Ta on autasustatud medalitega «Eeskuju-liku töö eest Suures Isamaasõjas» (1945) ja «Töö-vapruse eest» (1950).

1926. aastast alates avaldas F. Kotta luuletusi Siberis ilmuvates eestikeelsetes ajalehtedes ja aja-

kirjades. Töötades ajakirjanikuna tutvus ta Lääne-Siberi kolhoosidega. Oma tähelepanekute põhjal kirjutas ta mitmeid luuletusi.

Ideelise ja kunstilise küpsuse saavutas F. Kotta oma sõjajärgses loomingus. Võitleva nõukogude patrioodina esineb F. Kotta aktuaalset kaasaega kajastavas luuletuskogus »R ü n d» (1948). Kodanliku Eesti võltsdemokraatiat ja kultuurivaenulikkust paljastab ta oma tunde- ja jõuküllastes luuletustes «Kõnelus Koidulaga» ja «Sütiste». Suure löögijõu saavutab F. Kotta humoristlik-satiirilistes luuletustes «Mis jutustas rätsep», «Meie loosungid» jt. Heade eeldustega esineb kirjanik ka valmižanris.

Ideoloogiliselt selgeilmelise autori terav, võitlev hoiak jätkub ka kunstiliselt meisterlikumas luuletuskogus «K i n d l a l s a m m u l» (1950). Tähelepanu väärrib pikem poem «Kindlal sammul», mis käsitleb töölisliikumist kodanlikus Eestis ja 1940. a. revolutsioonilisi sündmusi. Hoogsa, elurõõmsa esituslaadiga liitub siin enamasti selge, rahvalik ning suure löövusega värss. Luuletuskogus käsitletakse ka Suure Isamaasõja aineid, kolhoosi- ja tööstusteemat. Luuletuskogu viimane tsükkel võitleb sõjaõhutajate vastu. Oma terava satiiriga on mõjuv lihtne ja kujukas valm «Koerad». Jõuline ja võitlev on luuletus «Lääne-Euroopa tööliste».

Luuletuste ja tabavate epigrammide avaldamist on jätkanud kirjanik ajakirjas «Looming». Hinnatav on F. Kotta ka heade lasteraamatute

autorina. Tema lasteraamatuid on tõlgitud ka vene keelde.

F. Kotta on tõlkinud eesti keelde V. Majakovski luuletusi ja poeme, A. Puškini muinasjutte jm.

F. KOTTA TEOSED

Ründ. Luuletused. Illustr. V. Karrus. Tln., 1948. 94 lk.

Kindlal sammul. Tln., 1950. 114 lk.

Räägib Mati. Illustr. R. Kaljo. Tln., 1951. 32 lk.

Kaheksas sügis. Illustr. R. Kaljo ja A. Pilar. Tln., 1952. 58 lk.

Tublid loomad. Illustr. I. Linnat. Tln., 1952. 24 lk.

Mänguasjad. Illustr. H. Rooneem. Tln., 1953. 16 lk.

Vaat, mis juhtus. Illustr. O. Kangilaski. Tln., 1953. 13 lk.

Lumest maja. Illustr. A. Saldre. Tln., 1955. 17 lk.

Vares vaga linnuke. Satiirilisi ja humoristlikke värsse. [Ilmumisel.]

KIRJANDUST F. KOTTA LOOMINGU KOHTA

Rummo, P. Felix Kotta «Ründ». — «Rahva Hääl», 1948, 17. apr.

F. Kotta «Ründ». — «Sirp ja Vasar», 1948, 3. juuni.

Kruus, O. Võitlev luuleraamat. (F. Kotta «Kindlal sammul».) — «Edasi», 1950, 28. dets.

ERNI KRUSTEN

s. 1900

Proosakirjanik Erni Krusten sündis 30. apr. 1900. a. Harjumaal, Harku vallas Muraste mõisa aedniku pojana. Ta õppis Rannu vallakoolis ja Tallinna progümnaasiumis, kust kolme aasta järel lahkus majanduslike raskuste tõttu. Ta asus tööle aedniku abilisena ja töötas ka hiljem aednikuna peaaegu kogu kodanliku aja.

E. Krusteni kirjanduslikud katsetused hakkasid ilmuma lühijuttudena aastail 1925—1926. Kodanlikul ajal ilmunud teostes näitab E. Krusten elu ja inimeste vahekordi pinnapealselt, suutmata veel jõuda põhilise sotsiaalse probleemi, klassi-vastuolude, kujutamisele.

Peale 1940. a. juunipööret asus E. Krusten tööle ajakirja «Viisnurk» toimetusse.

E. Krusteni esimene sõjajärgne romaan «P e k s i d e r a a m a t» (1946) ei rahulda ideoloogilise taseme poolest. Nõukogude kirjanduse ülesannete paremat mõistmist näeme novellikogus «P ö ö r d e p u n k t i d» (1946).

1948. aastal kirjutab E. Krusten lasteraamatu «S i n i s u l g d e p o o s t».

Võitlusele rahu eest ja rahulikule loovale tööle on pühendatud jutustustekogu «R a h u n i m e l» (1951), mis sisaldab jutustused «Rahu nimel», «Kännumürakas» ja «Meie uudismaa». Autor võtab oma tegelased igapäevasest elust, sovhoositöötajate ja kolhoositalurahva hulgast, näitab nõukogude inimeste võitlust vana ja iganenu vastu. Jutustuste põhiliseks teemaks ongi vanast ühiskonnast tulnud inimeste ümberkasvamise tublideks nõukogude töötajateks. Esiletõstmist vääriva armastusega kirjeldab autor loodust ja aedniku tööd.

Suure kasvuprotsessi tegi läbi ka autor ise. Tema romaan «N o o r t e s ü d a m e d» (1954) esimene osa kujutab veenvalt eesti töötava rahva ennastsalgavat võitlust vabaduse ja demokraatia eest 1905. aasta revolutsioonile eelnevail aastail. Autor on õigesti näinud ühiskondlikke vahekordi selle ajajärgu külas, iseloomustanud kõiki klasse ja ühiskondlikke kihte — mõisnikke ning nende käsilasi, pastorit, pärisperemehe, rentnike, moonakaid, vabadikke, külaintelligentsi ja tööliklassi.

1905. aastat käsitleb romaan «Noorte südamed» teine osa, mis alustas ilmumist ajakirjas «Looming».

Loomi ja loodust õpetab armastama lasteraamat «K o l m p ä h k l i t» (1955).

Algupärase loomingu kõrval on E. Krusten tõlkinud I. Turgenevi «Küti kirjad», F. Panfjorovi «Bruski» ja M. Pujmanová töid.

E. Krusten on oma loomingus jõudnud lihtsate tööinimeste elu sügava ja kunstiküpse kujutamiseni.

E. KRUSTENI TEOSED

Pime armastus. Novellid. Trt., 1941. 224 lk.
Sisu: Lonkur kell. — Soitu. — Neitsiau. — Väljapressija. — Önne suurus. — Kodukäija. — Pime armastus. — Hasjan.

Pekside raamat. Romaan. Tln., 1946. 316 lk.

Pöördepunktid. Novellid. Illustr. A. Hoidre. Tln., 1946. 112 lk.; 7 lehte illustr.

Sisu: Taluteenija Marta. — Väike süda. — Noor aednik. — Minu nuga. — Önnestunud külv.

Sinisulg depoost. [Jutustused ja luuletused lastele.] Illustr. T. Kulles. Tln., 1948. 114 lk.

Sisu: Sinisulg depoost. — Ühe päeva jutustused. — Öhuskäija.

Rahu nimel. Jutustusi. Illustr. P. Luhtein. Tln., 1951. 339 lk.

Sisu: Rahu nimel. — Kännumürakas. — Meie uudismaa.

Noorte südamed. 1. osa. Romaan. Illustr. E. Okas. Tln., 1954. 364 lk.

Noorte südamed. 2. osa. — «Looming», 1955, nr. 7, lk. 772—810; nr. 8, lk. 903—929; nr. 9, lk. 1027—1082; nr. 10, lk. 1155—1200.

Kolm pähklit. [Jutustused lastele.] Illustr. E. Kaljas. Tln., 1955. 32 lk.

Sisu: Siili ninarätt. — Öielõikaja. — Vana öökull. — Vale, mis osutus tõeks. — Kuidas Kaja julgeks muutus. — Kolm pähklit.

KIRJANDUST E. KRUSTENI LOOMINGU KOHTA

«Rahu nimel»

Tulik, A. Uute inimeste kasv. — «Looming», 1951, nr. 10, lk. 1266—1271.

Kivi, K. E. Krusteni uuest jutustustekogust. — «Sirp ja Vasar», 1951, 10. nov.

Lumet, H. Raamat rahulikust loovast tööst. — «Rahva Hääl», 1951, 16. okt.

Utt, O. «Rahu nimel». — «Noorte Hääl», 1951, 24. okt.

«Noorte südamed»

Kuusberg, P. Suur samm edasi. [«Pekside raamat» ja «Noorte südamed».] — «Looming», 1954, nr. 6, lk. 756—762.

Alekõrs, R. Märkmeid «Noorte südamete» kunstimeisterlikkusest. — «Sirp ja Vasar», 1954, 2. juuli; 9. juuli.

Kivi, K. Hea rahvalik teos. — «Sirp ja Vasar», 1953, 6. nov.

Pegel, J. Rahva viha ja armastus. — «Rahva Hääl», 1953, 18. okt.

Utt, O. Uus kvaliteet. — «Edasi», 1954, 4. juuni.

JAAN KÄRNER

s. 1891

Jaan Kärner sündis 27. mail 1891. a. Tartumaal Kirepi vallas väiketalupidaja perekonnas. Ta lõpetas Uderna kihelkonnakooli 1906. a. Õpinguid püüdis ta jätkata Tartus ja Moskvas ühes eraõppeasutuses, mida aga majanduslikel põhjustel ei saanud lõpetada. J. Kärner töötas mitmete ajalehete toimetustes, sealhulgas ka Eesti ametiühingute ajalehe «Töö Hääl» juures. 1920. a. alates elas ta kutselise kirjanikuna Elvas.

Suure Isamaasõja ajal viibis ta Nõukogude Liidu tagalas. Pärast Eesti NSV vabastamist töötas ajakirja «Looming» vastutava toimetajana (1945—1946). Raske haigus katkestas 1946. a. keskel kirjaniku loominguulise tegevuse. Praegu elab J. Kärner Tartus.

Tema loomingu väärtuslikuma osa moodustab luule. Esimesed luuletused avaldas ta trükkis juba 1908. aastal, viis aastat hiljem jõudis lugejateni tema esikkogu. Pöördelise tähtsusega mõju avaldas Kärnerile Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, mis eelkõige muutis ta seni võrdlemisi passiivse luule hoopis aktiivsemaks ja ühiskonnakriitilisemaks. Tema värssides leiab üha kindlama koha lihtne töötav inimene oma murede, hädade

ja võitlusega. Suhtudes sügava kaastundega töörahvasse ja kirgliku vihaga ekspluateerijaisse, paljastab Kärner oma kodanliku aja loomingu paremikus ülekohtust kapitalistlikku võimu, selle pahe-
sid, ebainimlikkust ja närusust. Selle väljendajaks on luuletused nagu «Ei laula ma enam» (1918), «Tõusik» (1919), «Kõigile timukaile» (1920), «Tööliste laul vabrikus» (1920), «Ennustus» (1929), «Tööorjade rünnulaul» (1931), «Ajal sangarlikul» (1933) ja paljud teised.

J. Kärneri kodanliku aja looming polnud vastuoludeta. Kõrvuti võitlevate ja ühiskondlikult aktiivsete värssidega esineb tal ka tagasikiskuvaid, üksindusse suunduvaid viljatuid mõtisklusi, pessimismi ja resignatsiooni. Kuid oma põhilises osas on ta luule sügavalt rahvalähedane ja elujaatav.

Silmapaistval kohal Kärneri loomingus on tema looduslüürika, milles luuletaja ilmutab ennast elu hea, realistliku kujutajana ning maastikumaalijana.

J. Kärneri kodanluseaegse kirjandusliku loomingu kõige silmapaistvama osa moodustab luule, kuid ka proosa- ja näitekirjanduses on ta andnud mitmeidki hinnatavaid töid. Siin tuleb eelkõige märkida tema romaani «Naine vaeses maailmast» (1930, uus väljaanne 1954), mis kuulub oma suurte ideeliste väärtuste poolest kodanliku perioodi eesti kirjanduse tähelepandavamate teoste hulka. Selles näidatakse romaani peategelase Lilli Niitmaa elukäigu kaudu ühiskondlikke sündmusi kodanlikus Eestis aastail 1918 —

1919. Me näeme 1919. a. 1. mai demonstratsiooni ja sama aasta augustis toimunud ametiühingute kongressi, mis lõppes tapatalguga Irboskas. Kirjanik toob siin päevavalgele kodanliku «vabariigi» tekkimise telgitagused ja näitab, millise terroriga kodanlus kindlustas oma võimu. Suure poolehoidu ning elamuslikkusega kujutab autor töölisklassi revolutsioonilist liikumist.

Uue, kõrgema kvaliteedi omandas J. Kärneri looming nõukogude korra päevil. Kirjanik tervitas 1940. aasta revolutsioonisündmusi kui ammuihatud ja ajalooliselt seadusepärast nähtust. Pärast murrangulisi suvepäevi kirjutab ta rea luuletusi («Tervitus», «Miitingul», «Partei ajalugu» jt.), kus ta kajastab seda «juubeldavat uljust, kirkust, indu», mis haaras rahvahulki kapitaliorjusest vabanemisel.

1940. a. sügisel avaldab luuletaja oma valikogugu «Võitluslaule», mis annab ülevaate tema revolutsioonilise luule paremikust. Esimese nõukogude-aasta tähelepandavamate tööde hulka kuulub veel J. Kärneri luuletus «Liitumine» (1941), milles ta veenvalt rõhutab Eesti NSV Nõukogude Liidu rahvaste perre vastuvõtmise suurt ajaloolist tähtsust.

Viljakalt töötas kirjanik Suure Isamaasõja aastail. Sõja esimestel päevadel pöördub ta rahva poole leegitsevate värssüleskutsetega — «Sotsialistliku kodumaa eest» ja «Võitlusse». Sõjapäevil ilmub J. Kärnerilt nõukogude tagalas kaks luuletuskogu — «Kodumaa käsik» (1943) ja

«Viha, ainult viha» (1944). Nende luuletuskogude ainevald on väga mitmekülgne, neis väljendub sõjaaegne karm tegelikkus kogu oma suuruses ja kangelaslikkuses. Rohkesti luuletusi pühendab J. Kärner Nõukogude armee vapraile võitlejaile, nende sangarlikkusele rindel. Arvukais luuletustes kujutab poeet nõukogude tagalat, kus samasuguse kangelaslikkusega töötati võidu heaks tehaseis ja kolhoosipõldudel.

Sõjapäevil loob J. Kärner ka rea eepilisi teoseid ajaloolistel teemadel («Kaarnamäe ballaad», «Pöide kättemaks», poem «Jüriöö tuled»), kus ta eesti rahva minevikuvõitluse kujutamise kaudu kasvatab lugejais viha kaasaegsete fašistlike anastajate vastu. Tagalas valmis J. Kärneril koos M. Rauaga Nõukogude Liidu hümnid tõlge.

Pärast Nõukogude Eesti vabastamist kirjutab J. Kärner rea uusi luuletusi ning tõlgib eesti keelde A. Puškini, A. Gribojedovi, A. Tšehhovi, A. Tolstoi, P. Antokolski jt. töid. Ühtlasi tõlgib ta valimiku H. Heine luulet.

Valimik J. Kärneri luulet on ilmunud ka vene keeles.

J. Kärneri nõukogude perioodi sügavalt rahvalik, kõrgetasemeline luulelooming on kantud haaravast patriotismitundest, piiritust armastusest meie Nõukogude kodumaa, töötava rahva ja kommunistliku partei vastu. Teenete eest Nõukogude kodumaa ees on J. Kärnerit autasustatud ordeniga «Austuse märk» ja omistatud talle Eesti NSV teenelise kirjaniku aunimetus.

J. KÄRNERI TEUSED

Valitud luuletused. 1912—1945. Illustr. V. Karrus. Tln., 1945. 180 lk.

Luulevalimik. Tln., 1951. 168 lk.

Võitluslaule. Valimik autori seniilmunud luuletoodangust 1920—1940. Trt., 1940. 64 lk.

Valitud luuletused. Illustr. A. Johani. Trt., 1941. 128 lk.

Kodumaa käsk. Antifašistlikke luuletusi 1941—1942. Moskva, 1943. 40 lk.

Viha, ainult viha. Poeeme ja luuletusi 1943. Illustr. A. Hoidre. Leningrad, 1944. 78 lk.

Suur Oktoober. Valimik luuletusi. Tln., 1947. 31 lk.

Naine vaesest maailmast. (Lilli Niitmaa jutustus). Romaan. Tln., 1954. 182 lk.

Soodoma kroonika. — Pidulõpeb. Romaan kahes osas. Tln., 1955. 432 lk.

KIRJANDUST J. KÄRNERI LOOMINGU KOHTA

Urgart, O. Jaan Kärneri võitlev luule. (Luuletaja 60. sünnipäeva puhul.) — «Looming», 1951, nr. 5, lk. 625—629.

Rummo, P. Jaan Kärner 60-aastane. — «Rahva Hääl», 1951, 27. mai.

Tulik, A. Kirjanik-võitleja Jaan Kärneri 60. sünni-aastapäevaks. — «Edasi», 1951, 27. mai.

«Naine vaesest maailmast»

Poots, Ü. Ajastu tõde. — «Looming», 1955, nr. 2, lk. 249—255.

Kaalep, A. Romaan eesti töörahva võitlusest. — «Rahva Hääel», 1955, 27. jaan.

UNO LAHT

s. 1924

Uno Laht, eesti nooremaid luuletajaid ja satiiri viljelejaid, sündis 30. aprillil 1924. aastal Valgas tolliametniku pojana. Alghariduse omandas ta Valgas, õppis seejärel Tallinnas keskkoolis, mis Suure Isamaasõja puhkemise tõttu jäi lõpetamata. Komsomoli kutsel, mille liige U. Laht oli 1940. aasta sügisest alates, läheb ta miilitsateenistusse. 1942. a. mobiliseeritakse ta armeesse, kus ta võtab osa lahinguist Velikije Luki all ja saab haavata. 1946. a. siirdub U. Laht ajakirjanduslikule tööle, olles algul «Noorte Hääle», hiljem «Rahva Hääle» kaastööline.

Ajakirjanikuna hakkab U. Laht kirjutama olukirjeldusi, följetone, 1948. aastast alates luuletusi, millele peatselt lisanduvad ka mõned jutustused. Laia tähelepanu äratas U. Laht 1953. a. kevadel «Noorte Hääles» ilmunud luuletuste-tsükliga «Sinuga, Kodumaa», milles autor suure soojusega ning kujukusega annab edasi oma elamusi Suure Isamaasõja päevilt.

Suure populaarsuse on võitnud U. Lahe satiirilised värsid, mille paremik ilmus kogus «P i i m a h a m b a d» (1954). Õige rakenduse on siin leid-

nud autori rikkalikud ajakirjanikukogemused, vaimukus ja löögivalmidus. Tema satiirilised luuletused ja aktuaalsed värssföljetonid näitavad valvsat, peremehelikku ellusuhtumist ja kõnelevad Majakovski traditsioonide loovast jälgimisest. Oma värssides haarab U. Laht kõige valusamaid probleeme, naeruvääristab tabavalt bürokraate ja praagitootjaid, tšinovnikluse nähtusi, tõelisest tööst eemaldunud spetsialiste («Järelhüüe öistele istungitele», «Tervitus saabuvaile spetsidele», «Hapukurk», «Kuuseokas» jt.). Luuletajal on õnnestunud anda negatiivsete faktide tabavaid üldistusi. Kriitikalämmataja tsehhiülem («Kuuseokas»), ablas parasit Tõnu («Kaks külameest») jt. on elust nähtud kujud. U. Laht ründab kolhooside bürokraatlikke juhtijaid, kes usuvad direktiivide maagilisse jõusse («Roosad prillid») ja viivad mõttetuse aruandluse («Kolhoosi ohakad»), näitab lahmiva kriitika absurdust («Ühest äärmusest teise»), naerab välja laiatarbekaupade tootjaid, kes ainult näitustel paraaditsevad jne. Oma värssides on U. Laht oskuslikult rakendanud huumorit.

U. LAHE TEOSD

Piimahambad. [Satiirilised luuletused, paroodiad, epigrammid.] R. Tiituse karikatuurid. Tln., 1954. 76 lk.

KIRJANDUST U. LAHE LOOMINGU KOHTA

Kuusberg, P. Jälgides elu lahtiste silmadega. Uno Lahe loomingust. — «Stalinlik Noorus», 1954, nr. 1, lk. 23—24.

Vaarandi, D. Uno Lahe loomingust. — «Sirp ja Vasar», 1954, 11. dets.

Gross, V. Piitsutavad värsid. — «Rahva Hääl», 1954, 7. juuli.

Hameri, A. Mõtteid populaarse satiirikogu puhul. — «Edasi», 1954, 27. aug.

Lumet, H. Salvavad piimahambad. — «Noorte Hääl», 1954, 3. juuli.

Tammik, E. «Piimahambad». — «Sirp ja Vasar», 1954, 23. juuli.

HANS LEBERECHEHT

s. 1910

Hans Leberecht sündis 1. dets. 1910. a. Peterburis töölise perekonnas. Lõpetanud 1928. a. keskkooli sai temast isa eeskujul tööline masinaehitustehases «Elektrosila». Agaralt võttis tulevane kirjanik osa tehase kirjandusringi tööst, mida juhatas kirjanik Nikolai Tšukovski. 1934. a. viibis H. Leberecht delegaadina esimesel üleliidulisel nõukogude kirjanike kongressil. Neil aastatel avaldati Leningradi ajakirjas «Rezets» H. Leberechti esimesed jutustused «Kotossovi naine» ja «Tütar». 1935. a. suunas tehas H. Leberechti õppima M. Gorki nimelisse Kirjanduslikku Õhtuülikooli Nõukogude Kirjanike Liidu Leningradi osakonna juures. Õppimise ajal avaldatud jutustustest saj novell «Igavene värv» üleliidulisel noorte autorite jutustuste võistlusel 1936. a. teise preemia. Kirjandusliku Õhtuülikooli likvideerimise järel 1937. a. astus H. Leberecht kujutavate kunstide kombinaadi portreemaali ateljeesse, kus töötas kunstnikuna Suure Isamaasõja alguseni.

Suure Isamaasõja esimestest päevadest peale võitles kirjanik Nõukogude Armee ridades rindel. Lahinguülesannete eduka täitmise eest autasustati

H. Leberechti medaliga «Lahinguliste teenete eest» ja ordeniga «Punane Täht». Sõja-aastatel kirjutas ta lühikesi olukirjeldusi, mis avaldati väekoondise ajalehes «Punaväelane». 1945. a. võeti H. Leberecht vastu kommunistliku partei liikmeks. Pärast sõda töötas kirjanik viie aasta jooksul ajalehe «Sovetskaja Estonia» korrespondendina. Reas olukirjeldustes nagu «Gaas Kohtla-Järvelt», «Uus elu», «Kirjad kolhoosist», «Võit», «Esimesed sammud» jt. käsitleb H. Leberecht ülesehituse teemat ja talurahva üleminekut sotsialistliku põllumajanduse teele.

1948. a. kirjutas H. Leberecht jutustuse «Valgus Koordis», mis 1949. a. autustati kolmanda järgu Stalini preemiaga. Teos kujutab eesti talurahva siirdumist üksikmajapidamiselt kolhoositele. Kodukülla Koordisse saabub sõjaväest demobiliseeritud Paul Runge, kes unistab oma kodu asutamisest uusmaasaajana. Ühises töös, jõupingutusis ja võitluses kulakutega veenduvad Koordi inimesed peagi kollektiivse majapidamise eelistes ja asutavad kolhoosi «Uus Elu». Teoses näidatakse, kuidas kommunistliku partei poliitika aitab likvideerida mineviku igandeid, õpetab ja abistab talupoegi elama uut moodi.

Jutustuse ainestikul kirjutas H. Leberecht koos J. Germaniga filmistsenaariumi «Valgus Koordis».

Jutustuses «Teel» (1950) on kõrvutatud kahe kolhoosi ja nende esimeeste tegevust. Avara silmaringiga «Tuleviku» kolhoosi esimehele kommunist Marta Niilusele, kes võitleb kolhoosikorra edasise

tugevdamise eest, seisab igati vastu naaberkolhoosi lühinägelik ja kergeusklik esimees Adam Tuisk.

Viimastel aastatel on H. Leberechtilt ilmunud rida lühijutte, ta kirjutas filmistsenaariumi «Andruse õnn» ning koos F. Einbaumiga näidendi «Meie elu hommik» (1953).

1954. a. ilmus H. Leberechti romaan «Kaptenid», mis on esimene romaan nõukogude eesti kirjanduses meie vabariigi põlevkivitööstuse töolistest ja inseneridest.

H. Leberechti töid on ilmunud üldse 50 väljaandes, 11 Nõukogude Liidu rahva ja 13 võõrkeeles.

Teisel üleliidulisel nõukogude kirjanike kongressil valiti H. Leberecht NSV Liidu Nõukogude Kirjanike Liidu juhatuse liikmeks.

H. LEBERECHTI TEOSED

Valgus Koordis. Jutustus. Tln., 1953. 268 lk., portr. (Stalini preemiaga autasustatud teos.)

Teel. Jutustus. Tln., 1954. 156 lk.

Andruse armastus. — «Looming», 1952, nr. 5, lk. 499—516.

Kaptenid. Peatükke romaanist. Autoriseeritud tõlge J. Tammelt. — «Looming», 1955, nr. 2, lk. 133—166.

Leberecht, H. ja Einbaum, F. Meie elu hommik. Dramaatiline jutustus 4 vaatuses. — «Looming», 1953, nr. 4, lk. 400—457.

KIRJANDUST H. LEBERECHTI LOOMINGU KOHTA

Stalini preemia laureaata Hans Leberecht. — «Rahva Hääl», 1949, 13. apr.

«Valgus Koordis»

Sepp, J. Jutustus uuest Eesti külast. — «Eesti Bolševik», 1949, nr. 5, lk. 69—77.

Sokolov, A. Hans Leberecht: Valgus Koordis. — «Looming», 1949, nr. 3, lk. 359—363.

Urgart, O. «Valgus Koordis». — «Sirp ja Vasar», 1949, 19. veebr.

Tigane, L. Film kolhoosikorra võidust eesti külas. — «Sirp ja Vasar», 1951, 1. sept.

Tomberg, V. Film eesti rahva õnnest. — «Sirp ja Vasar», 1952, 22. märts.

«Teel»

Sokolov, A. Teel kommunismile. — «Rahva Hääl», 1951, 8. juuni.

Kivi, K. Uus elu võidab. — «Sirp ja Vasar», 1951, 11. aug.

«Meie elu hommik»

Keskajakirjanduse hinnanguid Nõukogude Eesti kirjandusele. — «Sirp ja Vasar», 1955, 16. sept.

Gross, V. Rohkem nõudlikkust ja algatusvõimet. — «Rahva Hääl», 1953, 12. juuni.

- Kriisk, J.** Kaugel elutõest. H. Leberehti ja F. Einbaumi näidendi «Meie elu hommik» puhul. — «Sirp ja Vasar», 1953, 12. juuni.
- Promet, L.** Ainult tühistest pisiasjadest. — «Sirp ja Vasar», 1953, 12. juuni.
- Saks, I.** Karakterid ja nende kujundus. — «Noorte Hääl», 1953, 31. mai.

«Andruse õnn»

- Liives, A.** «Andruse õnn». — «Õhtuleht», 1955, 23. juuli.
- Nurmoja, V.** Andrus leiab oma koha. — «Rahva Hääl», 1955, 30. juuli.
- Peep, H.** Uus eesti kunstiline film. — «Edasi», 1955, 20. juuli.
- Ratassepp, V.** Hea kavatsuse mittetäielik lahendus. — «Noorte Hääl», 1955, 7. aug.
- Tigane, L.** «Andruse õnn». — «Sirp ja Vasar», 1955, 29. juuli.

JUHAN MADARIK

1899 — 1941

Johannes Lauristin, kirjanikunimega Juhan Madarik, sündis 23. okt. 1899. a. Tallinnas töölisperekonnas. 1916. a. läks ta treialiks vagunitehasesse «Dvigatel», jätkates ühtlasi visalt edasiõppimist õhtukoolis. 1917. a. mais võeti 17-aastane J. Madarik kommunistliku partei liikmeks. Siit peale algab tema pidev revolutsiooniline tegevus, võitlus nõukogude võimu eest. Kuni 1923. aastani võttis J. Madarik osa rea töölisajalehtede väljaandmisest ja toimetamisest ning kirjutas ka ise artikleid ja jutustusi tööliste elust. Neist tähtsamad on esimeses töölisnoorte legaalses ajakirjas «Noor Tööline» 1922. a. ilmunud jutustused: «Õ p i p o i s s», «M i k k S i m m» ja «J õ u l u l a u p ä e v». Neis kujutab autor töölisnoori, nende kasvamist kommunistliku partei juhtimisel revolutsioonilisteks võitlejateks.

1923. a. areteeriti J. Madarik ja mõisteti seitsmeks aastaks sunnitööle. Sellega algas tema poliitiline vangistus, mis kestis kokku 15 aastat. 1925. — 1927. a. kirjutas J. Madarik vanglas oma esimese romaani, mis ilmus 1929. a.

Leningradis pealkirja all «Rii g i k u k u t a j a d». Romaanis valgustab Madarik eesti töölisklassi võitlust kommunistliku partei juhtimisel nõukogude võimu taaskõhkestamise eest kodanlikus Eestis 1922.—24. a. Peategelase Aleksander Marmori näol on kirjanik esimesena eesti kirjan-duses loonud töörahva võitluse juhi — kommu-nisti kuju. Töölised-võitlejad Jaan Ilves, Hans Kuusemets, Leida Müür jt. on tihedalt seotud parteikeskusega ja kindlalt veendunud oma võit-luse õigsuses. Romaani põhiideeks on näidata, et kodanlik diktatuur on võimetu oma hauakaevaja-töölisklassi ja tema partei mahasurumiseks.

1938. a. maikuus vabanes J. Madarik vang-last ja pühendas kogu oma tegevuse selleks, et valmistada töörahvast ette fašistliku diktatuuri ku-kutamisele. 1940. aasta revolutsioonilistes sünd-mustes juhtis J. Madarik EKP Keskkomitee sekre-tärina rahvahulkade väljaastumisi 21. juunil. Pärast Eesti NSV vastuvõtmist Nõukogude Liidu koosseisu valiti J. Madarik 1940. a. Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu esimeheks. J. Madarik langes Suure Isamaasõja võitlustes 28. au-gustil 1941. a. 1946. a. autasustati teda post-huumselt Lenini ordeniga ja püstitati tema mäles-tuseks monument Tallinnas Toompeale.

1940. a. ilmus ajakirjas «Looming» varem vanglas kirjutatud jutustus «T e i s t k o r d a n o o r v a n g», milles ta jutustab sündmustest 1931. a. veebruaris-märtsis, millal ta, vabanenud seitsmeaastasest sunnitööst, pidi 19-päevase

«vabaduses» viibimise järel algama uut seitsmeaastast vangipõlve.

1938. — 40. a. hakkas J. Madarik ümber töötama romaani «V a b a r i i k», mille visandid olid valminud vanglas. Viiekõitelise romaaniga kavatses kirjanik anda ulatusliku läbilõike eesti töölisklassi võitlustest alates XIX sajandi lõpust kuni nõukogude võimu taaskehtestamiseni 1940. a. Kirjanik sai oma töö lõplikult viimistleda ainult esimese osa ulatuses, mis ilmus esmakordselt 1941. a. Teose teises väljaandes 1953. a. avaldati ka romaani teine ja neljas osa säilinud mustandkäsikirjade järgi, ülejäänud osad läksid sõjakeerises kaduma.

Romaani esimeses osas tutvustab kirjanik lugejaid sauniku poja Ants Vasaku elukäigu kirjelduse kaudu eesti töölisklassi sotsialistliku teadlikkuse kasvu algetapiga. Teises osas käsitletakse tööliste astumist teadliku revolutsioonilise võitluse teele ja 1905. a. revolutsioonilisi sündmusi, neljandas osas kujutab kirjanik eesti tööliste saatust 1918. a. saksa okupatsiooni ajal.

J. Madarik tõi palju uut eesti kirjandusse, rikastas seda klassiteadlike tööliste ja kommunistide kujudega, paljastas hävitavalt kodanlust ja töörahva reetjaid, igasuguseid ülejooksikuid ja provokaatoreid.

J. MADARIKU TEOSSED

Jutustused. Illustr. A. Vender ja O. Soans. Tln., 1955. 416 lk. (Teosed.)

Sisu: Mikk Simm. — Öpipoiss. — Jõulu-
laupäev. — Kõlli Jaan. — Määksi küla punane
kingsepp. — Rohelisele poolele. — Riigikukuta-
jad. — Head elutingimused. — Elulähedane lugu.
— Maipüha. — Sadamatöölise streik. — Punane
lipp. — Areteerimine. — Jõuka küla. — Kuiva-
jõe. — Mälestusi kuldsest minevikust. — Teist
korda noor vang.

Vabariik. Romaan. Illustr. E. Maisaar. Tln.,
1953. 584 lk.; 9 lehte portr., illustr. (Teosed.)

Riigikukutajad. (Romaan.) Tln., 1950. 215 lk.,
port.

Esimene nõukogude aasta Eestis. Tln., 1946.
180 lk.

KIRJANDUST J. MADARIKU LOOMINGU KOHTA

Saat, J. Märkmeid J. Madariku ja tema loomingu
kohta. — Rmt.: Madarik, J. Jutustused. Tln.,
1955, lk. 391—410.

Saat, J. Kümme aastat Johannes Lauristini sur-
mast. — «Looming», 1951, nr. 8, lk. 987—993.

Jakobson, A. Töötava rahva ustav poeg.
Kümme aastat Johannes Lauristini surmast. —
«Rahva Hääl», 1951, 21. aug.

«Riigikukutajad»

Urgart, O. Kodanliku riigi kukutajad. — «Eesti
Bolševik», 1950, nr. 20, lk. 73—76.

Lumet, H. Tõde kodanlikust «vabariigist». —
«Looming», 1950, nr. 12, lk. 1506—1517.

Lumet, K. Naiste kujudest J. Madariku romaanis «Riigikukutajad. — «Eesti Naine», 1950, nr. 12, lk. 13.

Kivi, K. Raamat nendest, kes võitlesid rahva vabaduse ja õnne eest. — «Nõukogude Õpetaja», 1950, 20. okt.

«Vabariik»

Säärits, E. Väärtuslik teos eesti töölisklassi revolutsioonilisest minevikust. — «Looming», 1953, nr. 10, lk. 1271—1275.

Sõgel, E. Raamat töörahva vabastamise eest võitlejate kasvamisest. — «Stalinlik Noorus», 1953, nr. 9, lk. 35—37.

Raestik, E. J. Madariku «Vabariik». — «Sirp ja Vasar», 1953, 21. aug.

Pärsimägi, A. Võitmatu jõud. — «Rahva Hääl», 1953, 12. sept.

Leht, K. Raamat töölisklassi võitlusest. — «Õhtuleht», 1953, 23. juuli.

«Jutustused»

Lepp, H. Tõde kodanliku Eesti tegelikkusest. — «Rahva Hääl», 1955, 23. okt.

EDUARD MÄNNIK

s. 1906

Proosakirjanik Eduard Männik sündis 12. jaan. 1906. a. Tartus ehitustöölise perekonnas. Ta õppis Tartu reaalkoolis ja kaubandus-kommerts-gümnaasiumis, mille majanduslike raskuste tõttu pidi pooleli jätma. Koolivaheaegadel ja pärast koolist lahkumist töötas ta saeveskis, telliskivitehases, turbarabas jm. 1921. aastal alustas E. Männik kirjanduslikke katsetusi. Aastaid töötas ta ajalehtede ja ajakirjade kaastöölisena.

Pärast kodanliku diktatuurivõimu kukutamist liitus E. Männik aktiivselt uue elu ehitajatega. Suurest Isamaasõjast võttis ta osa algusest kuni 1944. a. Pärast demobiliseerimist töötab ta kutse- lise kirjanikuna. On kommunistliku partei liige 1942. aastast. Kirjanikku on autasustatud Tööpunalipu ordeniga.

Sotsialistliku realismi kirjanikuks küpses E. Männik Suure Isamaasõja võitluses. Tema isiklike elamuste päevikust kasvas sotsialistliku realismi meetodiga kirjutatud novellikogu «S ü d a m e t e p r o o v» (1946). Kirjanik näitab uue, sotsialistliku ühiskonna inimesi, klassiteadlikke võitlejaid-kangelasi. Tema jutustustes on valda-

vaks nõukogude patriotismi ja Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse teema. Autor kujutab elust võetud nõukogude inimeste suurust ja ülevust. Lahkumist kodumaalt Suure Isamaasõja algul käsitleb novell «Laeva tee». Suurema osa moodustavad otsestele rindeelamustele pühendatud novellid: «Kuues pealetung», «Südamete proov», «Neveli maantee». Haavatud kangelasi ja haiglatöötajate võitlust inimelu eest käsitleb «Minu palat». Viimane novell «Tagasitulek» seob sõja-aega järgneva ülesehitustööga.

Viitteist erinevat episoodi, viitteist «ideelist sammu nõukogude rindevõitleja teel», nagu autor ise ütleb, kujutab järgmine jutustuste ja novellide kogu «Viisteist sammu» (1948), mis sisaldab töid aastatest 1941—1947. Autor näitab eesti korpuse võitlusi mitmesugustes lahingulokordades — novellid «Kolm sapööri», «Varemetes», «Mutter». Nõukogude patriotismi eredaks näiteks on «Viisteist sammu», sõjameeste huumorit ja nalja esitab «Patarei tulistab», ühe naise ümberkasvamist «Läbi võitluste». Elu tagalas kujutavad jutud «Ohver», «Punane rätik», «Terasvaier», «Ootajad». Evakueerunud eestlaste elust kaugel Nõukogude tagalas jutustavad «Soolajärve perenaine» ja «Üle mägede». Partisanivõitlusest räägib «Kaks meest sillal». Lühijutt «Punaste lippude all» käsitleb maipüha kodanliku terrori õhkonnas.

Rindeteede seltsimehi Suure Isamaasõja kõigis perioodides käsitleb ka kolmas kogu «Võitlus

k e s t a b» (1950). Eredalt tõuseb esile rahvaste sõpruse teema jutustustes «Viimased kaitsjad», «Võitleme käsikäes», «Ühe noore vabatahtliku võitlustee», «Nelja tee». Peaaegu kõigis sõjajuttudes kajastub nõukogude rahva, rinde ja tagala ühtsus. Kommunistide vaprust kujutab «Roodu poliitjuht», «Soovitus ellu», «Töötus». Kahe jutustuses käsitleb autor sõjajärgset ülesehitustööd — «Uue elu algus» jutustab elanike saabumisest mahapõlenud vene külla, «Võitlus kestab» tegevus toimub juba vabastatud Eestis teravais klassivõitluse tingimuses.

Valitud jutustusi nõukogude-aegsest loomingust sisaldab «Ü l e m ä g e d e» (1953).

Kodanluse võimutsemise perioodi Eestis kujutab E. Männik kolmes jutustuses, mis ilmusid kogus «T r a a t a e d» (1954). Nimijutustus ja «20 aasta eest» kujutavad töölisnoorte perspektiivitu elu. Maaproletariaati näeme jutustuses «Valgus», milles autor annab rea pilte kodanlikust ajast, nõukogude võimu aastast, okupatsiooniajast ja taasvabastatud Eestist.

Uut teemat — noorte tundeelu, moraaliküsimusi — asus E. Männik käsitlema Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu novellivõistlusel premeeritud teosega «Ü h e a r m a s t u s e l u g u» (1954). Kunstilise veenvusega paljastab autor meie ühiskonnas esinevaid minevikuigandeid ja kutsub nende vastu välja hukkamõistu.

E. Männik on oma loomingus näidanud ajaloos ennenägematut lihtsate nõukogude inimeste massi-

list kangelaslikkust, Nõukogude vägede heroilisust ja selle allikat — nõukogude korda.

E. MÄNNIKU TEOSED

Üle mägede. Valitud jutustused. Tln., 1953. 350 lk.

Sisu: Viimased kaitsjad. — Paljassaare tipul. — Laeva tee. — Üle mägede. — Soolajärve perenaine. — Võitleme käsikäes. — Nelja tee. — Punane rätik. — Terasvaier. — Suurtükikomandör. — Roodu poliitjuht. — Kuues pealetung. — Viisteist sammu. — Patarei tulistab. — Neveli maantee. — Maja jaama taga Saaremaa rannal. — Minu palat. — Tervitusi põhjast. — Uue elu algus.

Südamete proov. Novellid. Illustr. J. Roosaar. Tln., 1946. 288 lk.

Sisu: Laeva tee. — Kuues pealetung. — Südamete proov. — Neveli maantee. — Minu palat. — Tagasitulek. — Lahingusõna.

Viisteist sammu. Jutustusi ja novelle. Tln., 1947. 280 lk.

Sisu: Punaste lippude all. — Kaks meest sillal. — Ohver. — Punane rätik. — Terasvaier. — Soolajärve perenaine. — Üle mägede. — Ootajad. — Patarei tulistab. — Kolm sapööri. — Varemets. — Viisteist sammu. — Mutter. — Läbi võitluste. — Tervitus põhjast.

Paljassaare tipul. Tln., 1949. 91 lk.

Võitlus kestab. Jutustusi ja novelle. Tln., 1950. 303 lk.

Sisu: Rindeteede seltsimehed. — Viimased kaitsjad. — Paljassaare tipul. — Haigla ooteruumis. — Võitleme käsikäes. — Ühe noore vabahtliku võitlustee. — Õigus võidelda. — Nelja tee. — Kohtumine rindeteedel. — Suurtükikomandör. — Sanitar. — Roodu poliitjuht. — Soovitus ellu. — Maja jaama taga. — Uue elu algus. — Töotus. — Võitlus kestab.

Traataed. Jutustused. Tln., 1954. 204 lk.

Sisu: Traataed. — Kahekümne aasta eest. — Valgus.

Ühe armastuse lugu. — «Looming», 1954, nr. 12, lk. 1413—1468.

KIRJANDUST E. MÄNNIKU LOOMINGU KOHTA

«Üle mägede»

Kruus, O. Pildid Suurest Isamaasõjast. — «Õhtuleht», 1954, 27. veebr.

Kuusberg, P. Lihtsate inimeste suured teod. — «Rahva Hääle», 1954, 31. jaan.

Mäger, A. Suuremat nõudlikkust. — «Edasi», 1954, 19. märts.

«Südamete proov»

Viiding, P. E. Männik: Südamete proov. — «Looming», 1946, nr. 10/11, lk. 1275—1278.

Sirge, R. E. Männiku «Südamete proov». — «Sirp ja Vasar», 1946, 16. nov.

«Viisteist sammu»

Tigane, L. E. Männik: Viisteist sammu. — «Looming», 1948, nr. 8, lk. 1002—1004.

Lumet, H. Raamat neist, kes sammusid võidule. — «Sirp ja Vasar», 1948, 21. veebr.

Sirge, R. Puhta südametunnistusega inimesed. — «Rahva Hää!», 1948, 4. apr.

«Võitlus kestab»

Feldbach, J. Raamat nõukogude inimestest Suures Isamaasõjas. — «Noorte Hää!», 1950, 11. nov.

Kaljumäe, V. Võitlus kestab. — «Sirp ja Vasar», 1950, 17. juuni.

Saar, A. Võitlus kestab. — «Rahva Hää!», 1950, 17. juuni.

«Traataed»

Paas, V. Autori ideest ja selle teostamisest. — «Looming», 1955, nr. 4, lk. 504—511.

Heinsaar, V. Pildid lähemast minevikust. — «Õhtuleht», 1954, 24. nov.

Lepik, E. E. Männiku uue jutustustekogu puhul. — «Edasi», 1954, 26. okt.

Pärsimägi, A. Karmid leheküljed minevikust. — «Rahva Hää!», 1954, 2. dets.

«Ühe armastuse lugu»

Villandi, V. Lugudest armastusest ja armastusest lugude vastu. — «Noorte Hää!», 1955, 3. märts.

MINNI NURME

s. 1917

Minni Nurme (Hint) sündis 30. okt. 1917. a. Viljandimaal Raudna vallas talupoja perekonnas. Alghariduse omandas ta Suure-Kõpu algkoolis, keskhariduse Viljandis. Kirjanduslikke katsetusi alustas juba koolipõlves. 1941. a. ilmub romaan «R a t a s t o o l» (M. Raudsepa nime all), mis kriitilise realismi positsioonilt paljastab kodanliku ärimaailma manduvat olemust. Suure Isamaasõja päevil jätkas M. Nurme kirjanduslikku tööd Nõukogude tagalas, avaldades perioodilistes väljaannetes luuletusi ja jutustusi. Autasustatud medaliga «Vapra töö eest Suure Isamaasõja ajal» ja 1952. aastal emamedaliga.

Suuremate kunstiliste saavutusteni on M. Nurme jõudnud lüürilistes luuletustes. Täis rõõmsat elujaatust, eluarmastust ja ainekliku värsket läbitundmist on Suure Isamaasõja ajal kirjutatud luuletused kogus «S ü n n i m u l d» (1945). Suure elamuslikkusega kirjutab luuletaja kodust ja sünnimaast, näitab kõike seda, mille pärast peame olema valvel, mille nimel võitlema, mida kaitsema vaenlase vastu. Südamlik ja hell on Nõukogude tagalasse evakueerunud ema laul okupeeritud kodu-

kohta jäänud lapsest — «Sina oled seal», samuti «Koduarm», «Kojutulek» jt. Hingestatud kodulüürika kõrval on luuletajal õnnestunud pilte lõunamaise vennasvabariigi Usbeki loodusest ja inimestest (tsükkel «Mägestikukülas»). Mõjuv on «Usbeklanna», pilt kahest nõukogude rahvaste sõpruse kaudu ühte perre kuuluvast naisest, kes ei mõista teineteise keelt, keda aga seovad ühised ematunded.

Luuletaja kunstimeisterlikkus on veelgi süvenenud teises luuletuskogus «Pikalt teelt» (1947). Suurt tundesügavust õhkub «Kalevipoja» aineil loodud kaunist ballaadist «Linda». Mitmed luuletused kajastavad meeolelukaid looduspilte. Avara sotsialistliku humanismi kirjanikuna ei sulge luuletaja oma südant ümbritsevale murele ja rõõmule, ta on kindlas seoses oma rahvaga ja laulab «väsimatust inimhinge jõust, mis kõigest kallim kuld» («Poeedile»). Poem «Pikalt teelt» kajastab autori elamusi Suure Isamaasõja aastaist. Luuletaja ei ilusta neid raskeid aegu, mil võitlus fašistidega lõõmas Stalingradis ja rohkeid ohvreid anti «võiduks Moskva all», kuid ta näeb, et «elu rangelt kulgeb haljast võiduteed». Autor elab kaasa võitlejatega, kes söötsid tulest tulle ja jälgib, kui «Leningradist Narva poole punajoon hakkab vajuma kui veri mööda pinda...» Hoolimata kaotustest vaatleb luuletaja varemeid kui ehitaja ja näeb kodumaad uues jõus ja õnnes. Vabastatud kodupinnalt jälgib ta edasi võitlejate teed läände, maailma lõplikuks vabastamiseks fašismist.

Ülevaid pilte annab poem võidusaluudist Moskvast ja eesti võitlejate tagasipöördumisest koju.

Lastele on M. Nurme kirjutanud lüüriliste luuletuste raamatu «M e r e l» (1953), mis realistlikult kaunites piltides räägib õnneliku tänapäeva rannalaste elust, kujutab loodust ja merd.

Peale selle on M. Nurme avaldanud luuletusi ajakirjanduses ja tegelnud viljakalt luule ning proosa tõlkimisega inglise keelest (Byron, W. Whitman, R. Stevenson, H. Beecher-Stowe).

M. NURME TEOSED

Ratastool. Romaan. Tln., 1941. 112 lk.

Sünnimuld. Luuletused. Illustr. E. Okas. Tln., 1945. 52 lk.

Pikalt teelt. Luuletused ja poem. Illustr. V. Karrus. Tln., 1947. 80 lk.

Merel. Illustr. V. Tolli ja V. Tõnisson. Tln., 1953. 20 lk.

RALF PARVE

s. 1919

Luuletaja ja lastekirjanik Ralf Parve sündis 25. juunil 1919. a. Rakveres töölisperekonnas. Töötades ise õppetööst vabal ajal lõpetas ta keskkooli 1938. a. Koolipäevil tegeles R. Parve spordiga ja tuli mitmel korral koolinoorte tšempioniks. Keskkooli lõpetamise järel oli ta spordireporteriks ajalehtede juures. Pärast nõukogude võimu taaskeskestamist töötas ta aastail 1940—1941 ajakirja «Pioneer» toimetajana. Suurest Isamaasõjast võttis osa miinipildurina, hiljem töötas rindeaajalehe «Punaväelane» toimetuses. Sõjajärgseil aastail töötas lasteaajalehe «Säde» ja ajakirja «Pioneer» toimetajana ning ajakirja «Looming» toimetuses. 1951. aastast töötab kutselise kirjanikuna.

R. Parve on kommunistliku partei liige 1947. aastast. Autasustatud on ta ordenitega «Punane Täht» ja «Austuse märk».

Suure Isamaasõja pingelistes heitlustes nõukogude luuletajaks küpsenud R. Parve esikkogu «Sõdurisüdamest» (1945) sisaldab sõja-aegses perioodikas ilmunud luuletusi. Rindevõitleja vahetud elamused ja muljed on edasi antud

mõtteselgetes, lihtsates, südamliku soojusega kirjutatud lüürilistes piltides. Neis pöörduakse otsestelt sõjameeste poole, õhutatakse võitlusvalmidust. Rida luuletusi on pühendatud ajutiselt okupeeritud Nõukogude Eestile — «Emale», «Eesti naisele», «Koduseile» jt. Ülesehitustööd ja taastamisteemat käsitlevad õnnestunult «Tänane päev», «Võidu-päevade laul» jt.

Luuletaja optimistlikku elutunnet, uljast noorusrõõmu ja teotahet kajastab ka järgmine kogu «A j a s t k a r m i s t, k a u n i s t j a k a l l i s t» (1946), mis enamikus sisaldab Nõukogude Eesti vabastamise lahingute ajal kirjutatud luuletusi. Suure Isamaasõja temaatika jätkub veel paljudes luuletustes. Pilte meie noorte võitlustest sisaldab poem «Teras». Õnnestunumaid luuletusi on heroiline «Reavõitleja Kaleviste», mis jäädvustab Saaremaa lahingute kangelase Herbert Kaleviste kuju. Rohkesti haaravaid ning tundeüllaseid värsse pühendab luuletaja oma kodulinnale tsüklis «Tallinna motiive» ja «Kivi kivi peale».

Luuletusi rahuvõitlusest ja rahvusvahelistel teemadel sisaldab järgmine kogu «V õ i t l u s - p o s t i l» (1950). Esimene tsükkel «Suurest ajast» kajastab nõukogude rahva tööd ja võitlust rahu nimel. Siin on ka luuletus «Tallinna detsember», mis käsitleb 1924. a. 1. detsembri ülestõusu. Pärast reisi Soome 1947. a. toimunud põhjamaade kirjanike konverentsile on kirjutatud luuletsükkel «Soome reisi märkmikust», milles autor kujutab

sõjajärgset kapitalistlikku Soomet tema vastuoludes. Kolmas osa «Tõtt ei peata» sisaldab sõjaõhujaid paljastavaid satiirilisi luuletusi ja epigramme.

Rohkesti on kirjanikul ilmunud luuleraamatuid lastele. 1950. a. sai ta üleliidulisel lasteraamatute võistlusel valikkogu «Päike kodumaa kohal» eest esimese preemia.

R. Parve on avaldanud ka nõukogude ja välisautorite luuletõlkeid, kirjutanud artikleid meie lastekirjanduse probleemidest, uurinud kirjanduse minevikupärandit (A. Alle, A. Antson).

Kogu R. Parve luuletusi ja lasteraamatuid on ilmunud ka vene keeles.

Autori viimaste aastate loomingust väärib esiletõstmist «Loomingus» avaldatud «Luuletusi Krimmist» ja epigrammid. Ka on R. Parve asunud kirjanduselu käsitleva satiiri viljelemisele proosas. Teravalt tabab ta väljanaermine ja hukkamõist mahajääjaid, meie elus esinevaid väärnähteid («Mõtteid satiirist», «Ja häda on üldse . . .»).

R. PARVE TEOSED

Sõduri südamest. Illustr. V. Tambi. Tln., 1945. 48 lk.

Ajast karmist, kaunist ja kallist. Teine kogu luuletusi. Illustr. V. Karrus. Tln., 1946. 84 lk.

Võitluspostil. Luuletusi. Tln., 1950. 57 lk.

LASTELE

Teguderohked päevad. Illustr. P. Reeveer. Tln., 1948. 59 lk.

Meie maja poisid. Illustr. E. Okas. Tln., 1949. 80 lk.

Meie kodumaa. Illustr. J. Jensen. Tln., 1950. 8 lk.

Mida jutustas kapten Aru. Illustr. E. Okas. Tln., 1950. 12 lk.

Väike John. Illustr. T. Kulles. Tln., 1951. 24 lk.

Lõbusad värvid. Illustr. A. Saldre. Tln., 1952. 32 lk.

Suvepäevil Siverskojes. Poem. Illustr. E. Okas. Tln., 1953. 24 lk.

Telefon. Illustr. O. Raunam. Tln., 1953. 13 lk.

Tahan ruttu kasvada. Illustr. A. Vender ja O. Soans. Tln., 1953. 29 lk.

Tulge meile külla. Illustr. A. Saldre. Tln., 1954. 32 lk.

KIRJANDUST R. PARVE LOOMINGU KOHTA

Meie kunstimeistreid. — «Pioneer», 1954, nr. 1, lk. 30.

Sirge, R. Karmi, kalli ja kauni aja poeet. — «Sirp ja Vasar», 1948, 17. jaan.

Lumet, H. «Sõduri südamest». — «Õhtuleht», 1945, 18. juuni.

Vinkel, A. R. Parve: Ajast karmist, kaunist ja kallist. — «Looming», 1947, nr. 1/2, lk. 226—230.

Tiidus, H. Nõukogude Eesti luuletajate sõna rahu eest peetavas hiigelvõitluses. [«Võitluspostil».] — «Looming», 1950, nr. 8, lk. 1006—1008.

Raud, M. ja Smuul, J. R. Parve «Võitluspostil». — «Sirp ja Vasar», 1950, 25. märts.

Tigane, L. R. Parve lastelauludest. — «Sirp ja Vasar», 1950, 19. aug.

IMMANUEL PAU

s. 1908

Immanuel Pau sündis 18. märtsil 1908. aastal Võru linnas kingsepa-nahaparkali pojana. Üles kasvas ta sugulaste juures linna lähedal talus. Alghariduse omandas I. Pau Lasva vallakoolis, astus seejärel Võru gümnaasiumi, kus aga õpingud majanduslike raskuste tõttu katkesid. Gümnaasiumi lõpetas ta eksternina Tartus 1933. aastal. 1934. a. astus ta Tartu ülikooli õigusteaduskonda. Suutmata leida enda ülalpidamiseks kindlat teenistusk kohta, hakkas I. Pau vabakutseliseks tõlkijaks ajalehtedele ja ajakirjadele. Töötas seejärel mõnda aega Saaremaal ajalehe toimetuses, siirdus 1938. a. Tallinna, kus asus tööle Eesti Autorikaitse Ühingusse.

Pärast nõukogude korra taaskehtestamist asus I. Pau tööle ajalehe «Noorte Hääle» toimetusse. Suure Isamaasõja ajal viibis ta mobiliseerituna Nõukogude tagalas ja tegi kaastööd «Sõjasarvele», kus ilmus kaks jutustust — «Viimane maja» ja «Suurvee pöörises». Sõjajärgsel ajal töötas I. Pau ajakirjanduse alal ja Eesti Riiklikus Kirjastuses toimetajana ning ilukirjanduse tõlkijana prantsuse keelest.

Oma esikromaani «T o r m i e e l» (1955) kirjutamist alustas ta 1951. aastal. Teos käsitleb eesti küla kogu oma teravas klassikihistuses kodanliku võimu lõppaastail. Eluliste kokkupõrgete kaudu näitab autor vastuolusid külakurnajate ja neist sõltuvate keskmike ning maaproletariaadi vahel. Suurtalunik Riuka Jaan laostab Otsamardi ja Kassi, kuid nende keskmiktalude noortest, popsidest ja sulastest kasvavad võitlejad, kes näevad kogu kurnamiskorra purustamise vajadust ja kes asusid 1940. a. taaskehtestama nõukogude võimu.

I. PAU TEOSD

Tormi eel. Roman. Tln., 1955. 305 lk.

KIRJANDUST I. PAU LOOMINGU KOHTA

Kääri, K. Roman eesti küla minevikust. — «Looming», 1955, nr. 11, lk. 1399—1402.

Hameri, A. Märkmeid noore autori esikromaani puhul. — «Edasi», 1955, 4. sept.

Saare, E. Huvitav algupärand. — «Õhtuleht», 1955, 4. aug.

Utt, O. Noore autori esimene romaan. — «Rahva Hääl», 1955, 24. sept.

Viir, S. Raamat meie minevikust. — «Sirp ja Vasar», 1955, 26. aug.

EGON RANNET

s. 1911

Egon Rannet sündis 29. nov. 1911. aastal Tallinnas. Tema noorusaastad olid karmid. Esi-mese maailmasõja ajal kaotas perekond igasugu-sed sidemed isaga. Kui E. Rannet õppis algkooli 6. klassis, suri ta ema. E. Rannet oli sunnitud katkestama kooliskäimise ja hakkama ise endale ülalpidamist teenima. Ta töötas mitmesugustel juhuslikel töödel sadamas, rannalaevadel, ehitus-tel ja mujal. Hiljem sai ta Tallinnas asuvast NSV Liidu saatkonnast küll teate, et surnukspeetud isa elab NSV Liidus ja otsib teda, kuid kodanlikud võimud ei andnud E. Rannetile luba sõita isa juurde Nõukogude Liitu.

1937.—1940. aastal leidis E. Rannet tööd autoäris õpilasena, agendina, äriteenijana.

Suure Isamaasõja ajal teenis E. Rannet Nõuko-gude armees. Eesti Rahvuskorpuse ridades tegi ta suurtükipolgu ratsaluures kaasa võitlused Nõuko-gude Eesti vabastamiseni. 1944. aastal suunati E. Rannet tööle Eesti NSV Siseministeeriumi süs-teemi.

1948. aastal hakkab E. Rannet tegema kaas-tööd ajalehtedele ja ajakirjadele. Kirjanduslikku

tegevust alustab ta satiirikuna, paljastades inglise-ameerika imperialistide sepitsusi, bürokraate, loodreid, kodanluse varjupugenud riismete närust tegevust. Ta kirjutab lühijutte, följetone ja epigramme.

1949. aastal ilmuvad ajakirjas «Stalinlik Noorus» E. Ranneti lühinäidendid «Kuri karjas» ja «Leerikleit», milles ta naerab välja kapitalismi igandite kandjaid ja 1950. aastal «USA», kus autor paljastab ameerika imperialismi. 1951. aastal lõpetas ta kolhoosiainelise komöödia «Omad inimeseed», mis avaldati ajakirjas «Looming», kuid sai õigustatult terava kriitika osaliseks. Tema näidend «Raske iseloom» premeeriti 1951. a. vabariiklikul näidendite võistlusel.

E. Rannet on töötanud ka kinodramaturgia alal. 1948. a. kirjutas ta stsenaariumi lühifilmile «Eesti põlevkivi» ja 1951. aastal lühifilmile «Uue ajastu lävel».

Kirjaniku pikem olukirjeldus «Seltsimehed Torist» (1953) käsitleb elu ja tööd Tori Hobusekasvanduses ja Tori Hobusekasvatuse Teadusliku Uurimise Instituudis viie aasta kestel — aastail 1947—1951. Põhiprobleemiks on võitlus eesrindliku nõukogude teaduse saavutuste juurutamise eest instituudis. Sel pinnal toimub kogu kollektiivi kasvamine, uue paratamatu võit vana ja aegunu üle.

Dokumentaalne romaan «Tugevate tee» (1954) annab ulatusliku läbilõike meie külast vii-

mase neljakümne aasta jooksul. Näeme maaproletariaadi rasket võitluseid ja küla sotsialistlikku ümberkujunemist. Üksikasjaliselt näeme elu Udeva sovhoosis, tema kollektiivi ja eriti sotsialistliku töö kangelase Hilda Kruusalu võitlust karja kõrge piimatoodangu tõstmise eest.

1954. a. premeeriti Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu poolt korraldatud novellivõistlusel II auhinaga E. Ranneti novell «Elulõimed», milles autor kujutab uue, nõukogude inimese kasvamist ülesehitustöö protsessis.

E. RANNETI TEOSED

Kuri karjas. Komöödia 1 vaatuses. Tln., 1949. 16 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 1.)

Leerikleit. Komöödia 1 vaatuses. Tln., 1949. 16 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 6.)

USA. Näidend 1 vaatuses. Tln., 1950. 19 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 8.)

Seltsimehed Torist. Olukirjeldus. Tln., 1953. 119 lk.

Tugevate tee. Olustikupilte ühe perekonna elust. Illustr. E. Okas. Tln., 1954.

1. raamat. 1954. 370 lk.

Omad inimesed. [Komöödia.] — «Looming», 1951, nr. 6, lk. 637—681.

Elulõimed. [Novell.] — «Looming», 1954, nr. 6, lk. 710—729.

Oigus armastusele. [Novell.] — «Nõukogude Naine», 1954, nr. 9, lk. 8—11; nr. 10, lk. 15—19.

KIRJANDUST E. RANNETI LOOMINGU KOHTA

«Seltsimehed Torist»

Jõgi, O. Žanri teostus E. Ranneti olukirjelduses «Seltsimehed Torist». — «Stalinlik Noorus», 1953, nr. 6, lk. 29—31.

Laanemäe, S. Uute arenguperspektiivide lävel. — «Noorte Hääl», 1953, 2. juuni.

Lumet, H. Elust ammutatud. — «Õhtuleht», 1953, 2. apr.

Sirge, R. Teedrajava olukirjelduse puhul. — «Sirp ja Vasar», 1953, 3. apr.

Utt, O. Autori nõudlikkusest enda vastu ja nõudlikkusest autori vastu. — «Edasi», 1953, 1. nov.

«Tugevate tee»

Laanemäe, S. Uute arenguperspektiivide lävel. «Noorte Hääl», 1953, 2. juuni.

Laos, H. Hea olujutustus. — «Õhtuleht», 1953, 26. aug.

Saar, F. Märkmeid jutustustest ja olukirjeldustest «Loomingus». — «Edasi», 1953, 6. märts.

«Elulõimed» ja «Õigus armastusele»

Tamm, A. Novell kommunistlikust kasvatusest.
[«Elulõimed».] — «Sirp ja Vasar», 1954,
10. sept.

Vainu, H. «Õigus armastusele». — «Sirp ja
Vasar», 1954, 26. nov.

MART RAUD

s. 1903

Mart Raud sündis 14. sept. 1903. a. Viljandi-
maal Aidu vallas talupidaja perekonnas. Ta õppis
Viljandis ja hiljem vabakuulajana Tartu ülikoolis
eesti kirjandust ja rahvaluulet.

Kirjanduslikku tegevust alustas M. Raud juba
esimestel gümnaasiumiaastatel. 1920. a. pääsesid
nooruki katsetused ajakirjas trükituna esmakord-
selt avalikkuse ette. 1923. a. lahkus M. Raud
Viljandi maakonnagümnaasiumi eelviimasest klas-
sist julge otsusega hakata kutseliseks kirjanikuks.
Ja juba järgmisel aastal ilmuski noore luuletaja
esimene värsikogu «K a n g a s t u s e d» (1924).
Kuid nii see kui ka tema järgmised luulekogud ja
proosateosed varasemast perioodist kõnelevad rohkem
otsingute eksikäikudest kui saavutustest. Sotsiaalseid
probleeme ja kodanlikku ühiskonda kriitilise
suhtumise jooni ilmub kirjaniku loomingu-
gusse alles 1930-ndail aastail novellis «Kõlgas-
tes» (kogus «Õhtused kajad») ning romaanides
«K i r v e s j a k u u» (1935) ja «T u r g»
(1937). Realistlik elutunnetus ja kirjaniku demo-
kraatlik maailmavaade avaldub ka 30-ndate aas-
tate lõpu luules.

Uue sisu ja hoo sai M. Raud looming pärast nõukogude korra taaskehtestamist Eestis 1940. a. Kirjanik tervitab siiralt eesti töötava rahva võitu ja seab oma eesmärgiks aktiivselt kaasa aidata uue elu ülesehitamisele. Nõukogude korra taaskehtestamise esimesel aastal ilmub temalt väljapaistvaid luuletusi ja eesti nõukogude näitekirjanduse esikteos «M õ õ k v ä r a v a s» (1941), mis kujutab juunipöörde sündmusi ja sellele vahe- tult eelnenud aega kodanliku vangla olustiku kaudu.

Suure Isamaasõja algul kaitses kirjanik hävitus- pataljoni ridades Nõukogude Eesti territooriumi fašistlike vägede vastu. Evakueerunud Nõukogude tagalasse, lõi ta seal rea võitlevaid, patriootilisi luuletusi, mis on koondatud luuletuskogudesse «S õ j a s õ n a» (1943) ja «U u e d s i l l a d» (1945).

Tõeliseks nõukogude luuletajaks kujuneski M. Raud Suure Isamaasõja aastail. Tema luule paremikku kuulub tsükkel «Hiiglase süda», mis toob esile Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse ja ühtekuuluvuse.

Suure Isamaasõja ajal avaldas M. Raud perioo- dilises väljaandes «Sõjasarv» tagala-elu kujutavad jutustused «Aastapäev» ja «Isa». Sündmusi aja- vahemikust 1940—1944 haarab näidend «K a r a s t u s» (1946).

1945. a. võeti M. Raud vastu kommunistliku partei liikmeks.

Sotsialistliku ülesehitustöö teema on esikohal

luuletuskogus «Valimispäeviks» (1947) kui ka järgnevas kogus «Jõud ja valgus» (1948). Viimases ilmus ka väljapaistev kollektiivseerimisteemat käsitlev poem «Maa kasvab».

«Valitud luuletused» (1948) sisaldab ka autori varasemat loomingut alates 1919. aastast. Valikkogus on ära toodud ka ballaadid «Partisan Tammemets», «Rein Tarvas» jt. ja valmid «Mesilas», «Ohakas» ning «Sinirebane».

Meie rahva kommunismi viivaid teid kajastab luuletuste ja poemide kogu «Kõik teed» (1953). Luuletuskogus on arvukalt häid luuletusi nagu «Kommunistid», «Kivid», «Uus kool» jt. Poemide «Kalinin» ja «Andrus Johani» kõrval väärib erilist tähelepanu eesti rahva revolutsioonilist võitlusteed kajastav «Silmatera». Tõelise kangelaslikkusega on edasi antud lihtsa trükitöölise kommunisti Peeter Kaarupi elukäik, näidatud partei hoolitsust ja nõukogude teadlaste saavutusi võitluses inimese tervise eest.

Viimasel ajal on M. Raud hakanud jälle esinema prosaistina, kirjutades hea ja huvitava novelli «Uudsevili», mis avaldati vastukajana septembripleenumi ajaloolisele otsusele. Võitlus karjeristide vastu, kes kolhoosinimeste arvel püüavad endale populaarsust luua, võitlus turistliku juhtimise ja «abistamise» vastu kolhoosikülas — selline on jutustuse peaidee. Nappide sõnadega loob autor hulga toredaid karaktereid ja tõepäraselt näidatud maainimeste vahekordi.

M. Raua luulet on ilmunud vene keeles neljas väljaandes.

Viljakalt on M. Raud töötanud vene klassikalise ning kaasaegse luule tõlkijana.

Luuletajat on autasustatud Punase Tähe ordeni ja medalitega. 1946. a. anti M. Rauale Eesti NSV teenelise kirjaniku aunimetus.

Oma loomingu paremikuga on M. Raud tõusnud vabariigi väljapaistvamaks luuletajaks. Tema luule kandvamaks teemaks on Nõukogude Eesti tänapäev, nõukogude inimeste kasv, nende võitlus kommunistliku ühiskonna eest.

M. RAUA TEOSED

Valitud luuletused. 1919—1947. Illustr. A. Bach. Tln., 1948. 283 lk., portr.

Mõök väravas. Näidend 5 vaatuses. Trt., 1941. 112 lk.

Sõjasõna. Luuletusi. 1941—1943. Illustr. A. Bach. Moskva, 1943. 72 lk.

Uued sillad. Isamaaluulet. 1943—1944. Illustr. E. Adamson. Tln., 1945. 84 lk.

Jüriöö tuled. Kantaat eestlaste Jüriöö ülestõusu 600. aastapäevaks. Illustr. P. Luhtein. Tln., 1946. 28 lk.

Karastus. Näidend 3 vaatuses, 9 pildis. Tln., 1946. 84 lk.

Kaks astjat. Värsse enne ja pärast sõda. Illustr. V. Karrus. Tln., 1946. 96 lk.

Valimispäeviks. Isamaaluulet. 1946—1947. Tln., 1947. 48 lk.

Jõud ja valgus. Luuletused ja poeemid. 1947—1948. Illustr. E. Lepp. Tln., 1948, 152 lk.

Kõik teed. Luuletusi ja poeeme. 1949—1953. Tln., 1953. 176 lk.

Uudsevili. [Jutustus.] — «Looming», 1954, nr. 1, lk. 21—53.

KIRJANDUST M. RAUA LOOMINGU KOHTA

Mart Raud 50-aastane. — «Sirp ja Vasar», 1953, 11. sept.

Nirk, E. Mart Raua teest nõukogude kirjan-
dusse. — «Sirp ja Vasar», 1955, 8., 15. apr.

Tobias-Malõševskaja, H. Loominguline saavu-
tus. [I. Krõlovi valmide tõlkest.] — «Looming»,
1954, nr. 3, lk. 366—376.

«Kõik teed»

Jõgi, O. Sisulise avardumise poole. — «Loo-
ming», 1953, nr. 9, lk. 1141—1149.

Ertis, E. Luule konkreetisusest ja ebamäärasu-
sest. — «Sirp ja Vasar», 1953, 3. juuli.

Beekman, V. Ainult häid luuletusi. — «Rahva
Hääl», 1953, 4. aug.

Kruus, O. Luulet ja retoorikat. — «Nõukogude
Õpetaja», 1953, 11. sept.

«Jõud ja valgus»

Lavi, P. Luuleteos, milles kajastuvad põllu-
majanduse kollektiviseerimise edusammud meie
külas. — «Sirp ja Vasar», 1949, 26. märts.

Uibo, K. Jõud ja valgus. — «Rahva Hää!»,
1949, 24. märts.

«Uudsevili»

Gross, V. Mart Raua värviküllane proosateos.
«Sirp ja Vasar», 1954, 21. mai.

PAUL RUMMO

s. 1909

Luuletaja ja dramaturg Paul Rummo sündis 14. juulil 1909. a. Kehtnas (Rapla rajoonis) talupoja perekonnas. Lõpetanud Tallinna Õpetajate Seminari töötas ta 1930—1937 õpetajana mitmetes koolides, avaldades sama aja jooksul mõned lastenäidendid. 1937—1940 oli ta Punase Risti instruktoriks ja lasteajakirja toimetajaks. Nõukogude võimu taaskehtestamisel 1940. a. määrati P. Rummo Kinofikatsiooni Valitsuse juhatajaks, 1941. aastal — «Estonia» teatri direktoriks ja ajakirja «Teater ja Muusika» toimetajaks. Suure Isamaasõja päevil töötas kirjanik ENSV Riiklike Kunstiansamblite dramaturgina ja eestikeelsete raadiosaadete ning perioodiliste väljaannete kaastöölisena Moskvast, Leningradis ja Jaroslavlis. 1943—1948 oli ta Eesti NSV Kunstide Valitsuse juhataja asetäitja, 1948—1950 — Riikliku Kirjastuse «Ilukirjandus ja Kunst» peatoimetaja,

1950 — 1953 — Eesti Riikliku Kirjastuse ilukirjanduse toimetuse juhataja. Praegu — EN Kirjanike Liidu juhatuse esimehe asetäitja.

Kirjanik on olnud Eesti NSV Ülemnõukogu esimese koosseisu ja Tallinna linna TS Nõukogu teise ning neljanda koosseisu saadikuks.

P. Rummo, kes kirjanduslikke katseid tegi juba kodanlikul ajal, kujunes tõeliseks kirjanikuks nõukogude korra viljastavates tingimustes. Tema loomingu esimesed tähelepanndavad saavutused kuuluvad Suure Isamaasõja aastaisse. P. Rummolt ilmub üleskutsuvaid, publitsistlikke luuletusi, kus väljendatakse rahva tulist viha fašistlike orjastajate vastu ja kutsutakse üles võitlusesse vaenlase purustamiseks.

Sõjapäevil kujuneb P. Rummo eelkõige meie silmapaistvaks laulutekstide autoriks, kelle sõnadele loodud laulud muutuvad kiiresti populaarseks nii rindevõitlejate kui ka tagalatöötajate hulgas.

Oma sõjaaegsed luuletused koondas kirjanik hiljem värsiraamatuks «Võitlev kodumaa» (1946). P. Rummo luuletuste aineriing on väga laialdane. Oma värssides jutustab ta meie sotsialistliku isamaa võimsusest, nõukogude rahvaste vennalikust sõprusest, meie inimeste loovast ülesheitavast tööst ja õnnelikust tänapäevast.

Luuletuskogu «Rahva võim» (1950) on kantud nõukogude patriotismi tundest: siin kajastuvad sotsialistliku ühiskonna üleolekutunne ja nõukogude rahva kangelaslik töö ning võitlus.

Viimastes luuletustes, mis on koondatud värsikogusse «V e e r e v k i v i» (1955), saavutab P. Rummo looming emotsionaalselt mõjuva, isikupärase ilme. Ilusamaid luuletusi on «Lauluisa noorusmailt» — Fr. R. Kreutzwaldi mälestusele pühendatud tsükkel. Tähelepanu väärib ka humoristlik-satiiriline poem «Puhkusepäevik» ja «Laulasmaa suvi». Värsked detailid, lüüriline erksus ja soe huumor muudavad P. Rummo luuleloomingu kunstiküpsaks ja lugejaile lähedaseks.

Luule kõrval on P. Rummo tegelnud edukalt ka dramaturgiaga. Esimesi katseid sellelt alalt nõukogude ajal on tema Moskvas ilmunud sõjaaineline kolme-vaatuseline näidend «P r u u n k a t k» (1943). Eriti viljakalt on aga kirjanik töötanud ooperilibretistina. Sõjapäevil kirjutas ta libreto E. Kapi ooperile «T a s u l e e g i d» (1945), pärast sõda sama helilooja ooperile «V a b a d u s e l a u l i k» (1950) ja koos K. Merilaasiga G. Ernesaksa koomilisele ooperile «K ä s i k ä e s» (1955). Nõukogude Eesti 10-ndaks aastapäevaks kirjutas P. Rummo vabaõhunäidendi «V õ i t l u s e t e e» (1950).

Noortele lugejatele on kirjanik andnud ajaloolise jutustuse «K ä s k j a l g K a l l e» (1943), värss-jutustuse «V o l g a - D o n» (1953, ka vene keeles), milles räägitakse lastele Nõukogude-maa kommunismi suurehitustest ja luuletuste tsükli «K i r i T a l l i n n a s t» (1955), mis jutustab linna ajalooost ja tänapäevast.

Toimetajana, teoste koostajana ning rohkete kirjanduslike artiklite autorina on P. Rummo viljakalt tegelnud ka kirjanduse minevikupärandi läbitöötamisel ja kättesaadavakstegemisel meie lugejatele.

P. Rummo kuulub nõukogude-aegse kirjanikepõlvkonna silmapaistvamate esindajate hulka, kelle sügavaist patriootilistest tundeist kantud looming on võitnud meie kirjanduses kindla koha. P. Rummo on antud Eesti NSV teenelise kunstitegelase aunimetus.

P. RUMMO TEOSED

Pruun katk. Näidend 3 vaatuses 7 pildis. Moskva, 1943. 64 lk.

Käskjalg Kalle. Noorsoojutt jüriöö ülestõusu päevist. M., 1943. 24 lk., illustr.

Tasuleegid. Ooper 3 vaatuses, 5 pildis. Muusika E. Kapp. Tekst P. Rummo. Tln., 1945. 48 lk.

Mahtra sõda. E. Vilde romaani dramatiseering 6 pildis. Tln., 1945. 84 lk. (Rahvaloomingu Keskmaja toimetused. 3.)

Võitlev kodumaa. Värssdokumente 1941—1945. Illustr. E. Lepp. Tln., 1946. 61 lk.

Rahva võim. Luuletusi ja laule. 1946—1950. Illustr. R. Kaljo. Tln., 1950. 60 lk.

Vabaduse laulik. Libreto E. Kapi ooperile. Tln., 1950. 77 lk.

Võitluse tee. Pilte Eesti elust vabaõhunäiden-
dina. Tln., 1950. 104 lk.

Volga-Don. Kirjad esimeselt kommunismi suur-
ehituselt. Illustr. V. Lember-Bogatkina. Tln.,
1953. 58 lk., 8 lehte illustr.

Kiri Tallinnast. Illustr. A. Keerend, A. Kütt ja
R. Uutmaa. Tln., 1955. 40 lk.

Veerev kivi. Luuletusi. 1951—1954. Illustr.
V. Tolli. Tln., 1955. 103 lk.

KIRJANDUST P. RUMMO LOOMINGU KOHTA

«Võitlev kodumaa»

Viiding, P. Paul Rummo: Võitlev kodumaa. —
«Looming», 1946, nr. 6, lk. 154—155.

Soo, R. Võitlev kodumaa. — «Rahva Hääl»,
1946, 9. mai.

Parve, R. Paul Rummo: «Võitlev kodumaa».
— «Noorte Hääl», 1946, 11. mai.

«Rahva võim»

Tiidus, H. Nõukogude Eesti luuletajate sõna
rahu eest peetavas hiigelvõitluses. — «Looming»,
1950, nr. 8, lk. 1008—1009.

Niit, H. Laul räägib stalinlikust teest. —
«Rahva Hääl», 1950, 16. sept.

Ertis, E. Patriootilised värsid. — «Edasi»,
1950, 14. dets.

«Veerev kivi»

Nirk, E. Värske ja huvitav värsikogu. —
«Sirp ja Vasar», 1955, 23. sept.

Promet, L. Teel kunstilisele lihtsusele. — «Õhtuleht», 1955, 16. sept.

Tamberg, K. Paul Rummo kahest luuletuskogust. — «Edasi», 1955, 4. okt.

Villandi, V. Kutse. — «Noorte Hää!», 1955, 28. sept. —

«Võitluse tee»

Vabaõhuetendus «Võitluse tee». — «Rahva Hää!», 1950, 8. aug.

Roo, A. «Võitluse tee». P. Rummo vabaõhunaidend. — «Noorte Hää!», 1950, 8. aug.

Põlismets, K. Kaks maailma. Vabaõhuetendus «Võitluse tee» Lauluväljakul. — «Sirp ja Vasar», 1950, 12. aug.

«Volga-Don»

Kivi, K. Kommunismi suurehitustel. — «Looming», 1953, nr. 2, lk. 248—249.

Beekman, V. Huvitav algupärane raamat. — «Looming», 1953, nr. 8, lk. 1020—1023.

Järv, A. Kolm uut värsiraamatut lastele. — «Edasi», 1953, 31. juuli.

Kaal, A. Võiks olla palju elavam. — «Noorte Hää!», 1953, 31. juuli.

«Käsikäes»

Link, E. ja Tamarkin, A. «Käsikäes». — «Sirp ja Vasar», 1955, 27. mai.

Randel, F. Nõukogude Eesti esimene koomiline ooper. G. Ernesaksa ooperi «Käsikäes» lavastus RAT «Estonias». — «Noorte Hää!», 1955, 25. märts.

Vahter, A. Ooper «Käsikäes» RAT «Estonias». — «Rahva Hää!», 1955, 7. apr.

JOHANNES SEMPER

s. 1892

Luuletaja, proosakirjanik ja kirjandusteadlane Johannes Semper sündis 22. märtsil 1892. a. Viljandimaal Tuhalaane vallas kooliõpetaja pojana. Ta lõpetas gümnaasiumi Pärnus ja õppis seejärel Peterburi ülikoolis romaani-germaani keeli ning kirjandust. 1915. a. astus J. Semper Riia Polütehnilise Instituudi arhitektuuri osakonda, mis sõja tõttu oli asunud Moskvasse. Mobiliseerituna armeesse lõpetas ta Moskvas sõjakooli. Pärast sõda, aastail 1921—1925, õppis ta Berliini ülikoolis. 1928. a. lõpetas J. Semper Tartu ülikooli eesti ja üldise kirjanduse alal. Aastail 1929—1941 oli ta Tartu ülikoolis õppejõud stiilikursuse ja esteetika alal. Kirjanik reisis palju, viibides peaaegu kõigis Euroopa riikides, samuti Lõuna-Ameerikas. Alates 1918. a. töötas ta viljakalt kirjanikuna, avaldas luuletus- ja novellikogusid, romaane, reisikirjeldusi, tõlketeoseid.

Juunipöörde järel liitus J. Semper koos teiste progressiivsete haritlastega uue elu ehitamiseks. Ta täitis vastutavaid ülesandeid Nõukogude Eesti haridus-, kirjandus- ja kunstielu organiseerimisel.

Suure Isamaasõja ajal töötas ta Moskvas Üleliidulises Raadiokomitees eesti osakonna toimetajana, seejärel organiseeris ja juhtis ENSV Riiklikke Kunstiansambleid Jaroslavlis.

J. Semperi kodanliku perioodi kirjanduslik ja kirjanduskriitiline looming on tugevasti formalistlike mõjude all, millest ta küll juba nõukogudeeelsel perioodil järk-järgult vabanes. Tähelepanuväärsed on tema julged fašismivastased väljaastumised (luuletustes jm.) kolmekümnendail aastail. Silmapaistvaks saavutuseks on Isamaasõja perioodil loodud luuletused kogus «E i v a i k i d a s a a» (1943), mis kuuluvad eesti nõukogude kirjanduse paremiku hulka. Sel perioodil on loodud ka Eesti NSV hümnit tekst.

Suure Isamaasõja temaatikat käsitleb ka näidend «A j a k ä s k» (1946), mis kujutab ühe tütarlapse kujunemist veendunud võitlejaks. Autor näitab, kuidas Isamaasõja kangelaslik aeg vormis, karastas ning kasvatas miljoneist inimestest vankumatuid nõukogude patrioote, et inimeste muutumine oli aja range käsk.

Otsustavat murrangut talurahva elus ja teadvuses käsitleb kolhoosi loomist kujutav näidend «M u r r a n g» (1949), mille tegevus hargneb 1946. a. kevadel. Hästi karakteriseeritud kujude ja sündmuste abil on autor avanud kollektiviseerimise olemuse, näidanud, kuidas ägedas klassivõitluses, partei suunaval juhtimisel, kujuneb ja karastub kehvatalupoegade teadvus, kuidas keskmikud järk-järgult lahkuvad oma kõikuvatelt

positsioonidelt ja kuidas rahva valvsus kisub maski kulakute kiskjapalgelt.

Kirjaniku kodanliku perioodi loomingust on ilmunud luuletusi kogus «**V a l i k l u u l e t u s i**» (1946) ja romaan «**K i v i k i v i p e a l e**» (1947).

Viimastel aastatel valminud romaan «**P u n a s e d n e l g i d**» (1955) käsitleb kodanliku perioodi lõppaastaid ja nõukogude võimu taaskeh- testamist. Jõuliselt paljastab kirjanik manduvat klikiriiki, näitab progressiivse intelligentsi ja klassiteadlike tööliste osa juunipöörde ettevalmis- tamisel.

J. Semperi loomingust on ilmunud kaks vali- mikku luuletusi ja «Murrang» ka vene keeles.

Pidevalt on jätkanud J. Semper tööd tõlkijana, eriti romaani keeltest (E. Zola, Stendhal, J. Lafitte, P. Neruda jt.).

J. SEMPERI TEOSED

Valik luuletusi. Illustr. G. Reindorff. Tln., 1946. 292 lk., portr.

Ei vaikida saa. Luuletusi 1940—1941. Illustr. P. Luhtein. M., 1943. 64 lk.

Aja käsk. Näidend. 3 vaatuses 5 pildis. Tln., 1946. 92 lk.

Murrang. Näidend 3 vaatuses, 6 pildis. Tln., 1949. 79 lk.

Kivi kivi peale. Romaan. Tln., 1947. 402 lk.

Punased nelgid. Romaan. Tln., 1955. 406 lk.

KIRJANDUST J. SEMPERI LOOMINGU KOHTA

«Murrang»

Kuusberg, P. J. Semper: Murrang. — «Looming», 1949, nr. 7, lk. 892—896.

Urgart, O. J. Semper. «Murrang». — «Rahva Hääl», 1949, 14. juuli.

Lumet, H. «Murrang». J. Semperi näidend Tallinna Riiklikus Draamateatris. — «Sirp ja Vasar», 1949, 24. sept.

Feldbach, J. J. Semperi «Murrang» RT «Vane-muise» laval. — «Edasi», 1949, 24. apr.

«Punased nelgid»

Männik, E. J. Semperi uus romaan. — «Looming», 1955, nr. 10, lk. 1266—1273.

Gross, V. Äike 1940. aasta suvel. — «Sirp ja Vasar», 1955, 12. aug.

Kivi, K. Suure pööripäeva romaan. — «Rahva Hääl», 1955, 28. aug.

Kruus, O. Huvitav romaan lähemast minevikust. — «Õhtuleht», 1955, 6. sept.

Utt, O. Ühe hea raamatu voorustest ja puudujäädikdest. — «Edasi», 1955, 28. aug.

ILMAR SIKEMÄE

s. 1914

Ilmar Sikemäe sündis 18. detsembril 1914. a. Järvamaal Albu vallas. Tema vanemad töötasid kulakute juures päevilistena. Isa suri 1917. a. tiisikusse. Ema kolis 1923. a. koos pojaga Tallinna. Siin asusid nad elama Kopli poolsaarele töölisrajooni; emä hakkas töötama lauahoovis, köie-vabrikus ja mujal, kus õnnestus tööd leida.

Algkooli ja gümnaasiumi lõpetas I. Sikemäe Tallinnas. Koolivaheaegadel töötas ta karjase-
sena, ajalehemüüjana, ärides jooksupoisina ja ehi-
tustel abitöölisena. Pärast keskkooli lõpetamist
õnnestus tal tööd saada arveametnikuna kirjas-
tuses. Sel perioodil hakkas I. Sikemäe tegema esi-
mesi kirjanduslikke katsetusi.

Pärast kodanliku võimu kukutamist Eestis töö-
tab I. Sikemäe ajalehe «Rahva Hääel» toimetuses
kirjandusliku kaastöölisena. Suure Isamaasõja ajal
võtab I. Sikemäe Eesti Rahvuskorpuse koosseis-
sus osa võitlustest fašistlike röövvallutajate vastu.
Teda autasustatakse medalitega.

Sõjapäevil teeb ta kaastööd ajalehele «Rahva
Hääel» ja ajakirjale «Sõjasarv», avaldades luule-
tusi ja olukirjeldusi.

1945. a. võetakse I. Sikemäe vastu kommunistliku partei liikmeks.

Pärast Nõukogude armeest demobiliseerumist töötab I. Sikemäe ajalehtede «Rahva Häääl» ja «Säde» toimetuses. 1950—1953 on ta ajakirja «Pioneer» toimetajaks. Alates 1953. aastast toimetab I. Sikemäe ajakirja «Looming».

Sõjajärgsel perioodil toimub I. Sikemäe kirjandusliku loomingu küpsemine. Ta avaldab rea novelle: «Tavaline inimene», «Tööpäeva lõpp», «Liitunud käed», «Õige elu tuleb randa», «Viies poolmasin», «Nii me võitleme», «Algus» jt., milles ta kujutab uue sotsialistliku elu arengut Nõukogude Eestis. Paremad neist on koondunud jutustuste kogusse «T e e k o n d j ä t k u b», mis ilmus 1951. aastal. Jutustuste keskseks kangela-seks on I. Sikemäel lihtne nõukogude töötaja, kelle väsimatusest, hoolest ja teadlikkusest oleneb sotsialismi kindlustamine ja kommunismi ülesehitamine. Hästi näitab kirjanik kollektiivi jõudu ja tööpaatost. Kogumiku paremaks jutustuseks on «Õige elu tuleb randa», milles autor näitab kolhoosikorra võitu kalurikülas. I. Sikemäe sulest on ilmunud ka mitmeid olukirjeldusi.

I. SIKEMÄE TEOSED

Teekond jätkub. Jutustusi. Tln., 1951. 196 lk.
Sisu: Tavaline inimene. — Algus. — Liitunud
käed. — Õige elu tuleb randa. — Tuleviku
nimel. — Nii me võitleme.

KIRJANDUST I. SIKEMÄE LOOMINGU KOHTA

«Teekond jätkub»

Rannet, E. Noore autori esimesest raamatust.
— «Looming», 1951, nr. 4, lk. 495—499.

Kuusberg, P. Eesti nõukogude kirjandus
tõusuteel. — «Nõukogude Kool», 1951, nr. 4,
lk. 223.

Sirge, R. Meie läheme edasi! — «Stalinlik
Noorus», 1951, nr. 3, lk. 35.

Smuul, J. Teekond jätkub. — «Rahva Hää!»,
1951, 8. mai.

Tulik, A. Lood lihtsate inimeste suurest tööst.
— «Sirp ja Vasar», 1951, 14. apr.

Varik, E. Enam süvenemist. — «Rahva Hää!»,
1951, 15. det.

RUDOLF SIRGE

s. 1904

Proosakirjanik Rudolf Sirge sündis 30. dets. 1904. a. Tartus kehvast töölisperekonnas. Mõne aasta järel siirdus perekond Võrumaale. Kirjaniku haridustee oli üsna vaevarikas: raske majandusliku olukorra tõttu tuli tal korduvalt kooliskäimine katkestada. Alles iseõppimise teel, töötades samal ajal sulasena, turbatöölisena, katlakütjana, suutis ta 1928. a. lõpetada Tartu Õhtugümnaasiumi.

Kirjanduslikku tegevust alustas R. Sirge ajakirjanduses. Nõukogude-eelsel perioodil töötas ta ajakirjanikuna, kirjutades ühtlasi jutustusi ja romaane. Selle perioodi kõige kunstiküpssem teos on romaan «Häbi südames» (1938).

Ajal, mil kodanlik diktatuur läks üle avalikule fašismile, oli R. Sirgest kujunenud demokraatlik kirjanik, kelle elu jätkus pideva kasvu ja kodanliku ühiskonna ümberhindamise tähe all.

Ajaloolise juunipöörde ajal hakkas R. Sirge teadlikult teenima sotsialismi ehitavat ühiskonda. Fašistlike okupantide poolt ta areteeriti, hiljem vabanenuna töötas põllutöölisena Harjumaal.

Pärast Eesti NSV vabastamist hitlerlikust oku-

patsioonist asus kirjanik intensiivselt tööle novellikirjanikuna. Novellikogu «Algava päeva eel» (1947) esitab peamiselt pilte süngest okupatsiooniajast. Ideeliselt tugev ja kunstiliselt küps on novell «Logi», mille tegevus toimub laeval 1940. a. juunipäevil ja käsitleb nõukogude võimu taaskehtestamist.

Lihtsate nõukogude inimeste ühist tööd ja võitlust uue sotsialistliku elu ehitamisel kujutab jutustustekogu «Ühise töö rütmis» (1951). R. Sirge põhihuviks on inimeste kasvamine-kujunemine tööprotsessis, nende vabanemine kodanlikest iganditest ja väikekodanlikust ellusuhtumisest. Üheks paremaks jutustuseks sel teemal on «Kruvike». Töö organiseerimise ja nõukoguliku juhtimise küsimusi käsitlevad «Ühine asi», «Üks püügipäev», «Töö rütm».

Uusi nõukogude inimesi, kes unistavad tegudes, kujutab olukirjeldus «Vesi ja puuvill» (1952), mis rääkides ühe puuvillakasvatuse kolhoosi elust, annab ühtlasi haarava ülevaate Turmeenia maa ning rahva ajaloost.

Kuus jutustust sisaldab kogu «Kutsuv rada» (1954), milles kesksel kohal on maaproletariaadi võitlust käsitlev «Otsustav pöörak», jutustus eesti küla lähemast minevikust alates 1940. a. murrangulistest päevadest kuni kolhooside loomiseni. Jutustuse peategelaste, uusmaasaaja Ants Paju ja kulak Vakkuse kaudu on ilmekalt antud külas valitsevad klassivastuolud ja klassivõitluse teravnemine. «Lõke padrikus» kajas-

tab sünget okupatsiooniaega Eestis. «Kõige tähtsam» käsitleb lukkseppade-novaatorite tööd ühes tehases ja käitiskomitee võitlust töötajate heaolu eest. Kirjaniku võitlust rahu ja demokraatia eest näitab proletaarse internatsionalismi ideest kantud kunstiliselt terviklik jutustus «Võitjate laul», mille tegevus toimub kauges lõunamaises sadamalinnas. Noorte elu käsitlevad kaks kodanlikul ajal ilmunud jutustust — «Väikesed soovid» ja «Roheline kiir».

Lastele on R. Sirge kirjutanud jutustuse «V ä i k e , a g a t u b l i» (1949, 1954).

Kirjanik on esinenud ka tõlkijana, avaldanud kirjandusteoreetilisi artikleid, retsensioone ja följetone.

Valimik R. Sirge jutustusi on ilmunud vene ja poola keeles.

Ligi kolmekümne-aastase loomingulise teega on R. Sirge läbi teinud suure arengu, jõudes välja sotsialistliku realismi. Alati on R. Sirgele südamelähedased olnud aktuaalsed teemad ja väike, lihtne inimene, kelle käes meie nõukogude ühiskonnas on tohutud jõud.

R. SIRGE TEUSED

Algava päeva eel. Novellid. Illustr. E. Okas. Tln., 1947. 312 lk.

Sisu: Logi. — Sinine kuub. — Maantee ääres. — Jõgi. — Ükskõik. — Ainuke võimalus. — Meister Mattias. — Lehmaviimine. — Samm-sammult. — Kaseurvad. — Vana töömees.

Ühise töö rütmis. Jutustusi. Tln., 1951. 253 lk.
Sisu: Krulikene. — Teine töö. — Lohu pere-
naine. — Sügiskünd. — Millest laulis ööbik. —
Töömehe käed. — Ühine asi. — Üks püügipäev.
— Töö rütm.

Kutsuv rada. Jutustusi. Tln., 1954. 491 lk.

Sisu: Lõke padrikus. — Kõige tähtsam. —
Otsustav pöörak. — Väikesed soovid. — Roheline
kiir. — Võitjate laul.

Väike, aga tubli. Illustr. R. Tiitus. Tln., 1954.
106 lk.

Vesi ja puuvill. — Koguteoses: Kommunismi
suurehitustel. Tln., 1952, lk. 81—161; «Loo-
ming», 1952, nr. 3, lk. 303—353.

KIRJANDUST R. SIRGE LOOMINGU KOHTA

Jõgi, R. Rudolf Sirge kirjanduslik arengutee.
— «Looming», 1955, nr. 10, lk. 1246—1265;
nr. 11, lk. 1373—1398.

R. Sirge 50-aastane. — «Sirp ja Vasar», 1954,
31. detš.

Krusten, E. Rudolf Sirgele tema 50. sünni-
päeva puhul. [Luuletus.] — «Looming», 1954,
nr. 12, lk. 1502.

«Algava päeva eel»

Hint, A. R. Sirge: Algava päeva eel. — «Loo-
ming», 1947, nr. 12, lk. 1510—1512.

Lumet, H. Läbitud etapp. — «Sirp ja Vasar»,
1948, 10. jaan.

Urgart, O. R. Sirge. Algava päeva eel. — «Rahva Hääl», 1948, 13. jaan.

«Ühise töö rütmis»

Kuusberg, P. Kujutada sügavamini uue võitu vana üle. — «Sirp ja Vasar», 1951, 20. okt.

Saar, A. Veel rohkem näha uut ja arenevat. — «Rahva Hääl», 1951, 22. aug.

Uibo, K. Jutustused lihtsatest tööinimestest. — «Noorte Hääl», 1951, 4. okt.

«Vesi ja puuvill»

Kivi, K. Kommunismi suurehitustel. — «Looming», 1953, nr. 2, lk. 246—248.

«Kutsuv rada»

Jõgi, O. Radadele, mis kutsuvad. — «Sirp ja Vasar», 1955, 11. märts.

Kruus, O. Jutustused võitlusest ja võitudest. — «Õhtuleht», 1955, 10. märts.

Päll, E. Tegelikkusest võetud kuju. — «Rahva Hääl», 1955, 2. apr.

JUHAN SMUUL

s. 1922

Juhan Smuul (kuni 1954. a. Schmuul) sündis 18. veebr. 1922. a. Muhu saarel Koguva külas talupoja-kaluri perekonnas. Piiri algkooli lõpetamise järel õppis ta Jäneda põllutöökoolis, mille peagi katkestas ja kodus tööle hakkas. Suure Isamaasõja algus viis J. Smuuli kutsealusena nõukogude tagalasse, kus ta algul töötas Uraalis sõjatehase ehitusel, hiljem tegi läbi väljaõppe eesti rahvusväeosas. Demobiliseerituna 1944. aasta algul tervislikel põhjustel asus ta tööle «Rahva Hääle» toimetusse Leningradis. Karmidel sõjapäevadel oli puhkenud J. Smuuli luuletajaanne ja nüüd asus ta võitlusse sõnarelvaga. Intensiivse luuleloomingu kõrval teeb ta ulatuslikult kaastööd raadiole (saadetes okupeeritud Eestile). 1944. a. kevadel võeti ta vastu ÜLKNÜ ridadesse.

Pärast maa vabastamist okupantidest töötas J. Smuul ajalehe «Sirp ja Vasar» ja ajakirja «Pioneer» toimetuses. 1947. a. peale on ta kutse-line kirjanik. 1951. a. alates töötab J. Smuul Eesti Nõukogude Kirjanike Liidus juhatuse aseesimehena ja 1953. a. esimehena. J. Smuul on autasustatud valikkogu «Luuletused. Poemid» eest

Stalini preemiaga. Ta on kommunistliku partei liige alates 1951. aastast. Nõukogude kirjanike teisel üleliidulisel kongressil 1954. a. detsembris valiti J. Smuul Nõukogude Kirjanike Liidu juhatuse presiidiumi liikmeks. 1955. a. omistati J. Smuulile Eesti NSV teenelise kirjaniku aunimetus. 1955. a. veebruaris valisid Saaremaa töötajad ta oma saadikuks Eesti NSV Ülemnõukogusse.

Sõjaaastail kirjutatud luuletused ilmusid kogus «K a r m n o o r u s» (1946), mis lihtsalt ja südamlikult kajastab luuletaja elamusi kodusest rannakülast, väljendab tema uut arusaamist minevikust, näitab ta teed komsomoli kaudu karastunud võitlejaks.

Huvitavaks ja omapäraseks teoseks eesti luules on J. Smuuli poem «T o r m i P o e g» (1947), milles autor kujutab eesti meremehe elusaatust kodanliku korra tingimustes, tema heitlust looduse jõududega ja kodanlikus ühiskonnas valitsenud hundimoraaliga, mille ohvrina kangeline hukkab. Hästi on kangelase lapsepõlve kujutustes edasi antud vaesuse rõhumist, rahutut väljapääsutungi ja kutsuvaid mereavarusi. Poeemi on põimitud suurepäraseid meremuinasjutte, millel on oma ette kunstiteose väärtus.

Luuletaja loomingulisest küpsusest kõneleb realistlik, võitleva sisuga luuletuste ja poemide kogu «J ä r v e s u u p o i s t e b r i g a a d» (1948). Vaeste randlaste saatust kodanlikus ühiskonnas käsitleb pikem luuletus «Mida rääkis kalur

Peeter Hülgekütt». Rannaküla sõjajärgset tege-
likkust näitab sisutihe poem «Kuidas Koguva
küla käis punavooris». Põhiliselt dokumentaalne
on ka suurejooneline poetiline olukirjeldus,
poem «Järvesuu poiste brigaad» Leevaku hüd-
roelektrijaama rajamisest ja selles tööprotsessis kas-
vavast noortekollektiivist.

Eesti folkloori aineklikku kasutades on J. Smuul
kirjutanud libreto ooperile «T o r m i d e r a n d»
(1949), mis kujutab Hiiumaa olustikku XIX sa-
jandi algul ja rahva võitlust mereröövimisega te-
geleva julma mõisniku vastu.

Laiahaardeliseks üldistuseks eesti töötava rahva
võitlusest vabaduse ja sotsialismi eest on
«P o e e m S t a l i n i l e» (1949), mis näitab
Nõukogudemaad kui rahu ja demokraatia kindlat
kantsi.

Loovat tööd ja võitlust rahu eest kajastab luule-
tuskogu «E t õ u n a p u u d õ i t s e k s i d»
(1951).

J. Smuuli hilisemast lüürilisest luulest tuleb
esile tõsta tsükli «Kuidas kalamehed elavad».

Aastatepikkuse loomingulise töö tulemuseks on
kirglik ja haarav teos, poem «M i n a — k o m -
m u n i s t l i k n o o r» (1953), mis kaluriküla
nooruki kaudu kujutab rahva sihitut virelemist
kodanluse võimutsemise päevil ja kasvamist uuteks
inimesteks võitluses nõukogude võimu eest.

Proosa alal on kirjaniku esimeseks katsetuseks
«Loomingus» ilmunud pikem jutustus «Endel

Kangur» (1947), mis käsitleb ühe noore meremehe elu kodanlikus Eestis.

Eesti nõukogude proosa paremate saavutuste hulka kuuluvad «Kirjad Sõgedate külast» (1951—1955), mille põhiteemaks on kolhoosiküla inimeste vaimne ja moraalne kasvamine, uue sotsialistliku teadvuse tugevnemine võitluses vanade eelarvamuste ja iganditega. Kirjaniku suhtumist kangelasesse iseloomustab nõukogude võitlev humanism — armastus tublide tööinimeste, kuid viha klassivaenlaste ja leppimatus kõige vana, igandliku vastu. Autor rooskab tööpõlgureid ja ühiskondliku omandi hävitajaid («Tapetud puud»), kisub halastamatult päevavalguse ette parasiitluse ja vaimupimeduse, näruse egoismi ja individualismi («Hõbedased lained»), kaasinimestesse kalgi ja hoolimatu suhtumise avaldused («Ahastus»). Kirgliku jaatusega tõstab ta esile inimestes kasvavat ja küpsevat uut, head ning üllast, milles näeme kommunistliku homse päeva võrseid.

Vene keeles on J. Smuuli luuleloomingut ilmunud viies väljaandes.

J. Smuuli kirjanduslik tegevus on olnud erakordselt intensiivne ja viljakas, seda iseloomustab parteiline kirglikkus ja võitlev hoiak. Luuletaja tugevaks küljeks on inimeste kujutamine. Talle on omane tung aktiivselt ellu vahele segada, purustada halba ja vaenulikku, näidata head ja kaunist.

J. SMUULI TEOSED

Luuletused. Poeemid. Illustr. R. Kaljo. Tln., 1953. 191 lk., 1 leht portr.

Karm noorus. Luuletusi 1943—1945. Illustr. H. Sarap. Tln., 1946. 88 lk.

Tormi Poeg. Poeem. Illustr. R. Sagrits. Tln., 1947. 120 lk.

Järvesuu poiste brigaad. Luuletusi ja poeme 1946—1948. Illustr. R. Sagrits. Tln., 1948. 120 lk.

Poem Stalinile. Illustr. P. Luhtein. Tln., 1949. 75 lk.

Et õunapuud õitseksid. Illustr. E. Okas. Tln., 1951. 128 lk., 8 lehte illustr.

Mina — kommunistlik noor. Illustr. V. Tolli ja V. Tõnisson. Tln., 1953. 156 lk.

Kirjad Sõgedate külast. — «Looming», 1951, nr. 11, lk. 1287—1323; nr. 12, lk. 1403—1423; 1954, nr. 4, lk. 397—444; 1955, nr. 4, lk. 396—426; nr. 5, lk. 515—529.

Kuidas kalamehed elavad. (Tsükkel lüürilisi laule.) — «Sirp ja Vasar», 1953, 20. veebr.

Muhulaste imelikud juhtumised Tallinna juubeli-laulupeol. Üks Norra mere kiri. — «Sirp ja Vasar», 1955, 29. juuli, 5. aug., 12. aug., 7. okt., 14. okt.

KIRJANDUST J. SMUULI LOOMINGU KOHTA

Kotta, F. Juhan Smuuli luule. — «Looming», 1952, nr. 8, lk. 910—919.

Beekman, V. Nooruse laulik. — «Sirp ja Vasar», 1950, 21. juuli.

Karashev, J. Poeet ja tema kangelased. (Ajakirjast «Znamja» nr. 2, 1952.) — «Sirp ja Vasar», 1952, 16. veebr.

Rummo, P. Juhan Smuuliga vesteldes. — «Sirp ja Vasar», 1952, 29. märts.

«Karm noorus»

Parve, R. Ühe esikkogu puhul. — «Rahva Hääl», 1946, 16. märts.

«Tormi Poeg»

Hint, A. Juhan Smuul. «Tormipoeg». — «Looming», 1947, nr. 5, lk. 612—617.

«Järvesuu poiste brigaad»

Rummo, P. Nooruse laulik. — «Noorte Hääl», 1949, 26. märts.

«Poeem Stalinile»

Sikemäe, I. Sügavalt patriootiline luuleteos. — «Looming», 1950, nr. 9, lk. 1132—1134.

Kaal, A. Juhan Smuuli «Poeem Stalinile». — «Edasi», 1950, 24. mai.

Raud, M. Rahva südamest. — «Rahva Hääl», 1950, 21. märts.

«Et õunapuud õitseksid»

Raud, M. Meie inimestest ja meie õnnest. — «Sirp ja Vasar», 1951, 18. aug.

Mitt, J. Võitlevad värsid. — «Edasi», 1951, 12. mai.

«Mina — kommunistlik noor»

Jõgi, O. Karastumine tormides. — «Stalinlik Noorus», 1954, nr. 2, lk. 28—30.

Utt, O. Kavatsusest ja selle teostusest. — «Sirp ja Vasar», 1954, 19. märts.

Laanemägi, S. Ühest heast raamatust. — «Noorte Hääl», 1954, 24. veebr.

Tamm, H. Juhan Smuuli uuest poemist. — «Edasi», 1954, 2. märts.

«Kirjad Sõgedate külast»

Laanemägi, S. Teel sõnameisterlikkusele. — «Noorte Hääl», 1953, 15. apr.

Peep, H. Ühest heast teosest. — «Rahva Hääl», 1954, 14. nov.

Pärsimägi, A. Enam aktuaalseid probleeme kajastavaid teoseid. — «Rahva Hääl», 1954, 28. mai.

Villandi, V. Uuest žanrist ja huvitavaist probleemidest. — «Noorte Hääl», 1955, 13. aug.

JUHAN SÜTISTE

1899 — 1945

Juhan Sütiste (kuni 1936. a. Johannes Schütz) sündis 28. dets. 1899. a. Tartu ligidal Tähtvere vallas. Ta isa teenis ülalpidamist puusepa- ja põllutöölisena, kes rändas tööd otsides ühest talust teise. J. Sütiste kooliealiseks saades asusid vanemad Tartusse, kuid siingi «uksele koputas too, kelle nimi on Nälg». Poisil tuli varakult alustada õpingute kõrval leivateenimist — olgu see siis ajalehtede müümisega või suveti maal karjas käies. 14-aastaselt läks ta õpipoisiks kellassepatöökotta ja hiljem töötas iseseisvalt samal alal. Kuidagi õnnestus keskhariduse omandamine, kuid ülikooli, kus Sütiste õppis kirjandust ja rahvaluulet, jäigi pooleli.

J. Sütiste luules, eriti ta neljas esimeses kogus «R a h u t u s» (1928), «P e i p s i s t m e r e n i» (1930), «M a h a r a h u» (1932), «K a k s l e e r i» (1933) on keskseks teemaks töö. Luuletaja valgustab ka neid vastuolusid, mis valitsevad tööliste ning kapitalistide vahel. Oma terava kriitika, kodanliku korra roiskumise paljastamise ja saabuva revolutsiooni ennustamisega kuuluvad

need kogud kodanlikul perioodil loodud teoste esiritta.

J. Sütiste järgmisi värsikogusid «S ü d a s u v i» (1934), «P ä i k e s e o o t e l» (1935), «S a d a m a d j a s a a r e d» (1936) ning «R i n g k ä i k» (1937) iseloomustab võitlevate laulude taandumine rahuliku loodus- ja rännuluule ees. Põhjuseks oli 1934. a. reaktsioonilise kliki poolt kehtestatud fašistlik diktatuur, mis kaotas kodanliku demokraatia viimased jäänused.

1938. a. siirdus Sütiste Tartust Tallinna Draamateatri dramaturgi (kirjandusala juhataja) kohale. Ka Sütiste ise katsetas draamakirjanikuna, avaldades värssdraama «Jumalate mäss» (1933).

Kolmekümnendate aastate lõpul avaldas J. Sütiste poemide tsükli, millest esileküündivam on «Tuhas ja tules» (1933). Poemis on rohkesti pilte põlevkivikaevanduses toimuvaist tööprotsessidest ja kaevurite elust.

Kirjaniku ühiskondliku aktiivsuse kasvu võib märgata juba luuletuskogus «Ringkäik», eriti ilmne on aga sotsiaalse vastutustunde esiletõus kogus «V a l g u s j a v a r j u d» (1939), kus J. Sütiste astub välja fašistliku Saksamaa poolt lahtipäästetud teise maailmasõja vastu. Artiklis «Meie uusromantika pärapöeesia» (1940) teeb luuletaja lõpparved kodanliku kirjandusega, andes õige hinnangu eesti kodanlikule dekadentlikule luulele.

Nõukogude võimu taaskehtestamist Eestis tähistas J. Sütiste ajakirjas «Viisnurk» avaldatud

poeemiga «Maakera pöördub itta» (1940), mis on kirjutatud juunisündmuste vahetute muljete all. See poeem tähistab luuletaja uue loominguperioodi algust. Kirjaniku edasiminekut sotsialistliku realismi teel näitab tema suurepärase luuletus rahvaste sõpruse teemal «Gruusiale» (1941), mis ilmus ajakirjas «Viisnurk». 1941. a. kirjutas J. Sütiste ooperilibreto «Pühajärv», mis käsitleb talurahva ülestõusu Pühajärvel 1841. a.

Suure Isamaasõja algul astus J. Sütiste nii sõnakuulirelvaga vaenlase vastu. Töölispolgus ta haigestus ja viidi haiglasse. Pärast Tallinna vallutamist saksa okupantide poolt, heitsid fašistid J. Sütiste vanglasse, kus luuletaja vaevles üle aasta.

Okupatsiooni-aastail loodud luuletused ilmusid esmakordselt alles vabastatud Eestis koguna «U m b s e d p ä e v a d» (1945). Luuletuskogu iseloomustab kindel võiduveendumus, usk nõukogude inimeste vaprust ja patriotismi jõusse, usk fašismi lõplikku hävitamisse, luuletaja armastus isamaa vastu. «Umbsete päevade» kõige esileküündivamateks osadeks on luuletuste tsükliid «Viis vangi» ja «Arm».

Pärast Eesti NSV vabastamist Nõukogude Armee poolt, keda J. Sütiste tervitas mitme haarava luuletusega, asub poeet innukalt uute loominguiliste ülesannete täitmisele. Ta avaldab rea luuletusi, kirjutab draama «R i s t i k o e r a d» (ilmunud 1950), visandab näidendid «Laviin liigub» ja «Laviin puruneb».

10. veebr. 1945. a. suri J. Sütiste ootamatult keset innukat loomistööd — fašistlikus vanglas üleelatud kannatused olid murdnud luuletaja terveise.

Kirjaniku luulet on ilmunud vene keeles kahes väljaandes.

J. Sütiste looming kuulub eesti luule parimate saavutuste hulka, ta on rahva poolt armastatud ja hinnatud.

J. SÜTISTE TEOSSED

Teosed. [Eessõna:] F. Kotta. Juhan Sütiste luule. Tln., 1955. 1. kd. Luuletused. 532 lk.; 1 leht portr.

Valitud luuletused. Illustr. P. Luhtein. Tln., 1946. 300 lk.; 1 leht portr.

Umbsed päevad. Luuletused 1942—1944. Illustr. P. Luhtein. Tln., 1945. 96 lk.

Lembitu. (Ristikoerad.) Näidend 4 vaatuses. Illustr. E. Okas. Tln., 1950. 96 lk.

Kalamehed. Illustr. A. Saldre. Tln., 1950. 12 lk.

KIRJANDUST J. SÜTISTE LOOMINGU KOHTA

Kotta, F. Juhan Sütiste luule. — Rmt.: Sütiste, J. Teosed. 1. kd. Luuletused. Tln., 1955, lk. 7—25.

Kruus, O. Juhan Sütiste luuletuste uusväljandest. — «Looming», 1955, nr. 5, lk. 633—638.

Vinkel, A. «Peab laulma homsest, tänasest, eilsest . . .» Kümme aastat Juhan Sütiste surmast. — «Stalinlik Noorus», 1955, nr. 2, lk. 23—24.

Gross, V. Särav nimi eesti poeesias. (Juhan Sütiste 10. surma-aastapäeva puhul.) — «Rahva Hääl», 1955, 10. veebr.

Kruus, O. Realistliku luule meister. Juhan Sütiste 10. surma-aastapäevaks. — «Sirp ja Vasar», 1955, 4. veebr.

Vaino, V. Juhan Sütiste — vabaduse laulik. (1899—1945) — «Nõukogude Õpetaja», 1955, 5. veebr.

Parve, R. Poeedi kohusetunne. Mõtteid Juhan Sütistet üle lugedes. — «Looming», 1955, nr. 2, lk. 237—243.

Kruus, O. Juhan Sütiste poemide tsüklist. — «Õhtuleht», 1955, 11. veebr.

Rummo, P. Juhan Sütiste viimised tööpäevad. — «Looming», 1955, nr. 1, lk. 109—116.

«**Ta** kasvatajaks oli elu karmus, ta juhiks põlisvabaduse ihk». Mälestusi ja mõtteid Juhan Sütiste 10. surma-aastapäeva puhul: M. Jürna, A. Suurorg, F. Issak, K. Ader, P. Rummo. — «Noorte Hääl», 1955, 11. veebr.

Kruus, O. Juhan Sütiste sünnikohas. — «Sirp ja Vasar», 1955, 2. sept.

MAI TALVEST

s. 1909

Dramaturg Mai Talvest (Klara Lumet) sündis 17. märtsil 1909. aastal Peterburis Putilovi tehase töölise perekonnas. 1915. a. siirdus perekond Eestisse. Alghariduse sai M. Talvest Jõgeva lähedal Sadukülas, keskhariduse Tartus, mille järel töötas raamatupidajana. Suure Isamaasõja järel pärast reevakueerumist alustas ta tööd ajakirjanduse alal. Autasustatud medalitega «Töövap- ruse eest» ja «Eeskujuliku töö eest Suures Isa- maasõjas». Kommunistliku partei liige 1949. a. Alates 1950. aastast võtab saadikuna osa Tallinna Linna Tööraha Saadikute Nõukogude tööst, 1953. a. alates on linna alalise kultuurikomisjoni esimees.

Kirjanduslikuks tegevuseks andis M. Talvestile tõuke töö ajakirjanduses ja draamažanri viljelemi- seks premeerimine näidendite võistlusel. M. Tal- vesti esimesteks töödeks on lühinäidendid isetege- vuslavadele. Esikteoseks on lühinäidend «Tii- n a» («P e r e k o n d l i k u d k ü s i m u s e d») (1949, 1953), mis piitsutab nõukogude töötajat- abielumeest, kes oma kodus on muutunud muga- vaks väikekodanlaseks. Näidendi ideeks on abielu-

poolte vastastikune abistamine, et ka naine saaks osa võtta ühiskondlikust tööst ja jätkata enese arendamist.

Kolhoositalurahva võitlust töödistsipliini tõstmise eest brigaadis käsitleb «Brigadir» (1949), kevadkülvi õigeaegset teostamist ja isiklike huvide allutamist ühiskondlikele huvidele komöödia «Meest sõnast, hõrga sarvist» («Sünnipäev»), bürokraatliku juhtimistiili vastu kolhoosis astub välja satiiriline komöödia «Seltsimees telefon» (1954).

Ühiskondlikust elust eemalseisjaid mõistab hukka «Seljaga elu poole», mis käsitleb oluliste erinevuste kadumist linna ja maa vahel. Koos E. Mäerinnaga kirjutatud «Muinastel jäävad üksi» (1949) paljastab kurnajate klassi jäänuseid.

Oma suuremate näidenditega kujunes M. Talvest eesti nõukogude komöödia viljelejaks. «Kui valgeks läks» (1951) käsitleb kolhoosi komsomoliorganisatsiooni võitlust varjatud klassivaenuliku elemendiga, kolhoosi edasise tugevdamise eest. Komöödia näitab, et uus, õnnelik elu võib alata alles siis, kui mineviku varjud on ühismajandist välja pühitud.

Sooja kaasaelamisega meie inimeste saatusele, kuid leppimatu võitlusega kõige vana ja iganenu vastu on kirjutatud «Sookollid» («Naisevõtt pole naljaasi») (1954), mis näitab, kuidas uus elu murrab sisse ka kõige mahajäänumasse kol-kasse ja kisub inimesed lahti eraomanduslikust-

individualistlikust mõtteviisist ning liidab oma eluga ummikusse jooksnud üksiktalupoja pere kolhoositalurahvaga.

Võitlust igandite ja nende kandjate vastu jätkab komöödia «V a r r u d» (1955), milles «Sookollide» tegelased on juba kolhoosis. Näidendi teemaks on töödistsipliini tugevdamine, kõigi kolhoosnike ühistööle kaasatõmbamine ja kolhoosi jõukuse tõstmine.

M. Talvest on kirjutanud ka noorsoo- ja lastenäidendeid. Keskkooli õpilaste elu, tõelist sõprust, vastastikust abistamist ja kollektiivsust käsitleb «S e e j u h t u s k e v a d e l» («Rahuõhtu») (1953). Lastele on kirjutatud ka ajakirjas «Pioneer» ilmunud lühinäidendid «R e i n u s õ b r a d», «S u u r e k i v i j u u r e s» ja «R a h u r i k k u j a».

M. Talvest on kirjutanud dokumentaalfilmi «Kreenholmi taassünd» stsenaariumi.

M. Talvesti näidendeid on ilmunud vene kui ka teiste vennasrahvaste keeltes.

M. TALVESTI TEOSED

Tiina. Komöödia 2 pildis. Tln., 1949. 16 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» nr. 2 lisa.)

Brigadir. Näidend 1 vaatuses. Tln., 1949. 15 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 7.)

Mäerind, E. ja Talvest, M. Muinasted jäävad üksi. Komöödia 1 vaatuses. Tln., 1949. 16 lk.

(Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 10.)

Kui valgeks läks. Komöödia 3 vaatuses. — Rmt.: Valimik näidendeid. VII. Tln., 1951, lk. 181—250.

Perekondlikud küsimused. (Tiina). Komöödia 1 vaatuses. Tln., 1953. 14 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 11.)

See juhtus kevadel. (Rahuõhtu.) Noorsoonäidend 4 vaatuses 7 pildis. Tln., 1953. 15, 19, 15 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 6—8.)

Seltsimees telefon. Satiiriline komöödia 1 vaatuses. Tln., 1954. 15 lk. (Isetegevusnäitelava. «Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 7.)

Sookollid. Komöödia 3 vaatuses. [Järelsõna:] K. Ird. «M. Talvesti komöödia «Sookollid» lavastajale». Tln., 1954. 118 lk., noot.

Varrud. Komöödia 3 vaatuses. Tln., 1955. 46 lk. («Stalinliku Nooruse» kaasanne nr. 10—12.)

KIRJANDUST M. TALVESTI LOOMINGU KOHTA

Nirk, E. Seitse lühinäidendit. [«Tiina», «Brigadir».] — «Sirp ja Vasar», 1949, 3. sept.

Kilgas, P. «Kui valgeks läks . . .» (Lõuna-Eesti Teatris.) — «Sirp ja Vasar», 1950, 2. dets.

«Naisevõtt pole naljaasi» («Sookollid»)

Gross, V. Lõbus etendus. («Naisevõtt pole naljaasi» L. Koidula nimelise Pärnu Draamateatri laval.) — «Rahva Hääl», 1954, 20. mai.

Mere, H. Esimene samm. (Mai Talvesti algupärase komöödia puhul.) — «Sirp ja Vasar», 1954, 26. märts.

Poots, Ü. Ühest komöödiast ja selle lavastusest. «Naisevõtt pole naljaasi» Pärnu teatri ettekandes. — «Edasi», 1954, 11. juuli.

Pöld, U. Lavastus, millega tuleks veel töötada. (M. Talvesti «Sookollid» Eesti NSV Riiklikus Vene Draamateatris.) — «Rahva Hääl», 1955, 15. juuli.

«Varrud»

Link, E. «Varrud» Pärnu Draamateatri külalisetendusena. — «Sirp ja Vasar», 1955, 21. okt.

EVALD TAMMLAAN

1904—1945

Draamakirjanik ja publitsist Evald Tammlaan (1936. aastani Stein) sündis 15. veebr. 1904. a. Virumaal Vihula mõisas, kus ta isa töötas vesiveskis möldrina. Hariduse sai ta Ulvi Samma ministeeriumikoolis ja Rakvere gümnaasiumis. Kavatsatud edasiõppimist kunstikoolis takistas majanduslik kehvus. Küll aga jätkas ta koolipäevil alustatud töötamist kunstnik-dekoraatorina maanäitelavadel.

E. Tammlaane ajakirjanduslik tegevus algas 1929. a. Rakveres maakonnalehe toimetuses. 1931. a. asus ta Tallinna. Kiiresti sai E. Tammlaan tuntuks Jänkimehe varjunime all avaldatud huvitavate reportaazide, reisikirjade, olukirjelduste ja vestetega. Laevapoisina sooritas ta mitmeid merereise Soome, Rootsi, Norrassa, Inglismaale, Aafrikasse ja mujale.

1932. a. tegi E. Tammlaan kalasoolajana kaasa esimese eesti heeringapüügilaevastiku retke Islandi vetesse. Huvipakkuvad on tema nn. heeringakirjad, mis paljastavad kalalaevastiku tööliste armutut ekspluateerimist ja kujutavad elu Islandil.

Demokraatliku ajakirjanikuna jälgis E. Tammlaan lihtsate tööinimeste elu ja esitas valusaid fakte kodanlike seaduste ebaõiglusest ja paberlikkusest.

Esikteosena ilmus draama «V a l g e l a g e n d i k» (1937), mille tegevus areneb randlastepiiritusevedajate ja seadust esindava piirivalve vaheliste vastuolude pinnal. Kirjaniku eesmärgiks oli kujutada rahva võitlust oma õiguste eest kodanlikus ühiskonnas, kuid ta ei suutnud oma kavatsusele leida veel õiget teostust.

Tööraha antifašistlikule võitlusele vahetult kaasa elades kirjutas E. Tammlaan ideeliselt haarava ja küpse lauludega draama «R a u d n e k o d u» (1938). Draama jutustab ülestõusust, mis puhkeb eestlasest kapitalisti kaubalaeva meeskonnas, kes keeldub vedamast relvi Hispaanias sõdivatele fašistidele. Relvalaadungi hävitamiseks juhitakse laev karidele. Näidendi epiloogi lõpetav laul kõlab üleskutsena kapitalismi kukutamiseks.

Nõukogude korra ajal töötas E. Tammlaan lühemat aega ajakirjanikuna. Ta artiklid paljastavad kodanlikku demagoogiat, teritavad valvsust. 1940. a. juulis määrati E. Tammlaan Moskvasse Eesti esinduse juurde pressiatašeeks, hiljem töötas ta Eesti NSV esinduse juhatajana. Tema «kirjad Moskvast» kõnelevad nõukogude kirjanikest, tutvustavad vennasvabariikide saavutusi ning kasvatavad uut elutunnet.

Käsikirjalise materjali hulgas on säilinud kavatsetava Eesti kunstidekaadi jaoks kirjutatud

muusikaline satiir «Sitsiprintsess» (1940/1941). Lasteraamatu «Laevakoer Tuhk» (1940) järgi on kohandatud nukunäidend «Laevapoiss Pauka».

Armastus oma sotsialistliku kodumaa ja viha vaenlase vastu hõõgub E. Tammlaane Suure Isamaasõja algul kirjutatud artiklitest. Kirjanik vangistati fašistide poolt 1941. a. oktoobris ja ta suri fašistliku Saksamaa Stutthofeni koonduslaagris 1945. aasta veebruaris.

Meie minevikukirjanduses omab erilise tähtsuse proletaarse internatsionalismi ideest kantud draama «Raudne kodu», milles kirjanik otsustavalt astub välja sõjaga sahkerdajate vastu.

E. TAMMLAANE TEOSSED

Raudne kodu. Draama lauludega. 3 vaatust, proloog, epiloog. Tln., 1955. 128 lk.

Laevakoer Tuhk. Illustr. A. Mildeberg. Tln., 1948. 48 lk.

KIRJANDUST E. TAMMLAANE LOOMINGU KOHTA

Sirge, R. Autorist, ajajärgust, draamast. — Rmt.: Tammlaan, E. Raudne kodu. Tln., 1955, lk. 109—127.

Hameri, A. Evald Tammlaane elust ja loomingu. — «Looming», 1955, nr. 2, lk. 220—236.

Kruus, O. Evald Tammlaane elust ja loomin-

gust. — «Stalinlik Noorus», 1954, nr. 12, lk. 27—29.

Hameri, A. Teose ümberhindav analüüs teatri-
laval. (E. Tammlaane «Raudne kodu» lavastuse
puhul RT «Vanemuises».) — «Rahva Hää!»,
1955, 7. jaan.

Liives, A. «Raudne kodu» RT «Vanemuises».
— «Sirp ja Vasar», 1954, 24. dets.

Peep, H. Tunnustustvääriv algatus. (E. Tammlaane «Raudne kodu» RT «Vanemuine» laval.) —
«Edasi», 1955, 5. jaan.

OSVALD TOOMING

s. 1914

Osvald Tooming sündis 26. jaan. 1914. a. Läänemaal Vigalas metsavahi pojana. Ta õppis Raeküla ja Väike-Maarja algkoolis ning Rakvere ühiskümnaasiumis, kust ta aga mõni kuu enne kooli lõpetamist välja heideti põrandaalusest pahempoolsest koolinoorte ringist aktiivse osavõtmise pärast. Õppimist jätkas O. Tooming Tapa keskkoolis, mille lõpetas 1932. a. Hiljem (1937—1940) jätkas ta töö kõrval õpinguid Tartu ülikooli majandus- ja õigusteaduskonnas. Varakult alustas O. Tooming kaastöö tegemist ajalehtedele. Hiljem töötas kutselise ajakirjanikuna Rakveres, Jõhvis, Petseris, Kuressaares ja Tallinnas.

Nõukogude korra taaskehtestamisel asus ta tööle «Rahva Hääle» toimetusse. Fašistliku okupatsiooni ajal oli O. Tooming areteeritud, hiljem töötas põlevkivikaevanduses.

Kirjanduslikku tegevust alustas O. Tooming sõjajärgseil aastail. Tema jutustuste esikkogu «Uued inimesed» (1948) kajastab uue, sotsialistliku ühiskonna elu. Murrangut inimeste suhtumises töösse kujutab «Kaevandus elab», «Seljad vastamisi» viib lugeja nõukogude kooli

ellu, külaelu enne kollektiviseerimist käsitleb «Rajad suunduvad suurele teele».

Kolhoosiküla käsitles O. Tooming näidendites «Tuled süttivad» (1948) ja «Kükakükuningas» (1949).

Teine novellikogu «Kodumaa kutse» (1950) koondab 1946—1949 ilmunud viis kaasajateemaatilist tööd, kolm fašistlikku okupatsiooni-aega käsitlevat lühemat novelli ja pikema jutustuse «Kodumaa kutse», mis käsitleb Lääne-Saksamaal laagris elavate eestlaste rasket elu. Jutustus näitab, kuidas vaatamata takistustele ausad inimesed leiavad lahenduse: järgida kodumaa kutsele, tagasi tulla Nõukogude Eestisse.

Teadlike nõukogude inimeste võitlust oma rahva vabaduse ja õnne eest kajastab sünget fašistliku okupatsiooni aega käsitlev romaan «Pruunikatku aastail» (1950). Näeme, kuidas hoolimata toorest vägivallast, koonduslaagritest, piinamistest vangid, nagu kogu rahvaski, liituvad veelgi teadlikumana ja kindlamana ühiseks fašismivastaseks võitlusrindeks.

Võitlust meie loodusliku rikkuse, metsa säilitamise, kasvatamise ja õige kasutamise eest näitab romaan «Roheline küld» (1950). Keskseiks tegelasteks on metsade hooldajad ja valvurid — metsnikud, metsaülemad, metsavahid. Autor on suutnud teoses hästi näidata nõukogude inimeste tööpaatost, nende novaatorlust, kollektiivse töö kõikevõitvat jõudu, kommunistide visadust ja parteid, kes viib meid uutele saavutustele.

Viimasel ajal on O. Tooming kirjutanud jutustusi. Katkend on ilmunud jutustusest «Luigelend», mis käsitleb moraalse puhtuse ja tugevuse teemat.

O. TOOMINGA TEOSED

Uued inimesed. Kolm jutustust. Illustr. E. Lepp. Tln., 1948. 358 lk.

Sisu: Kaevandus elab. — Seljad vastamisi. — Rajad suunduvad suurele teele.

Tuled süttivad. Näidend 3 vaatuses 6 pildis. Tln., 1948. 80 lk., illustr. (Rahvaloomingu Keskmaja.)

Kükakünka kuningas. Naljamäng 2 vaatuses. Tln., 1949. 72 lk. (Rahvaloomingu Keskmaja.)

Kodumaa kutse. Tln., 1950. 272 lk.

Sisu: Oktoobrituul. — Isa ja poeg. — Koolamäe Robinsonid. — Umbrohi. — Kaks venda. — Uusaasta tina. — Uus sakslane. — Ohver. — Kodumaa kutse.

Pruuni katku aastail. 1. osa. Ainus võimalus. Tln., 1950. 452 lk.

Roheline kuld. Romaan. Illustr. H. Mitt ja E. Vaher. Tln., 1950. 410 lk.

Luigelend. (Katkend jutustusest.) — «Sirp ja Vasar», 1955, 16. sept.

Isa ja tütar. Katkend pikemast jutustusest «Luigelend». — «Noorte Hää!», 1955, 23. okt.

KIRJANDUST O. TOOMINGA LOOMINGU KOHTA

«Uued inimesed»

Nirk, E. O. Tooming. Uued inimesed. — «Looming», 1948, nr. 8, lk. 1004—1012.

Kuusberg, P. Õige tee algul. — «Rahva Hääl», 1948, 17. aug.

Schmuul, I. Uuest elust ja uutest inimestest. — «Noorte Hääl», 1948, 7. aug.

«Pruuni katku aastail»

Kivi, K. Romaan saksa fašistliku okupatsiooni painajalikest aastaist. — «Looming», 1950, nr. 9, lk. 1127—1131.

Sikemäe, I. Romaan võitlejaist. — «Õhtuleht», 1950, 11. mai.

Sirge, R. Romaan fašismivastasest võitlusest. — «Rahva Hääl», 1950, 30. apr.

«Roheline kuld»

Drozdov, A. Tuliksaare metsades. (Teose venekeelse tõlke puhul.) — «Sirp ja Vasar», 1950, 3. juuni.

Kivi, K. Romaan looduse stalinlikust ümberkujundamisest. — «Sirp ja Vasar», 1950, 5. aug.

Sirge, R. Ääremärkusi «Rohelise kulla» puhul. — «Õhtuleht», 1950, 13. sept.

DEBORA VAARANDI

s. 1916

Debora Vaarandi (Smuul) sündis 1. okt. 1916. aastal Võrus postiametniku tütreana. 1925. aastal asusid ta vanemad Saaremaale Laimjalasse väike-
talupidajaks. D. Vaarandi lõpetas Kahtla algkooli ja 1935. a. Kuressaare gümnaasiumi. Vaatamata ainelistele raskustele, astus ta 1936. a. Tartu ülikooli õppima keeli ja kirjandust. Siin sai ta kontakti revolutsioonilise töölisliikumisega. 1940. a. murrangulistel päevadel võeti D. Vaarandi kommunistliku partei liikmeks. Töötades 1940/41. a. vabariiklike ajalehtede toimetustes, avaldas ta luuletusi Sanni Nootama varjunime all ja hakkas aktiivselt osa võtma kirjanduslikust elust.

D. Vaarandi pidevam loominguline tegevus sai alguse Suure Isamaasõja aastail, mil ta, evakueerituna Nõukogudemaa tagalasse, töötas ENSV Riiklike Kunstiansamlite juures ja «Rahva Hääle» toimetuses, ühtlasi tegi ta kaastööd «Sõjasarvele».

Sõjajärgsel ajal oli ta «Sirbi ja Vasara» toimetajaks ja konsultandiks luule alal Eesti Nõukogude Kirjanike Liidus.

Vabastatud Eestis ilmus luuletaja Suure Isamaasõja aega kajastav esikkogu «Põleva la o

tuse all» (1945), milles autor näitab nõukogude inimeste armastust oma kodumaa vastu, nende kangelaslikku tööd tagalas ja rõõmuküllaseid elamusi taasvabastatud Leningradis ning Tallinnas.

Autori suurt ideelist ja kunstilist arengut näitab sisukas luuletuskogu «K o h a v r a n d» (1948), mis on täis vaba töö helget õnnetunnet ja nooruslikku hoogu. Sotsialistlikku ülesehitustööd, rahva elus ja teadvuses toimunud muutusi näitavad luuletused «Sumisevad metsad» ja «Talgud Lööne soos». Tallinna taastamise ja väljaehitamise suurest tööst räägib poem «Ü l e m i s t e v a n a k e j a n o o r l i n n a e h i t a j a» (ilmus 1952. a. täiendatud kujul lastele). Töölisklassi elu ning võitlust kodanlikus «vabariigis» ja elu nõukogude põlevkivibasseinis kujutab «Viru kaevurid». Uut suhtumist töösse väljendavad ka lüürilised luuletused «Emale», «Kuulus kangur», «Töökangelased», «Lõikuslaul» jt.

Rahuliku töö õnnele on pühendatud temaatiliselt rikas ja kunstiliselt tugev luuletuskogu «S e l g e l h o m m i k u l» (1950). Kõrgetasemeline on ka D. Vaarandi hilisem looming, millest osa ilmus esmakordselt kogutuna valimikus «L u u l e t u s e d» (1953). Üheks suuremaks loominguliseks saavutuseks on kollektiviseerimisliikumist kajastav poem «Tagamõisa randadel». Väljapaistvamaid töid meie luules on poem «Alla Mari», mis käsitleb klassisõja perioodil toimunud saarlaste ülestõusu kodanliku võimu vastu.

Nagu elu ja inimesi kujutab autor ka loodust värskelt ja isikupäraselt — näiteks luuletused «Põhjarannik», «Sõit laulupeole» jt.

Erilise mõjukuse D. Vaarandi sotsialistlikust ideelisusest kantud loomingule annab tugev rahvuslik laad. Toreda huumoriga on rahvalaulu elemente kasutatud luuletuses «Uus paat», «Kolhoo-side võistulaul» jt.

Proosa alal on D. Vaarandi kirjutanud huvitava olukirjelduse Turkmeeniast (1951) ja kirjan- duslikke artikleid.

Valimik luuletusi ja poeem «Ülemiste vanake» on ilmunud ka vene keeles.

D. Vaarandi tõlkes on ilmunud Džambuli, S. Kaputikjani, M. Issakovski luuletusi ja tema töö «Luulemeisterlikkusest».

Tugev individuaalsus annab luuletaja loomin- gule selgelt omapärase kujundlikkuse, tabavuse ja ereduse. Poeedi-patrioodi peamine tähelepanu on keskendunud meie sotsialistlikule tänapäevale, selle sügavale ja õigele tunnetamisele, nõukogude inimeste mõtete ja tunnete poeetilisele väljenda- misele.

D. VAARANDI TEOSED

Luuletused. Valik luuletusi. 1941—1953. Illustr. R. Kaljo. Tln., 1953. 160 lk.

Põleva laotuse all. Luuletusi. Illustr. A. Bach. Tln., 1945. 72 lk.

Kohav rand. Illustr. A. Hoidre. Tln., 1948. 136 lk.

Selgel hommikul. Illustr. E. Lepp. Tln., 1950.
95 lk.

Ülemiste vanake ja noor linnaehitaja. Illustr.
A. Vender ja O. Soans. Tln., 1952. 31 lk.

KIRJANDUST D. VAARANDI LOOMINGU KOHTA

«Luuletused»

Nirk, E. Loomingulisele küpsusele. — «Sirp ja Vasar», 1954, 19. veebr.

Kivi, K. Suure selguse ja lihtsuse poole. — «Stalinlik Noorus», 1954, nr. 3, lk. 26—27.

«Kohav rand»

Tulik, A. Laulud tulevikku. — «Rahva Hää!», 1949, 18. märts.

«Selgel hommikul»

Kivi, K. Selgel hommikul. — «Looming», 1951, nr. 9, lk. 1128—1131.

Kruus, O. Helged laulud. — «Edasi», 1951, 24. märts.

Raud, M. «Selgel hommikul». — «Sirp ja Vasar», 1951, 3. märts.

MUIA VEETAMM

s. 1907

Luuletaja Muia Veetamm (Elts Ristmägi) sündis 2. märtsil 1907. a. Harjumaal, Kõue vallas talurentniku perekonnas. Pidev koolitee katkes M. Veetammel kahe ja poole aasta järel. Alles hiljem, töötades majateenijana Tallinnas, lõpetas ta õhtualgkooli ja 1931. aastal kolledži. Töötanud hiljem vabriku- ja põllutöölisena, pääses M. Veetamm 1935. a. Tallinna Töölisterisse, algul õpperühma, hiljem näitlejaks. Töölisteris jätkus töö kunj Suure Isamaasõjani. Fašistliku okupatsiooni ajal oli ta maal põllutöölisel. Alates 1947. aastast elab ta kutselise kirjanikuna Tallinnas.

Esimesed luuletused avaldas M. Veetamm 1940. a. ajakirjas «Viisnurk».

Südamlikult, lihtsas ja laulvas keeles kajastab meie loovat kaasaega luuletaja esikkogu «S i l m a j a s ü d a m e g a» (1949). Lüüriliste luuletuste peateemaks on nõukogude inimeste yaba töö. Meeldejäävamaid luuletusi on «Teesillutajad», «Õneehitaja», «Soov». Erilise koha M. Veetamme loomingus moodustavad luuletused naisest kui nõukogude ühiskonna võrdõiguslikust liikmest («Emale», «Brigadir», «Tulevik», «Tribüünil» jt.).

Seni perioodikas avaldatud ja uutest luuletustest on ilmunud kogu «**M a t k a m ä l e s t u s i**» (1955), milles autori tähelepanu on koondunud peamiselt kahele teemale: võitlus rahu eest ja elu kolhoosis. Uue joonena on tulnud kirjaniku loominguusse satiiri viljelemine, mis oma laadilt on rohkem muigavalt humoristlik kui teray («Tuuletütar», «Kiigadi-kaagadi»). Üheks armastatumaks teemaks on autoril lapsed «Ema kiri», «Pilk tulevikku», «Kiri kommunistlikule noorele» jt.).

Ilmumisel on luuletuskogu «Sulepallid» lastele, mis sisaldab humoristliku laadiga luuletusi lindudest ja kolhoositööst. Omapärased on ajakirjanduses ilmunud luuletused-mõistatused, milledes on edasi arendatud rahvaluules esineva värssmõistatuse traditsioone (tsükkel «Mõista, mõista linnukesi!»).

Arvukalt on M. Veetamme luuletusi kasutatud laulutekstideks, eriti suures ulatuses lasteluuletusi.

Viimastel aastatel on M. Veetammelt ilmunud ka ilukirjanduslikku publitsistikat — sõnavõtte väärnähetest, portreid saadikukandidaatidest jne. Neid iseloomustab nõukogude kodaniku-luuletaja aktiivne, võitlev lähenemine meie elule ja inimestele.

M. VEETAMME TEOSED

Silma ja südamega. Illustr. E. Paris. Tln., 1949. 118 lk.

Matka mälestusi. Illustr. E. Paris. Tln., 1955. 128 lk.

Sulepallid. [Ilmumisel.]

KIRJANDUST M. VEETAMME LOOMINGU KOHTA

Kruus, V. «Silma ja südamega». — «Eesti Naine», 1949, nr. 6, lk. 20—21.

Utt, O. Veel paremini, veel meisterlikumalt kujutada uut ja arenevat. — «Sirp ja Vasar», 1949, 21. mai.

SISUKORD

Eessõna	3
Nõukogude kirjanduse olemus ja üles- anded (bibliograafia)	5
August Alle	12
Aleksander Antson	16
Johannes Barbarus	19
Vladimir Beekman	25
Villem Gross	28
Erni Hiir	31
Aadu Hint	34
August Jakobson	42
Aira Kaal	57
Felix Kotta	61
Erni Krusten	64
Jaan Kärner	68
Uno Laht	74
Hans Leberecht	77
Johannes Madarik	82
Eduard Männik	87
Minni Nurme	93
Ralf Parve	96
Immanuel Pau	101
Egon Rannet	103
Mart Raud	108

Paul Rummo	114
Johannes Semper	121
Ilmar Sikemäe	125
Rudolf Sirge	128
Juhan Smuul	133
Juhan Sütiste	140
Mai Talvest	145
Evald Tammlaan	150
Osvald Tooming	154
Debora Vaarandi	158
Muia Veetamm	162

Vastutav toimetaja R. Aare

На эстонском языке

В. Кабур

Эстонская советская литература
Био-библиографический рекомендательный указатель

«Kommunist», Tell. nr. 4663. 3000. MB-19008. 17. XI 1955.

Tasuta

A

20940

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01009701 4